

Передплачуй на 2010 рік за вигідною ціною. Умови на стор. 65

СЕРЕДНЯ ШКОЛА ЗАХЛИНЕТЬСЯ
В КОРУПЦІЇ

ЯК В УКРАЇНІ ВИБУДОВУЮТЬ
ПОЛІЦЕЙСКУ ДЕРЖАВУ

РЕЙДЕРИ ГОТУЮТЬСЯ ДО
НОВОГО ПЕРЕДІЛУ ВЛАСНОСТІ

Тиждень

український www.ut.net.ua

№ 13 (126), 2-8 КВІТНЯ 2010 р.

МІШЕЛЬ ОНФРЕ
ПРО
ОПОЗИЦІЙНІСТЬ
ДО ВЛАДИ

ЧОМУ НЕ ПРАЦЮЄ ОПОЗИЦІЯ

ISSN 1996-1561

13 >

9 771996 156002

З 1 по 9 квітня чекаємо Вас на таких заходах у Книгарнях «Є»

К Н И Г А Р Н Я

◆ У Києві

Книгарня на вул. Лисенка, 3:

6 квітня о 17.00 – презентація монографії Володимира Кулика «Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки».

7 квітня о 18.00 – презентація книжки Володимира Панченка «Формування економічної платформи українського націоналістичного руху у 1920–1950-х роках».

9 квітня о 18.00 – поетичний вечір Віктора Неборака «Свобода – це воїн...».

Книгарня на вул. Спаській, 5:

1 квітня о 18.00 – презентація піксельної книжки Антона Санченка «Нариси бурси».

7 квітня о 18.00 – майстер-клас із соціоніки від Тетяни Педан.

9 квітня о 18.00 – FRI-D-Club: дискусійний клуб для охочих удосконалити розмовну англійську.

◆ У Львові (просп. Свободи, 7):

7 квітня о 18.00 – майстер-клас для піарників від автора книжки «Реклама. Конспекти копірайтера» Сергія Трухімовича (етап I).

9 квітня о 18.00 – майстер-клас для піарників від автора книжки «Реклама. Конспекти копірайтера» Сергія Трухімовича (етап II).

◆ У Харкові (вул. Сумська, 3):

3 квітня о 18.00 – літературна акція «5+»: поетичні виступи Катерини Каруник та Олени Рибки (учасниці МГО «Бочка»), Тані Самошкіної та Сергія Хричова (учасники всеукраїнського поетичного фестивалю «Молоде Вино»), а також спеціального гостя з Донецька Олексія Чупи.

4 квітня о 16.00 – вечір-спомин: Квітка Цісик – американська співачка українського походження, співала у Гентській опері (Бельгія), отримала «Оскара» (You Light Up My Life, 1977). З 1982 року і до самої смерті Квітка залишалася єдиним голосом компанії Ford Motors, була найпопулярнішою виконавицею рекламних джинглів у США.

6 квітня о 18.00 – творче засідання українського культурно-мовного центру «Апостроф», присвячене 1 квітня. Звучатимуть тексти українських гумористів, зокрема записи барда Едуарда Драча.

7 квітня о 18.00 – лекція-дискусія «Дизайн як засіб досягнення мети» від Фондації Регіональних Ініціатив.

8 квітня о 18.00 – 8-BIT-POETRY-ІМПРОВІЗАЦІЯ в межах фестивалю NON STOP Media. 8-бітні музичні сети від трьох ді-джеїв – письменники намагатимуться покласти свої тексти на музику. POETRY від Сергія Онищенка, Паші Мескаліна, Анастасії Афанасьєвої, Олега Коцарева, Мультфільма Гагаріна, Космос Космос, Ігоря Зарудка, Сашка Ушкалова. 8-BIT від Каті Су, Хижака, Акутова.

◆ В Івано-Франківську (вул. Незалежності, 31):

7–11 квітня о 16.00, четвертий поверх – проект від Європейської медичної студентської асоціації «Лікарня для ведмежат». Його метою є полегшення спілкування дітей з лікарями, виховання відчуття відповідальності, турботи.

8 квітня о 18.00, четвертий поверх – презентація третього тому збірника творів Степана Ленкавського «Український націоналізм» під редакцією Олександра Сича.

8 квітня о 19.00, перший поверх – вечір джазу від колективу Art Prestige (Мирослав Пасічник – саксофон, Владислав Пірус – фортепіано, Богдан Ткачук – ударні, Арсен Бучинський – контрабас, Наталія Шевченко – вокал).

Інформаційний партнер

Тиждень
ХАРКІВСЬКИЙ

Із повним переліком заходів та його можливими змінами Ви можете ознайомитися в Книгарні «Є» у вашому місті та на сайті book-ye.com.ua

Юрій Макаров
про союз
«братніх»
народів
і тероризм

Фото
тижня
Історія
однієї
війни

Союз непорушний?
Матвій Ганапольський
про те, чому союз
Росії, України та
Білорусі нездійснений

4

8

10

Вибухи керованої
демократії
Чого варто
очікувати від
Кремля після серії
терактів у Росії

Повернення
з відпустки
Що має зробити
опозиція, щоби
вберегти себе від
знищення

Подарунок
учителю
До чого
призведе
зміна правил
вступу
до вишів

12

14

16

ВПРИТУЛ

Навчити конкурувати
Які реформи в освіті
вивели б Україну на
міжнародний рівень
і чи потрібні вони
новій владі

18

ПроФесіонали
Тиждень проаналізував,
у яких галузях мають глибокі
знання нинішні урядовці
та чи за спеціальностями
вони зараз працюють

20

Полицейська
вертикаль
Як нова влада ви-
будовує поліцейську
державу

24

Недружні
поглиначі
Чого очікують
рейдери від
нинішнього
керівництва
країни

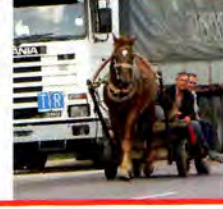
26

Мухи окремо –
газ окремо
Навіщо Миколі
Азарову дешевий газ
і що Москва вимагає
в обмін за нього

30

Фіктивний шлюб
Який економічний
ефект може бути
від Митного союзу

32

Спецпроект «Становлення постколоніальних держав»

Естонський спринт
Завдяки чому
Естонія
змогла подолати
постколоніальні
травми

36

Незалежність
за межею можливого
Як малочисельний естонський
народ зміг 20 років утримувати
свою незалежність
у міжвоєнний період

38

Мислити – значить
навчитися жити
Французький філософ Мішель
Онфре про опозиційність
до влади та інтелектуальну
спорідненість Європи
з Україною

40

«Немає часу на поразку...»
Ліна Костенко повернулася
із самоізоляції, презентувавши
дві нові книжки

44

Орієнтал із України
Яке значення для сучасності
має наукова спадщина
Агатангела Кримського і що
нам із нею варто зробити

46

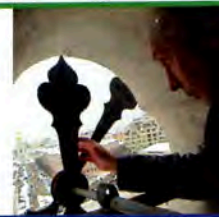
НАВІГАТОР

Тест на зрілість нації
Предтечі й значення
Конституції Пилипа
Орлика, прийнятої
300 років тому

50

Як переводяться стрілки
Головний годинник столиці
продемонстрував *Тижню*
вуличні й баштові хронометри,
а також куранти і карильйони
на дзвіницях Києва

54

Відгуки/анонси
Вистави, фільми,
виставки, книжки,
записи

58

Затоки
вранішнього сонця
Уельс – земля
середньовічних
замків, покинутих шахт
і скелястих берегів

60

Кілька слів
від журналістів
Тижня

66

Обкладинка

фото:
REUTERS

Миття має сенс!

ПЕРЕДПЛАТИТЬ ТА ОТРИМУЙТЕ
ЩОП'ЯТНИЦІ
передплатний індекс – 99319

Нам сюди?!

Автор:
Юрій
Макаров

Не про те збирався писати, але стрічка новин підказує свою логіку. Як не помітити вибухи в московському метро? Відлуння пронеслося планетою, підсилене телевізійною картинкою. В ідеалі не варто спекулювати на людському горі. Хотілося б помовчати, подумати, помолитися, хто вміє. Якби не лукавий, який спромігся розкидати натяки, влаштувавши демонстрацію своєї могутності на Страсному тижні.

Усі накинулися на бідолагу нашого «гуманітарного» віце-прем'єра за його заклик створити союзу державу. Так, ніби він озвучив власні думки, а не приховані пункти програми білоблakitних, їхні таємні й не дуже таємні надії, симпатії, комплекси. Усе зрозуміло: частина українців незатишно почувуються, спілкуючись із сусідами з Європи: прогалини в освіті, необхідність дбати про правила пристойності, відповідати якимось незрозумілим вимогам. Хтось із українців пов'язаний із Росією бізнес-інтересами, зобов'язаннями, знову ж таки ментальна близькість... Є такі, хто просто забув всі принади совіцької казарми й журиться за уявним раєм, де святкували не Великдень, а Перше травня. Усі вони забули, що граються в гру, де за вхід беруть гривню, точніше рубль, а за вихід – дві.

Варто запитатися, чи хочемо ми добровільно і з піснею потрапити в простір цілком чужих для нас конфліктів, де серед білого дня рвуться бомби? Йдеться не лише про безпосередню небезпеку від терактів, а про загальну мелодію життя сусідньої держави. Звідки беруться терористи-самогубці, їх що, з Афганістану чи Саудівської Аравії на парашутах десантують?

Чи вони є неминучим продуктом вибудованої системи стосунків, де реальний терорист може відкупитися від жадібного мента символічним хабаром, а обіцянка лідера «мочить в сортіре» здійснюється здебільшого стосовно мирного населення?

Покійний Пьотр Вайль колись ділився зі мною журналістськими спогадами про «Другу чеченську» війну. Зокрема, про так звану зачистку Аргуна, свідком якої він був. Місто обстрілювали з гармат концентричними колами, починаючи з околиць, поступово вогонь переносили до центру. Коли всі будинки було успішно зруйновано під фундамент, запускався «ОМОН», який перевіряв руїни на наявність уцілілих з усім притаманним йому гуманізмом. Особливо Петрові запам'ятався епізод, як на його очах російський військовий вертоліт влаштував полю-

вання на червоні «Жигулі» з біженцями. Старенький легковик, завантажений домашнім скарбом, петляв по дорозі з міста, намагаючись утекти від ракет. У нього влучили з третього пострілу. Збоку, казав очевидець, це виглядало, немов захоплива комп'ютерна гра.

Питання для кмітливих: чого очікувати від людини, яка випадково вижила в такій пригоді? Пригоди тривали з перервами понад десять років, кількість жертв не піддається обрахунку, про них не щодня повідомляла CNN. Хіба це не фабрика терористів? Звичайно, не варто ідеалізувати й бойовиків. Якось викрали журналістку московського каналу НТВ Олену Масюк: в очікуванні викупу звияжні чеченські бійці за свободу три місяці гвалтували її щодня, процес записували на відео, а касети продавали на ринку в Грозному. Кажуть, був популярний товар.

Повторюю, не моя справа судити, хто там правий, а хто винний. Хто з чеченців справді вірив у незалежність майбутньої держави, хто займався специфічним бізнесом, а кого використали «втемну» для легітимізації кремлівської вертикалі. Хто з російських солдатів вірив, що захищає рідну домівку від ісламістської загрози, а хто набивав кишені. В цьому конфлікті я не маю права голосу. Знаю одне: це поки що не моя війна.

Але вона триває, вже перекинулася на сусідню з Чечнею Інгущетію, на Карачаєво-Черкесію, на Дагестан (і на черговий вибух у Кизлярі ЗМІ чомусь відгукнулися не так жваво), а це тільки Кавказ. Росія має й інші проблемні точки. Скажімо, Далекий Схід, куди через прозорий кордон пролизують китайці, за висловлюванням ще одного колеги, «дрібними групами в 100 тисяч осіб», чи інші суб'єкти федерації, не задоволені своїм нинішнім статусом, де конфлікти поки що заморожені. Щойно Україна стане частиною цього простору (економічного, політичного, митного, гуманітарного – як хочете), ті конфлікти стануть нашими. Не кажучи вже про дивовижний талант російських спецслужб заради власних цілей створювати нові осередки напруження.

Було б нищістю зловтішатися з горя сусідів. Було б дурістю – ні, гірше, національною зрадою – намагатися імпортувати це горе до себе. ■

**У РОСІЙСЬКО-ЧЕЧЕНСЬКОМУ
КОНФЛІКТІ Я НЕ МАЮ ПРАВА
ГОЛОСУ. ЗНАЮ ОДНЕ:
ЦЕ ПОКИ ЩО НЕ МОЯ ВІЙНА**

Матвій Ганапольський про об'єднання «братніх» народів — стор. 10
Про теракти в Росії читайте на стор. 12

Готель Лонг Біч Резорт & СПА

АЛАНЬЯ

**HOTEL LONG BEACH
RESORT & SPA**

★★★★★

ULTRA ALL INCLUSIVE

Ультра Он Інклузів

Ви вже вирішили, де провести свій відпочинок?

КИЇВ | ХАРКІВ | ДОНЕЦЬК | ЗАПОРІЖЖЯ | ІВАНО-ФРАНКІВСЬК | ОДЕСА | СІМФЕРОПОЛЬ | ЛУГАНСЬК | ЧЕРНІВЦІ | ЛЬВІВ

Детальна інформація в мережі агенцій **karyclub**
Кариб Клуб

(044) 39 39 330

8 800 501 46 40

Безкоштовно по Україні

або дивіться на веб-сайті

www.karyatour.com.ua

туреччина | єгипет | туніс | індія-гоа | оае | таїланд | хорватія **NEW**

Анастасова Ю., Андрущенко М., Близнюк Т., Варгоцький С., Васильєва В. – студенти 401 гр. Донецького національного

Ну и почему вы там в редакции взвыли от того, что Москва? Жили под Москвой много лет и горя не знали. Наш родной язык – русский. Ваши Стусы не пройдут. Молодец наш ректор Шевченко В.П., что не дал навесить на наш вуз имя вашего западэныка-десидента. Долой галицаев! Януковичу – ура!

Дід Панас

І сміх, і гріх – студенти з «ісконно русскімі» прізвиськами Близнюк, Андрущенко, Варгоцький гордо заявляють, що їх радний язык – російській. Воїстину, коли Бог хоче когось покарати, то забирає розум. Ви б, діточки, краще поцікавилися походженням власних українських та польських прізвиськ та історією своєї родини, яка, безумовно, приведе до якогось хутора на Полтавщині чи Черкащині, де хрущі над вишнями гудуть.

Киянка

Ресурс опору совєтизації та донбасизації України є і набагато більший, ніж це хочуть показати загалу підконтрольні регіоналам ЗМІ. Проблема в неструктурованості та нескоординованості дій

Найбільш дискусійні матеріали № 12 (125), 26 березня – 1 квітня 2010 року

Понеділок почався в суботу
Про те, чому українці завтра можуть прокинутися в СРСР

Порядок денний: втрата ілюзій

Юрій Макаров про любов та повагу, без яких суспільство позбавлене перспективи

Щеплення від диктатури

Матвій Ганнопольський на прикладі Росії показує, як встановлюється диктатура

Вміти сказати «ні»

Юрій Щербак про васалітет в українсько-російських відносинах

конструктивної, патріотичної частини громадян. І якби до будівництва платформи громадянського опору долучилися інтелектуали І. Дзюба, Є. Сверстюк, Л. Костенко, О. Пахльовська, М. Попович, В. Панченко, Л. Івшина та ін., які послідовно займають україноцентричну позицію, а «менеджерський супровід» забезпечили активні особистості зі «своїм обличчям», такі як О. Рибачук, В. Кличко, О. Скрипка..., залучивши студентів Могиланки, Львівської політехніки, Острозької академії, то «проект інтелектуального опору» вдасться. УТ, ДТ, День мають виступити його промоутерами.

Наум Анастасія, 15 р., КИЇВ

Я довго думала над питанням чи зможе Україна повернутися до шляху диктатури й тоталітарного режиму. І моя відповідь така: НІ! При тому однозначна й холодна. Я впевнена, що з кожним роком ми набуваємо все більшого досвіду парламентаризму й державотворення... й жоден громадянин не схоче (дуже хотілося б) знову повернення до часів дефіциту й придушення будь-яких проявів свободи. Особисто я, як представник молоді справжньої (та яка народилась і виростає в незалежній Україні) хочу сказати, що вільна Україна – це прагнення

багатьох громадян...й просто так ніхто й нізачо не ввійде до будь-якого союзу з Росією. Україні – Бути: вільній, незалежній, демократичній вічно. Це та мета, заради якої варто жити й не соромно показувати сусідам!!!

Ветер до Наум Анастасія

Кто в 20 лет не революционер – у того нет сердца. Кто в 40 лет не консерватор – у того нет мозгов. В 15 лет за спиной родителей можно предаваться революционным «забавам», но с годами это пройдет, если конечно «быть революционеркой» не станет профессией.

перехожий

Після терактів у Москві дуже мало хто в Україні серйозно сприймає бред про «спільну державу у складі Росії, Білорусі та Україні з центром у Києві». Адже «чеченські терористи» будуть тоді висаджувати в повітря кийське метро...

Олександр

Мені 23, я раніше був, як і «Наум Анастасія, 15 р., КИЇВ» але чим більше живу в столиці, тим радикальніше дивлюся на владу і всіх жополизів, що обслуговують її. І завдяки цій дівчині я відчуваю своїм обов'язком, як старшого, відстояти надію молодшого покоління. А ви не маєте такого почуття? В кого вірити молодь? У НАС!!! Не тупіть, вмикайте мізки, говорячи про державу, вона говорить про нас! Хіба ви не дасте хліба власній дитині, коли вона попросить? То дайте Україну і її можливості молодим патріотам, талантам, надії.

Орфографія дописувачів зберігається

Свої зауваги та коментарі до статей ви можете залишати в блозі Тижня – ut-magazine.livejournal.com та на нашому сайті www.ut.net.ua

Тижень

№13 (126) 2–8.04.2010 р.
Засновник ЕСЕМ Медіа ІмбХ
Видавець ТОВ «Український Тижень»
Головний редактор Сергій Литвиненко
Заступник головного редактора
Наталія Васютин
Оглядчак Юрій Макаров
Редактори Анастасія Астаф'єв,
Жанна Без'ячук, Вікторія Герасимчук,
Дмитро Губенко, В'ячеслав Дарпінянц, Роман
Кабачій, Ігор Кручик, Андрій Лаврик,
Мар'яна Олішник, Наталія Петринська

Журналісти Богдан Буткевич, Інна Загородня,
Валентина Кузик, Дмитро Рафаель,
Олена Чекан
Відповідальний секретар Віталій Столига
Арт-директор Андрій Ермоленко
Дизайнери Юрій Довбах, Ганна Ермакова,
Тимофій Молодчиков
Художник Павло Ніц
Більд-редакція Олександр Чекмен'єв,
Валентина Бутенко
Фотограф Андрій Ломакін
Кольоркоректор Олена Шовкопляс
Літературні редактори Олександр Григор'єв,
Лариса Мінченко

Коректори Марина Петрова, Ірина Пауленко
Контент-редактор сайта Таня Овчар
Генеральний директор Микола Шейко
Фінансовий директор Андрій Решетник
Директор зі збуту Олександр Грищенко
Директор з реклами Світлана Егорова,
(097) 962-55-42, e-mail: yes69@ut.net.ua
Відділ промо та маркетингу Ганна Кашейда
Голова редакційної ради Роман Цуприк
Видається з 2.11.2007 р.
Свідчення про державну реєстрацію
КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
Адреса для листування 03067, Київ, а/с №2

Адреса редакції
01030, Київ, Б. Хмельницького, 36 оф. 7
Адреса видавця 03067, Київ, Машинобудівна, 37
E-mail: office@ut.net.ua. Телефон (044) 351 1300
Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК»,
Київ, вул. Магнітогорська, 1
Свідчення суб'єкта видавничої справи
ДК №1447 від 28.07.2003 р.
№ зам. 103969. Наклад 31 100
Номер підписано до друку 31.03.2010 р.
Виходить щоп'ятниці. Розповсюджується
в роздрібній торгівлі та за передплатою.
Ціна договірна. Передплатний індекс 99319

© Український тижень. Редакція залишає за собою право на літредування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе

Матеріали, позначені літерою «Р», під рубрикою «Трибуна» та на сторінку 11, публікуються на комерційній основі

ера
телекомпанія

НОВИНИ

з Тетяною Тереховою

ВАЖЛИВА ЯКІСНА ІНФОРМАЦІЯ

ПО БУДНЯХ

ПН ВТ СР ЧТ ПТ

ОФІСИ та конференц-зали в оренду

М «Лівобережна»
(044) 459-00-61

Працює «Клуб Лояльності» для орендарів

Подробиці на www.udk.com.ua

Історія однієї війни

Укrajнська фотожурналістка Міла Тешаєва, яка активно співпрацює з **Тижнем**, здобула перше місце в одній із номінацій міжнародного фотоконкурсу The Best of Photojournalism-2010, який проводить Американська національна асоціація фотографів. Фотоісторія про так звану буферну зону (територія між адміністративним центром Південної Осетії Цхинвалі та грузинським містом Гори, яку після російсько-грузинської війни 2008 року контролюють російські миротворці) стала найкращою з-поміж робіт 3 тис. фотографів зі 147 країн. «Судді вважають, що історія, яка посіла перше місце,

дуже добре зроблена, – каже суддя конкурсу Дональд Мірале. – Вона була прекрасно відзнята, добре відредагована і не містила фотографій, які відвертали б увагу від сюжету».

Над своєю історією Міла працювала понад рік. На її світлинах можна побачити як жах мирних мешканців у дні війни, так і щастя, яке відчували біженці з буферної зони після повернення до рідних домівок через рік. Робота Тешаєвої перемогла в номінації Non-Traditional Photojournalism Publishing. «Зараз простежується світова тенденція, коли фотографи власним коштом їздять по всьому світу, роблячи цікаві фотоісторії, які потім не

друкують ані газети, ані журнали. Принаймні в повному обсязі, бо вони значно більші, ніж звичайний фоторепортаж. Це дуже дорого для видань і займає багато місця. Але такі історії викладають на інтернет-ресурсах та у фотоагенціях і саме для них створено цю номінацію», – пояснює Міла.

Міла стала другим українським фотографом, чії роботи про грузинські події 2008 року здобули світове визнання. Раніше на фотоконкурсі World Press Photo of the Year-2009 третій приз здобула світлина Гліба Гаранича з обстрілюваного російською авіацією Гори.

Фото: МІЛА ТЕШАЄВА

25 березня

Відбувся візит прем'єр-міністра України Миколи Азарова до Москви. Безрезультатно

26 березня

Під час розмінування спрацювала бомба біля нічного клубу «Бінго» у Києві. Без жертв

27 березня

В Одесі зігнали студентів на мітинг на захист міністра освіти Дмитра Табачника

Автор: **Матвій Ганапольський, Росія**

Бідею голови комітету Держдуми Росії з економічної політики і підприємництва Євгенія Фьодорова щодо об'єднання України, Росії та Білорусі в єдину державу зі столицею в Києві жваво обговорює російський і український політиком. Із неприхованим ентузіазмом зустріли об'єднувачу пропозицію і в уряді Азарова. Що, зрештою, вже нікого й не дивує. Наприклад, віце-прем'єр України Володимир Семиноженко цілком серйозно заявив, що таке об'єднання для України – це «можливість нового центру впливу, який утвориться в східній частині».

Кажуть, що сіль будь-чого викладено в народних наказах і ними можна описати навіть політичні події. Справді, «Народ скаже – як

зав'яже!» Для коментаря віце-прем'єра України Володимира Семиноженка я б використав саме цей принцип. Отже, «Добре бути багатим і здоровим, а не бідним і хворим».

Влучно сказано. І це повною мірою стосується висловлювань віце-прем'єра. Хто ж відмовиться від свого маленького Євросоюзу. Нехай він із двох країн, із трьох – яка різниця! Головне, що це союз РІВНОПРАВНИХ держав, між якими немає не лише справжніх кордонів, а й митних. Товари, робоча сила, ідеї – все вільно перетікає з країни в країну. Кожна з них враховує інтереси сусідів, а суперечливі питання розв'язують логічно створені наддержавні органи. Нафта й газ в Україні, в такому випадку, коштують недорого, народ багатіє й співає

Тиждень в історії

1 квітня 1579 року

Засновано Віленський університет, кузню кадрів литовської, української та білоруської інтелігенції

2 квітня 2005 року

Помер Іван-Павло II, 264-й Папа Римський, перший в історії Папа-слов'янин

3 квітня 1940 року

Розпочалися розстріли польських офіцерів із радянських концтаборів – Катинська трагедія

28 березня

На шахті «Червоно-армійська – Західна № 1» загорівся метан. Інцидент повторився

29 березня

Подвійний теракт у Москві (докладніше на стор.12)

30 березня

Через борги Керч, населення якої становить 150 тис. осіб, залишилася без води

31 березня

Віце-прем'єра Володимира Сівковича викликали на допит у справі про отруєння Віктора Ющенка

пісні, славлячи мудрих керівників Росії, України та Білорусі.

Така ось красива мрія!

Тепер наступна приказка.

«Якщо хочеш дізнатися, як виглядатиме твоя молода дружина через 20 років – подивися на тещу».

Думаю, політичний аспект цієї чудової приказки можна викласти у вигляді запитань.

Де Союзна держава Росія–Білорусь? Тобто на папері вона є, гроші на неї виділяють. Але де сама держава?

Де СНД? Вона ж була. Коли лідери СНД збиралися, то говорили про відсутність митних бар'єрів, про зникнення кордонів, про вільне перетікання тощо. Де це все? Як каже Жванецький: «Кому це заважало?» Чому на останній саміт СНД у 2009 році приїхало лише 7 президентів із 11?

Чому про СНД тепер говорять фразою, яку раніше використовували, кажучи винятково про розвал СРСР: «Це цивілізаційна форма розлучення. Без стрілянини, слава Богу!..» Виходить, СНД створювали для того, щоб розбігтися?!

Думаю, відповідь загальновідома – в «Союзі рівноправних» немає перших і других. А в СНД – є Росія, яка рівніша інших.

Що таке об'єднана Європа, яка складається з 27 країн і 400 млн громадян? Це не тільки узгоджена й вивірена до дрібниць економіка та фінансова політика. Це ще й форма СУСПІЛЬНОГО договору про взаємну толерантність. Тобто громадяни Європи визнають, що їх багато, що всі вони різні, проте вони погоджуються поважати певні загальні правила, за якими гратимуть усі. Чи можна вибудувати сьогодні ці правила для Росії й України?

Не впевнений. Кожна країна проголосує ідею рівності, не збираючись її дотримуватися. Як поводить себе Росія в політиці з сусідами – всі знають. Як вона вибудовує економіку теж зрозуміло. Про Європу доведеться забути – коли батька Лукашенку «дивитися на Європу», то він одразу зрадник.

Як поєднати їжачка з вужем?

Ніяк, адже вуж для їжачка завжди буде лише їжею й нічим більше.

Продовження теми на стор. 32

Суд затягується

Конституційний Суд України вирішить, чи легітимна нинішня коаліція, до 17 квітня, повідомив його голова Андрій Стрижак (раніше йшлося про 11 квітня). Експертизу проводять на прохання 68 народних депутатів. КС також просять розтлумачити, чи відповідає Основному Закону новий Регламент Верховної Ради, що дозволяє формування коаліції не лише фракціями, а й окремими депутатами. Однак провадження за цим поданням ще не відкрито. Лідер об'єднаної демократичної опозиції Юлія Тимошенко днями заявила, що представники Партії регіонів пропонують суддям КС за визнання коаліції конституційною по \$1 млн. Міністр внутрішніх справ Анатолій Могильов на це пообіцяв негайно перевірити інформацію й притягти до відпо-

відальності або хабарників, або саму Тимошенко, якщо її слова не підтвердяться. 26 березня президент Віктор Янукович під час зустрічі з делегацією Європарламенту заявив, що в разі визнання Конституційним Судом коаліції нелегітимною призначить до строку виборів парламентські вибори.

На поталу комуністам

«Опрацювати питання [...] щодо подальшого функціонування Українського інституту національної пам'яті як центрального органу виконавчої влади» розпорядився 29 березня гуманітарний віце-прем'єр Володимир Семиноженко. Таке рішення він ухвалив за поданням народного депутата Вадима Колесніченка (відомого своїм неоднозначним ставленням до української історії) до прем'єр-міністра Миколи Азарова. «Опрацювати питання у тижневий строк» тепер мають міністри Табачник, Цушко, Лавринович, Ярошенко разом

із 84-річним в.о. голови Інституту пам'яті Ігорем Юхновським та 91-річним академіком Борисом Патеном. Якщо тандем Семиноженка – Колесніченка доможеться свого, інститут переведуть на баланс Державного комітету архівів на чолі з комуністкою Ольгою Гінзбург, а головою УІНП призначать Анатолія Чайковського, який публічно ототожнює боротьбу УПА за незалежність України з фашизмом. Щоправда, невдовзі Семиноженко зауважив, що не збирається закривати УІНП, а лише застосує «науковий, системний підхід».

ФОТО: УНАН

4 квітня 1949 року

У Вашингтоні підписано Північноатлантичний пакт – створено НАТО

5 квітня 1710 року

Обрано гетьманом Пилипа Орлика, який підписав «Конституцію прав і вольностей Війська Запорозького»

6 квітня 1992 року

Росія, Україна, Румунія, Молдавія ухвалили спільну декларацію про мир в Наддністрянщині

Народився Олександр Богомазов, український графік, живописець-авангардист, теоретик мистецтва

303,17 млрд грн

сягнув сукупний державний борг України. Це історичний максимум

13 млн грн

обійдеться платникам податків парад до Дня Перемоги на Хрещатику в Києві

на **22** млн грн

валюти везли контрабандою в автобусі Київ – Стамбул. Це рекордна сума

5 ОБЛИЧ

ВІКТОР ЯНУКОВИЧ
не квапиться

Президент вирішив відкласти набрання чинності законами про протидію корупції. «Що більше законів, то менше порядку», – пояснили це рішення в його адміністрації.

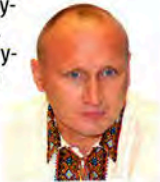
ВОЛОДИМИР КОЛЕСНИЧЕНКО
взявся за суддів

Голова Вищої ради юстиції хоче обмежити недоторканність суддів. Відомо: суддею без імунітету владі маніпулювати легше.

МИКОЛА КОХАНІВСЬКИЙ
під вартою

Відомого борця з Дмитром Табачником арештували на два місяці. Коханівського звинувачують у тому, що він побив Віктора Вороніна, захисника Табачника.

АЛЯКСАНДР ЛУКАШЕНКО
хоче трубу

Білоруський президент має намір качати українським нафтою на Одеса – Броди венесуельську нафту до своєї країни.

ІРЕНА КІЛЬЧИЦЬКА
пішла в шоу-бізнес

Колишня заступниця мера Києва тепер працює помічником Савіка Шустера у ток-шоу «Шустер-Live», яке, вочевидь, незабаром стане дещо космічним.

ТЕРОРИЗМ

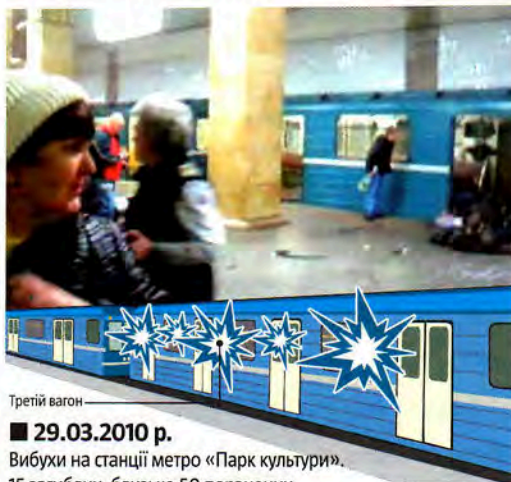
Вибухи керованої демократії

Російська влада програє війну з тероризмом

Другий вагон

■ **29.03.2010 р.**
Вибухи на станції метро «Лубянка». 24 загиблих, понад 50 поранених. Відповідальні – північнокавказькі ісламісти

Третій вагон

■ **29.03.2010 р.**
Вибухи на станції метро «Парк культури». 15 загиблих, близько 50 поранених. Відповідальні – північнокавказькі ісламісти

Ісламістське підпілля знову завдало удару в самому серці Російської Федерації: 29 березня о 6.50 за Києвом на станції московського метрополітену «Лубянка» (зовсім поруч із головним офісом грізної ФСБ) терористка-смертниця активувала «пасок шахіда». Приблизно через 40 хвилин її соратниця на станції «Парк культури» вчинила другий вибух. 39 загиблих, понад 100 поранених; 23 в реанімації, і хто знає, чи всіх уря-

МОСКОВСЬКА ПІДЗЕМКА ТРИМАЄ УДАР

■ **8.01.1977 р.** Вибух у вагоні між станціями «Ізмайловская» та «Первомайская». 7 загиблих, 37 поранених. Відповідальні – вірменські екстремісти.

■ **11.06.1996 р.** Спрацювала бомба у вагоні між станціями «Тульская» і «Нагатінская». 4 загиблих, 12 поранених. Винних не знайшли.

■ **1.01.1998 р.** Вибух на станції «Третьяковская». Троє поранених, загиблих немає. Винних не знайшли.

■ **08.08.2000 р.** У переході між станціями «Тверская» і «Пушкінская» спрацювала бомба. 7 загиблих, 53 поранених. Основна версія – кримінальні «розбірки».

■ **06.02.2001 р.** Вибух на станції «Белоруская – кольцевая». 9 поранених, загиблих немає. Відповідальні не відомі.

■ **06.02.2004 р.** Теракт у потягу, що прямував між станціями «Павлецкая» й «Автозаводская». 41 загиблих, 134 поранених. Відповідальні – північнокавказькі ісламісти.

■ **31.07.2004 р.** Вибух на станції «Ріжская». 10 загиблих, понад 50 поранених. Відповідальні – північнокавказькі ісламісти.

на **300** об'єктів

соціальної сфери і промисловості, що розташовані в Україні, претендує Росія

80% киян

вважають, що мер Леонід Черновецький має негайно піти у відставку, – опитування

тують лікарі. За всю історію московського метро в ньому скоювали терористичні акти дев'ять разів (уперше ще 1977 року). Терор у підземці, рахуючи останні вибухи, забрав 108 життів, понад 400 осіб було скалічено. У більшості випадків це справа рук ісламистського підпілля.

Ісламські терористи з Північного Кавказу активізувалися в метрополії у другій половині 1990-х після Першої чеченської війни. Була атака на Будьоновськ (129

жертв), серія підривів житлових будинків (понад 300 загиблих), «Норд-Ост» (130), Беслан (понад 350)... Масштабні акції терористів послугували владі приводом (саме приводом, а не причиною!), щоб розгорнути наступ на громадянські права. Це назвали суспільним договором: громадяни віддають свободу в обмін на стабільність і безпеку. Та влада своєї частини угоди не виконала. 31 березня смертники нанесли подвійний удар у Кизлярі.

ТЕРАКТ ЯК ПРИВІД

Масштабні вилазки ісламистів влада РФ використовувала як привід для війни і «закручування гайок»

■ 3 4 по 16 вересня 1999 року чеченські бойовики підірвали кілька багатоквартирних будинків у Москві, Буйнакську і Волгодонську (307 загиблих, 1,7 тис. поранених). Почалася Друга чеченська війна (її назвали антитерористичною операцією)

■ 23 жовтня 2002 року ісламісти захопили понад 900 заручників у московському театральному центрі «Дубровка». Під час звільнення 26 жовтня загинуло 130 заручників. Силова зміна власників телеканала НТВ, після якої він відмовився від опозиційності

■ 1 вересня 2004 року чеченські бойовики захопили школу в Беслані. Під час штурму загинуло 350 осіб, понад 500 поранено. Скасовано вибори губернаторів та одномандатні вибори до Держдуми. Кремль зосереджує у своїх руках контроль над законодавчим органом

КОРОТКО

Коаліція обростає «тушками»

До коаліції СіР («Стабільність і реформи») увійшли ще троє бютівців: Валентин Зубов, Олег Маліч і Петро Кузьменко, а також нунсівець Сергій Василенко. Останній в інтерв'ю ЗМІ звинуватив Арсенія Яценюка в жадібності: «Якби Яценюк, крім посади прем'єр-міністра і посад в економічному блоці уряду, не зажадав у Януковича губернаторських посад, ми увійшли б у владу більшістю фракції НУ–НС». Бютівець Зубов сказав, що здійснив свій вчинок під примусом, до того ж втомився від війни і хоче спокійного життя.

Слідство зупинилося

Розслідування справи щодо загибелі засновника Руху В'ячеслава Чорновола призупинено, повідомляє газета «Сьогодні». «У матеріалах справи величезне нагромадження суперечностей, – цитує видання слова свого інформатора. – У нас жартують, що оптимальним виходом із ситуації, що склалася, була б... пожежа у слідчому управлінні, на яку можна все списати і, як страшний сон, забути цю тяганину».

Пропали грамоти

Зникли документи щодо приватизації об'єктів на території столиці за 2006–2010 роки. У зв'язку з цією халепою прокуратура Києва порушила кримінальну справу за фактом службової недбалості чиновників Головного управління комунальної власності столичної мерії. Зникли документи були в автівці неназваного депутата Київміськради, яку буцімто викрали невідомі. Зазначимо, що мера Леоніда Черновецького постійно звинувачують у корупції під час приватизації комунального майна.

Блиск і злидні театралів

Попри традицію вручати «Київську пектораль» у Міжнародний день театру 27 березня в Театрі імені Франка, цього року організатори театральної премії перенесли дату і місце проведення. Крім того, Головне управління культури столиці зменшило кількість номінацій (привід – фінансові труднощі). Театральних експертів обурило рішення скасувати номінацію «За найкраще сценографічне рішення». Загалом церемонія вручення відбулася надзвичайно скромно і сумно – переможцям навіть не подарували квітів. Схоже, в 2011-му київська влада вітатиме митців тільки на словах.

Серби покаються

Парламент Сербії своєю декларацією засудив масове вбивство мусульман у боснійському місті Сребрениця, яке у 1995 році скоїли війська боснійських сербів на чолі з генералом Ратком Младічем. Законодавці очікують, що інші країни экс-Югославії так само засудять злочини проти сербів. За прийняття документа проголосували 127 зі 173 присутніх депутатів.

Повернення з відпустки

Своєю бездіяльністю опозиція ускладнює становище українського суспільства

Автор:
Саміло Ворс
Фото:
Андрій Ломакін

Опозиція відпочиває... Припустімо, що вона в нас є. Кажу «припустімо», бо за останній місяць жодних ознак мобілізації в цьому таборі не спостерігається – так собі, метушня. Зрозуміло, треба отямитися, відійти від депресії. А країні тим часом що робити?

І ще: чи вони усвідомлюють, що коли нарешті оговтаються й вирішать взятися до справ, то повернуться в зовсім іншу країну? Країну, де питання вирішуються не у Верховному Суді, й взагалі не в Суді, і не в Раді, і ні в якому іншому публічному просторі, а в кількох кабінетах, які відтепер нам правитимуть і за адміністрацію, і за раду, і за суд, і за ЗМІ. Коротше, більшовики – це всерйоз і надовго.

Сподівання грати за старими правилами марні. Надії колись повернутися до влади старим, випробуваним шляхом, який, утім, забезпечував хоч якусь ротацію (вибори, змагання, агітація, оскарження, кулуарні домовленості, політтехнології тощо), оманливі. Скільки там накрутили в 2004-му? Десять відсотків? Якось сором'язливо, та й інструменти допотопні: «каруселі», транзитний сервер... Хотів би бути поганим пророком, але боюся, що в майбутньому країна може стати свідком, учасником і жертвою таких виборів, де правильні кандидати від правильних партій гарантовано отримуватимуть свої 60% у першому турі без будь-яких несподіванок.

Реванш і повернення до хай недосконалих, але демократичних процедур можливі лише за умови залучення до цього замкненого процесу всього суспіль-

ства, перетворення його з пасивного спостерігача й об'єкта маніпуляцій на постійно діючий, потужний фактор тиску. Звісно, розвиненого суспільства у нас ще, на жаль, немає. Проте є прошарок людей, які за сприятливих обставин могли б скласти його кістяк, і їх немало. З ними одна-єдина складність: треба переконувати, і переконувати переконливо.

КРУТИЙ МАРШРУТ

Почнімо з кінця, який хтось за марксистською традицією вважає початком. Отже, з економіки. У цьому сенсі нинішня Україна – це територія спекулятивного капіталу, що розкошує на штучних високих кредитних ставках, плюс махінації із бюджетними грошима, плюс експлуатація ще старих радянських потужностей металургії та хімії, плюс експлуатація латифундій, на які перетворилися колишні колгоспи і радгоспи. Така структура надзвичайно вразлива з огляду на залежність від криз, міжнародної конкуренції та цін на енергоносії. Тим часом національний капітал орієнтований не на довготривалі інвестиції, а на швидке викачування надприбутків із їхнім подальшим приховуванням.

Добробут народові може забезпечити модернізована економіка, що базується на новітніх технологіях і є складовою європейського економічного простору. За нинішніх умов модернізація можлива лише у випадку залучення критичної маси реальних інвестицій (а не лише спекулятивних). Іноземний інвестор в Україну не прийде, доки тут не буде створено прозорої системи правил, рівних умов конкуренції, дружнього бізнес-клімату, вільного від корупції, чиновницької сваволі та монопольного контролю з боку олігархів. Інакше ка-

жучи, доки не станеться переважанню.

Таке переважанню цілком можливе. Крім того, тією чи іншою мірою його пережили різні посткомуністичні країни від Грузії до Естонії. Його можуть забезпечити політична воля, достатній кадровий резерв і – найважливіша умова – достатня мотивація критичної маси населення. А ось це вже питання гуманітарного стрижня реформ. Не надбудови, як вважалося в епоху наукового комунізму, а її бази.

ПЕРШ НІЖ ДЕКЛАРУВАТИ ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ КРАЇНИ, ОПОЗИЦІЯ ПОВИННА ПРОДЕМОНСТРУВАТИ ЗДАТНІСТЬ ДО ВЛАСНОГО ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ

Україна потерпає від браку соціального капіталу. Йдеться про рівень довіри між суб'єктами в суспільстві. За визначенням Світового банку, це клей, що забезпечує взаємодію різних інституцій у країні. Як бачимо, нібито цілком гуманітарна категорія має передусім економічний зміст, без неї будь-яка країна перетворюється на Гаїті чи Сомалі, що ми тут поступово спостерігаємо. Отже, задля отримання економічних результатів слід спершу подбати про спільні цінності, спільне бачення проблем і загальноприйнятних методів їх вирішення.

А для цього, пардон, потрібна нація. Сучасна політична нація, здатна усвідомлювати свої інтереси, заради їх забезпечення діяти у певних вирішальних напрямках як єдиний організм і нести відповідальність за свої дії. Це апеляція до досвіду саме провідних демократичних країн, які реформами довели своє право

бути вільними, шанованими й заможними.

Складові такого єднання, серед іншого, – спільна мова й відчуття спільного минулого. Україна має відчутти себе Україною й водночас частиною Європи. Ось у якому напрямку має розвиватися гуманітарна політика держави.

КРОКИ ДО ЄВРОПИ

Ідеться не про точкові дії, не про декларації намірів, якими країна вже сита по горло, а про зрозумілу й чітку декларовану послідовність заходів і пріоритетів, що забезпечуються всією міццю державних органів.

Якщо говорити про мовну проблему, то це забезпечення безумовної пріоритетності державної мови, володіння якою цементує спільноту від Сяну до Сіверського Донця. Це означає, що принаймні у двох галузях вона є обов'язковою для використання: органах державного управління та закладах освіти. Що ж стосується інших галузей, то тут держава має задіяти економічні стимули й забезпечити ситуацію, коли вироблення україномовного продукту стає вигідним. Треба досягнути такого становища, щоб український фільм, український музичний запис, українська телепрограма, українська книжка, українська газета та журнал були доступними в будь-якій точці країни. Поки що, як ми знаємо, спостерігається протилежне: російська книжка (причому часто-густо не найкращого гатунку) вільно продається у Львові та Мукачевому, а української годі шукати в луганській книгарні, та й самих книгарень критично мало, про бібліотеки навіть нічого казати.

Так виховується (чи не виховується) національна гідність. Так забезпечується право на повагу всіх громадян цієї держави. Так долається міф про «дві України», вигаданий безвідповідальними політтехнологами.

Внаслідок запровадження системи таких заходів Україна має утвердити свою культурну ідентичність та долучитися до європейського інформаційного поля. Бо у нас немає обміну думками, ідеями, культурним продуктом зі світом, і ми досі перебуваємо лише в сфері ро-

сійської культури, причому в її профанованому, попсовому варіанті. Конче потрібні вивчення іноземних мов, сприяння контактам, направлення студентів на навчання за кордон. Звідти знайде новий вітер, який може змінити країну.

Від кого з політиків ми могли б очікувати подібних меседжів, підкріплених реальними діями? Здавалося б, зважаючи на масштаби підтримки, від Тимошенко.

Але чи здатен сьогодні БЮТ на формування програми, без здійснення якої Україна може опинитися на смітнику історії? Суперечки позбавлені сенсу, доки ця сила, перш ніж декларувати перезавантаження країни, сама не продемонструє здатності до власного перезавантаження. Кадри, як завжди, вирішують усе. У команді не бракує людей із кругозором, знаннями, європейським баченням проблем, але так само чимало баласту – демагогів, фахівців із «вирішення питань», опортуністів. Ситуація сама по собі сприяє очищенню рядів, утечі випадкових союзників під надійніший дах. Залишається остаточно відсунути людей безпринципних, бездарних і, навпаки, залучити тих, хто міг би просякнутися новими завданнями.

Тимошенко має усвідомити: в країні досить багато сучасних, думаючих українців, які знають, якою має бути їхня держава. Незважаючи на поразку у виборах, доля дає Тимошенко ще один шанс, якщо вона зможе залучити цих людей до творення і реалізації нової програми та захисту країни від дій нової влади.

Неспроможність діяти у відповідності з вимогами часу, навпаки, дозволять діючій владі змаргіналізувати опозицію. Суспільству ж доведеться самотужки відстоювати своє право на майбутнє. ■

Подарунок учителю

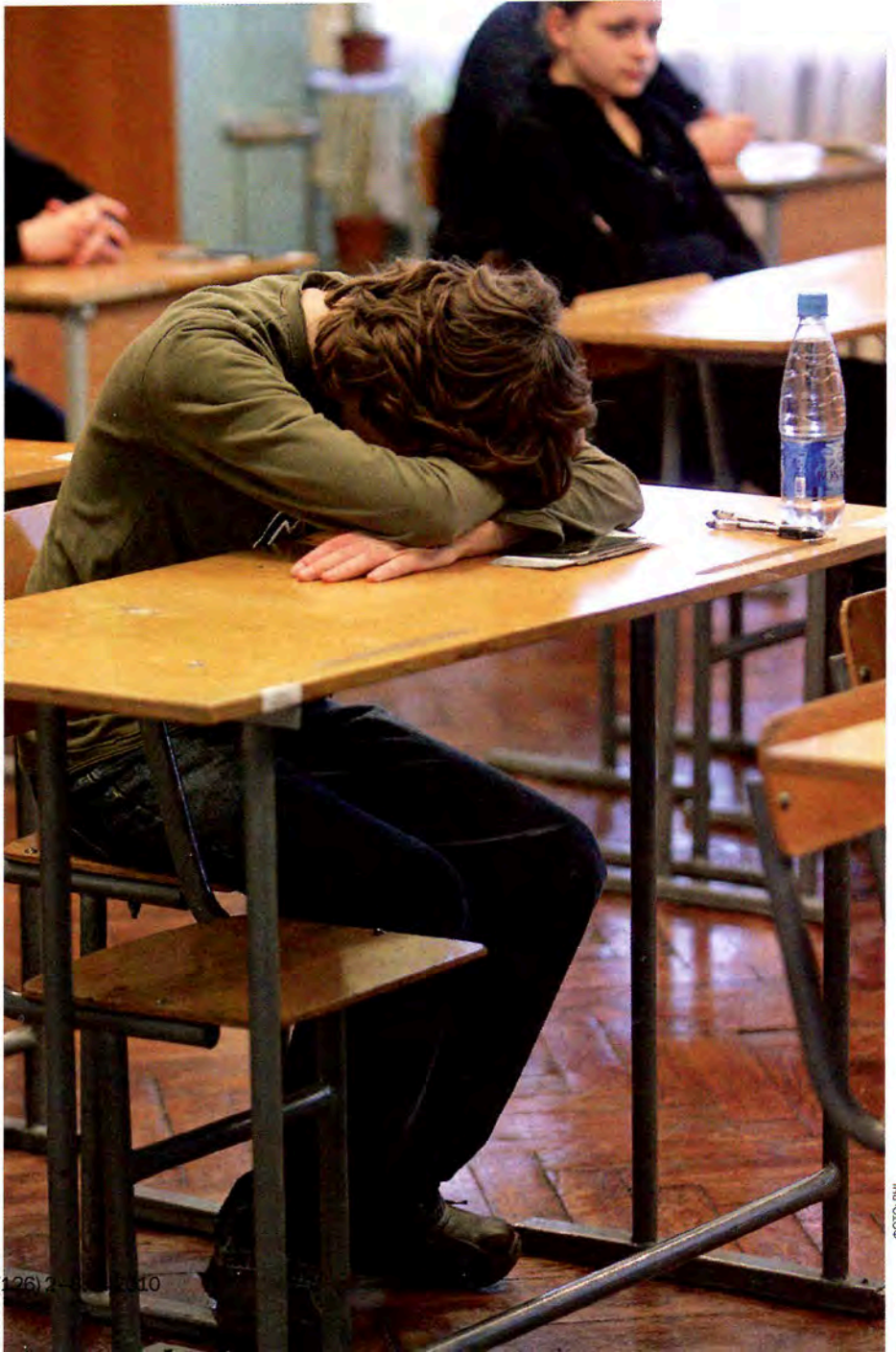
Зміна правил вступу до вишів, обіцяна міністром освіти, призведе до того, що середня школа захлинеться в корупції. В майбутньому така ж доля чекає на вищу школу

Автор: Вікторія Герасимчук

Міністерство освіти та науки підготувало давно анонсовані зміни правил вступу до вищих навчальних закладів. На загальних зборах Спільки ректорів ВНЗ міністр Дмитро Табачник представив нові правила для поточної вступної кампанії та вступних кампаній майбутніх років. Так цього року під час зарахування до вишів будуть враховувати не лише результати зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО), а й бали атестату (максимальний бал – 200, в той час як максимальний бал за тестування – 600). А ще тестування можна буде складати мовами національних меншин (для цього обрано сім мов). А вже з наступного, 2011 року, всі виші зможуть проводити додаткові вступні випробування. Відповідного наказу про зміну правил вступної кампанії міністр поки що не підписав, проте його помічник запевнив **Тиждень**, що документ вийде з-під пера Табачника найближчим часом.

НЕПРИЄМНА НЕСПОДІВАНКА

Перші, хто постраждає від нововведень – цьогорічні абітурієнти. Зміна правил під час вступної кампанії викликає в них обурення. «Ніхто не розуміє, за якими правилами ми все ж таки будемо вступати, – скаржиться 11-класниця Тетяна Матвійчук. – Усі мої друзі нервують, бо готувалися до тестів, а непрофільним предметам у школі приділяли менше уваги. Я збираюся йти на історика, з

математики та фізики в моєму атестаті будуть не дуже високі бали. Що ж тепер робити – винайти репетитора з математики вже пізно, давати хабара – принижувати себе та своїх учителів». «Найгірше, що нічого не зрозуміло, – може, ще й в інституті іспити будуть, а з яких предметів, у якій формі – невідомо», – додає її однокласник Сашко, який попросив не називати його прізвища, проте розповів про свій намір «занести подарунок – учительці з хімії, щоб отримати вищий бал атестату. Чимало батьків випускників підуть саме цим шляхом – раптове «підвищення авторитету вчителя», як називає свою ініціативу Дмитро Табачник, викличе неабиякий сплеск корупції в школі. В результаті до вишів потраплять не всебічно обдаровані діти, які однаково добре знають і хімію, і літературу, а діти, батьки яких зуміли домовитися зі шкільними педагогами.

Крім того, навіть звичайні, а не куплені оцінки в атестаті часто бувають завищеними. «В школі вчителі самі зацікавлені, щоб їхні випускники мали гарні бали, – каже координатор мережі ОПОРА, яка займається моніторингом вступної кампанії, Ольга Айвазовська. – Ми спілкувалися з учителями неодноразово, вони вважають, що високі бали випускників свідчать про високий рівень викладання в школі. Звичайно, середній бал атестату може призвести до того, що оцінки підвищуватимуть за гроші. Але в цілому врахування балу атестату – це прийнятна ситуація. А от уведення додаткових іспитів у ВНЗ фактично нівелює ідею зовнішнього тестування».

На думку експерта, внутрішні екзамени в університетах стануть корупційною діркою в системі доступу до вищої освіти. «В 2008-му році були пільги для тих дітей, які проходили доуніверситетську підготовку, – згадує Айвазовська. – Вони склали ще внутрішні іспити, бал яких враховували додатково. Й була величезна кількість випадків, коли абітурієнти, котрі отримали дуже низький бал під час зовнішнього оцінювання, на цих додаткових екзаменах підвищу-

вали свої оцінки до 30%. Очевидно, що це відбувалося внаслідок корупційних дій». До запровадження всеохопного зовнішнього тестування освіти вважали однією з найбільш корумпованих галузей. Натомість під час проведення зовнішнього оцінювання лише 1% випускників, 3% батьків і 3% студентів визнали свою причетність до корупційних дій, згідно з даними опитування Київського міжнародного інституту соціології та компанії «Менеджмент системс інтернешнл».

ПОЗА ЗАКОНОМ

Народний депутат, голова парламентського Комітету з питань освіти Володимир Полохало вважає, що додаткові вступні іспити – це фактично скасування незалежного оцінювання (що, до речі, й обіцяв Віктор Янукович перед виборами). На думку парламентарія, в усьому винна Верховна Рада. Законопроект, який мав би законодавчо закріпити позиції зовнішнього тестування, був успішно провалений. «Якби був закон, то ніякий Табачник чи Янукович не могли б так просто змінювати умови вступу. Але законопроект поставили на голосування 21 січня, коли в залі фактично не було депутатів, і тому він не набрав необхідної кількості голосів», – бідкається Полохало. Партія регіонів законопроект не підтримала, а чому прогулювали засідання інші народні депутати – незрозуміло.

«Усі підтримують ЗНО: й батьки, й студенти, й навіть викладачі вишів, бо вони не хочуть вважатися корумпованими й учити тільки дітей народних депутатів та інших багатіїв, – каже народний депутат. – Так, є проблема якості тестів (ЗНО. – Ред.), але з якістю вступних іспитів у вищих навчальних закладах ще більша проблема».

Також неоднозначно сприймає громадськість новину про складання тестів мовою навчання в школі (тобто мовами національних меншин), ця норма вже закріплена відповідним наказом Міносвіти. З одного боку, в 2008-му таку практику також застосовували, й навіть торік абітурієнти мали можли-

вість скласти тести російською мовою. Цей рік мав стати першим, коли тестування проводилося б виключно українською. «Якщо учень не здатен прочитати текст державною мовою й поставити галочку навпроти правильної відповіді, то як він буде навчатись українською мовою в університеті?», – питає Ольга Айвазовська. Втім, члени Партії регіонів неодноразово висловлювали думку, що і в університетах навчання може про-

ДОДАТКОВІ ВСТУПНІ ІСПИТИ – ЦЕ ФАКТИЧНО СКАСУВАННЯ НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ. ЩО Й ОБІЦЯВ ВІКТОР ЯНУКОВИЧ ПЕРЕД ВИБОРАМИ

водитися російською, якщо, мовляв, студенти цього хочуть (хоча про румунську чи угорську мови в цьому контексті не йшлося). Вочевидь, тестування мовами нацменшин – шлях саме до двомовних вишів. Тим більше, що окремим наказом Дмитро Табачник вже скасував державний іспит з української мови, якій студенти раніше складали на випускних курсах.

Єдине більш-менш зрозуміле нововведення полягає в тому, що цього року подати документи абітурієнт зможе не більше ніж до п'яти ВНЗ. Це полегшить процедуру конкурсного відбору, адже торік деякі вступники примудрилися занести документи до кількох десятків навчальних закладів, внаслідок чого приймальні комісії були перевантажені й не могли адекватно оцінити прохідного балу до кожної зі спеціальностей. ■

ТАБАЧНИК NON STOP

Верховна Рада провалила голосування з відставки міністра

Уже два тижні по всій країні триває «анти табачна кампанія» – студенти, викладачі вишів та громадські організації протестують проти призначення на посаду міністра освіти і науки відомого українофоба Дмитра Табачника. Однак народні обранці не підтримали проект постанови «Про звільнення з посади міністра освіти і науки Дмитра Табачника». «За» проголосували 202 з 424 зареєстрованих у сесійній залі народних депутатів. Не голосували за це рішення в повному складі фракції, які входять до коаліції – Партії регіонів, КПУ, Блоку Литвина, а також 9 бютівців і 16 нашоукраїнців.

МАЛОЖОК ВІКТОР КУДІН

Навчити конкурувати

Справжні освітні реформи в Україні ще й не починалися

Автор:
Андрій
Портнов,
головний
редактор
журналу
«Україна
Модерна»

Фото:
Андрій
Ломакін

На відміну від «пореволюційної» Грузії «пореволюційна» Україна не наважилася на дерадянізацію галузі освіти. Хоча певні відчутні кроки у напрямку справжнього наближення до міжнародних стандартів можна було зробити миттєво. Щоб адекватно оцінити нинішній стан української вищої освіти, достатньо замислитися, скільки студентів із країн Європейського Союзу навчається в Україні.

Протягом останніх тижнів чи не найзапекліші суперечки точаться навколо постаті нового міністра освіти. Причому в них практично немає місця для розважливих й відповідальних розмови про стан галузі та стратегію її реформування. Крім того, подеколи виникає ілюзія, що до приходу Дмитра Табачника у цій сфері все рухалося у більш-менш правильному напрямку. Чи ще більша ілюзія, ніби пострадянська система української освіти вже зазнала посутніх реформ.

Серед розмаїтої спадщини радянських часів Україна дістала міф про радянську освіту як найкращу в світі. Під час недавньої виборчої кампанії люди з оточення Віктора Януковича говорили про доречність повернення до десятирічки. Можливо, на їхню думку, таке рішення автоматично повернуло би нас до блаженних радянських часів, коли принаймні (пишу це без жодної іронії) рівень профанації наукових ступенів, плагіату чи корумпованості освітньої сфери був далекий від його нинішнього стану, що подеколи викликає справжній розпач. Адже за радянських часів в Україні не було понад 300 університетів (тоді як у Великій Британії їх 96, у Франції 78, а в Іспанії 47) із незліченними філіями, розташованими у підвалах чи подібних приміщеннях.

ЗІ СТАЛІНСЬКИМИ РУДИМЕНТАМИ

Утім, ані повернення до минулого, ані механічне утриму-

вання певного стандарту неможливі. Попри позірну радикальність освітніх змін, основну стратегію українського реформування галузі можна назвати переназанням. Замість спеціалістів видаємо дипломи бакалавра чи магістра, замість кандидата наук, мабуть, уже незабаром буде доктор філософії. Перевагою такого «реформування» є його, на перший погляд, безболісність, адже тут не йдеться про справжні зміни в навчальному процесі, фінансуванні галузі чи наданні вчених ступенів. А про фактичний вимір таких реформ і принципове збереження несумісності вітчизняної освітньої системи із системами більшості європейських країн свідчить хоча б доля людей із західними науковими ступенями, які таки повертаються на Батьківщину.

Зрозуміло, що ідеальної освітньої системи немає, як і чогось такого, як «західної системи освіти». Освіта у країнах Європи дуже різниться і завжди спирається на власні багатотисячіві тра-

диції. Тож сподіватися на успішне і миттєве механічне перенесення будь-якого зовнішнього стандарту більше ніж наївно. Утім, попри наявні відмінності та традиції, кожна країна, що мислить стратегічно про своє майбутнє, прагне до міжнародної конкурентоспроможності власної освіти. Саме тому є досить чіткі міжнародні стандарти оцінювання рівня університетів, засади взаємовизнання дипломів, масштабні програми обмінів викладачів і студентів (до яких, до речі, Україна теоретично могла б долучитися і без формального приєднання до ЄС).

Якщо трактувати ці міжнародні стандарти поважно, а не як риторичний зворот, Україна має поборотися з рудиментами радянської системи освіти. Про яку європеїзацію освіти можна говорити, якщо доцент українського вишу дотепер має близько 900 годин «навчального навантаження» на рік (тоді як його західні колеги утричі менше). Таку кількість годин, що фактично не залишає часу, було встановлено в СРСР 1940-го в умовах воєнного часу! Як можна поєднати з Болонським процесом Вищу атестаційну комісію – винахід товариша Сталіна з 1936 року задля контролю над ідеологічною правильністю дисертаційних досліджень? Що мають спільного з європейськими стандартами усілякі звання «заслужених діячів науки і техніки» чи «відмінників народної освіти», саме за які (не за індекс цитування публікацій чи наукові винаходи) отримуються найбільші щомісячні доплати.

Основа сучасного конкурентоспроможного університету – автономія, що передусім означає можливість для навчального закладу формулювати власну стратегію розвитку, власні навчальні плани тощо. Дріб'язкова бюрократизація (від програм курсів до фінансування) фактично позбавляє українські університети будь-яких шансів конкурувати на міжнародному рівні. В Україні базові гуманітарні дисципліни викладають здебільшого на основі затверджених Міністерством освіти і науки підручників. Не знаю, чи підозрюють більшість викладачів, що майже у всіх європейських країнах та-

кого поняття, як університетський підручник, просто немає. В нашій країні практично не ведеться боротьба з плагіатом (освяченим на найвищому політичному рівні), а вагони метро чи стовпи перед університетами заклеєні оголошеннями про виконання будь-яких робіт (від семестрових до докторських). Хіба можна після цього дивуватися відсутності диплома в колишнього заступника голови СБУ чи наявності наукових ступенів у мало не всього депутатського та міністерського корпусу. Одна з обов'язкових ознак сучасного університету – міжнародний викладацький і студентський склад, участь викладачів у міжнародних наукових проектах. В Україні досі не створено умов для прозорої конкуренції, для заохочення саме тих спеціалістів, які беруть участь у дослідницьких проектах, публікуються за кордоном. Навпаки, саме ці люди часто зазнають репресій із боку керівництва, абсолютно незацікавленого у будь-якій самодіяльності.

БОЛІСНІ РЕФОРМИ

На жаль, Міністерство освіти за всі роки незалежності так і не зробило кількох дуже простих кроків, які могли би миттєво вплинути на ситуацію. Йдеться про:

- автоматичне визнання Україною дипломів країн Європейського Союзу, США, Канади, Австралії, Японії;
- автоматичне визнання публікацій у провідних англо-, німецько-, франко-, польськомовних часописах;
- розробка системи преференцій і заохочення тих викладачів, співробітників і студентів, які володіють іноземними мовами, публікуються за кордоном, беруть участь у міжнародних наукових проектах;
- зміна «навчального навантаження» викладачів з одночасним запровадженням справжньої конкурентності;
- створення прозорої системи державних дослідницьких програм, кошти з яких розподілялися б на підставі рішення незалежних експертних рад (досвід фонду «Відродження» та інших міжнародних фондів доводить, що це можливо навіть в Україні).

Хочу сподіватися, що вже настав час, коли можна чесно сказати: справжні реформи не можуть бути безболісними. Пострадянський естеблїшмент має нарешті поступитися сучасним науковим кадрам. Уже настав час, щоб Україна включилася у боротьбу за мізки найкращих випускників наших шкіл і вишів, які маво сово покидають країну просто тому, що не мають тут найменших соціальних гарантій. Як здібний випускник київської аспірантури не-киянин може залишитися в місті, щоб на зароблені в науковій чи освітній установі гроші (а це зазвичай 1500–2000 грн на місяць) платити за оренду помешкання? І що триматиме його в Україні, коли західний університет радо забезпечить йому принаймні кількарічне існування та умови для праці?

ЩО МАЮТЬ СПІЛЬНОГО ІЗ ЄВРОСТАНДАРТАМИ ЗВАННЯ «ЗАСЛУЖЕНИЙ ДІЯЧ НАУКИ І ТЕХНІКИ» ЧИ «ВІДМІННИК НАРОДНОЇ ОСВІТИ»?

Також настав час чесно сказати, що справжні реформи не дадуть миттєвого ефекту. Ліквідація ВАКУ (а вона немінуча, хоч які аргументи вигадуватиме на користь «актуальності» цієї установи її керівництво) миттєво не оздоровить глибоко деформованої сфери присудження наукових ступенів. «Докторів» і «проФесорів» стане на якийсь час навіть іще більше. Але поступово почнеться конкуренція дипломів. І нехай диплом доктора МАУП вільно конкурує з дипломом доктора Українського католицького університету, а диплом з Івано-Франківська з дипломом із Луганська. Завдання держави у такій ситуації – створити зрозумілі й максимально чесні правила гри, до якої слід залучити найширше коло міжнародних експертів. Адже хіба хтось має сумніви, що європейське майбутнє України неможливе без реальної європеїзації її освітньої системи? ■

ПроФФесіонали

Регіонали не втомлюються повторювати, що делегували до Кабміну професіоналів високого класу. **Тиждень** проаналізував, у яких царинах мають глибокі знання нинішні урядовці, та чи за спеціальностями вони зараз працюють

Автор:
Наталія
Гейчук

У новому Кабміні чимало посадовців, чий фах і трудовий шлях не зовсім відповідають галузям, якими цих людей поставлено керувати. У деякого брак певної теоретичної

бази компенсується якщо не другою освітою (як показує життя, високопосадовцю чи політику отримати диплом чи здобути науковий ступінь легше, ніж пересічному громадянину), то на-

явністю практики та життєвого досвіду (узяти хоча б самого прем'єра Миколу Азарова, геолога за освітою). Однак у кількох урядовців сфера повноважень або занадто розширена, або про-

НЕ ЗА ПРОФІЛЕМ

Перший віце-прем'єр Андрій Клюєв – гірничий інженер, кандидат технічних наук

Віце-прем'єр із силових питань Володимир Сівкович – військовий радіоінженер, за другою освітою – юрист, магістр з управління міжнародним бізнесом

Міністр АПК Микола Присяжнюк – інженер-будівельник, за другою освітою – магістр державного управління

Міністр екології Віктор Бойко – інженер-електрик, кандидат наук із державного управління (навчався в сучасній ВПШ – Академії державного управління при президентіві України)

Міністр із надзвичайних ситуацій Нестор Шуфрич – історик, викладач історії, кандидат економічних наук (економіка с/г і АПК)

сто далека від профілю їхньої професійної підготовки (див. інфографіку).

На чолі уряду регіоналів, за традицією, професор, але цього разу на прізвище Азаров. Микола Янович отримав звання професора (кафедра геології) у 1991-му. За п'ять років до того захистив докторську дисертацію на тему «Шахтна геофізика» і здобув ступінь доктора геолого-мінералогічних наук. Проте Азаров часто ображається, коли опоненти, критикуючи його новації у фінансово-економічній сфері, нагадують, що за освітою він геолог...

Окрім Азарова, в уряді ще три професори: Володимир Се-

миноженко (за спеціальністю «Фізика твердого тіла»), Дмитро Табачник (професор кафедри політології) та Федір Ярошенко (професор кафедри економіки підприємства). Шестеро членів уряду є докторами наук, десятеро – кандидатами. Відомості про освіту деяких із них уже насторожили відомого викривача фальшиводипломників Геннадія Москаля. Зокрема, його здивував ступінь кандидата економічних наук за спеціальністю «Економіка сільського господарства і АПК» у міністра з надзвичайних ситуацій Нестора Шуфрича, який успішно приховував свою обізнаність у сільському господарстві від громадськості.

ІНЖЕНЕРИ РЕГІОНАЛЬНИХ ДУШ

Найбільше в Кабміні спеціалістів із дипломами інженерів – 11, що, зважаючи на східне походження значної частини урядовців та надзвичайну популярність цієї професії за радянських часів, не дивує. Більшість інженерів здобули освіту саме на Сході України: Андрій Клюєв та Юрій Яценко закінчили Донецький політех, Сергій Тігіпко і Володимир Яцуба – Дніпропетровський металургійний, Дмитро Колесніков – Державну металургійну академію. Двоє навчалися ще східніше – в Росії: Юрій Бойко – у Московському хіміко-технологічному, Олек-

Міністр сім'ї, молоді та спорту
Равіль Сафіуллін – лікар-гігієніст, епідеміолог

Міністр транспорту і зв'язку
Костянтин Єфименко – економіст (бухгалтерський облік та аудит)

Міністр економіки
Василь Цушко – економіст-організатор с/г виробництва

Голова Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг
Василь Волга – військовий (Севастопольське вище військово-морське інженерне училище), за другою освітою – менеджер банку (Міжрегіональна академія управління персоналом)

Голова Державного комітету України з державного матеріального резерву
Микола Злочевський – радіоінженер (Київське вище військово інженерне училище військ ППО)

сандр Попов – у Тюменському інженерно-будівельному інститутах.

Проте значна частина згодом змінила кваліфікацію: металурги Сергій Тігіпко та Дмитро Колесніков, гірник Юрій Яценко і хімік-технолог Юрій Бойко перевчилися на економістів, військовий радіоінженер Володимир Сівкович став юристом і менеджером із міжнародного бізнесу. Будівельник Микола Присяжнюк опанував специфіку державного управління й одразу перейшов практикуватися в цій галузі до Житомирської обласної адміністрації. Коли встиг опанувати аграрну науку, невідомо... Для інженера-електрика Віктора Бойка після закінчення Академії держуправління також відкрилися нові перспективи: спочатку його взяли заступником міністра агрополітики, а тепер і до керівника екологічного міністерства підвищили.

ЮРИСТИ Й ЕКОНОМІСТИ

Теоретично підготовленими економістами є восьмеро урядовців. Але ключові міністри – економіки (Василь Цушко) та фінансів (Федір Ярошенко) – вивчали економіку в аграрних вишах (Одеський та Ворошиловградський сільгоспінституту) і є спеціалістами з організації сільськогосподарського виробництва. Причому Цушко не встиг навіть набути необхідного для рівня міністра практичного досвіду, адже до цього працював у колгоспах Одещини та обласній адміністрації, три з гаком скликання сидів у депутатському кріслі й очолював далеке від економічної галузі МВС. Не менш цікаві метаморфози сталися і з професійними вподобаннями Федора Ярошенка: він 20 років займався птахівницьким бізнесом на Донеччині, прискіпливо вивчав проблеми та перспективи розвитку галузі й захистив кандидатську та докторську дисертації з цієї тематики, але раптом подався у фінансисти державного масштабу. Міністр транспорту Костянтин Єфименко вивчав у Київському університеті Шевченка бухгалтерський облік і аудит, а ось звідки взяв знання зі специфіки транспортної галузі...

Юристів у Кабінеті Азарова – Януковича п'ятеро, четверо з

них здобули правову освіту додатково, зокрема й профільний міністр Олександр Лавринович. Він єдиний в уряді, хто має два кандидатських ступені: технічних та юридичних наук. У кандидатській із юриспруденції досліджував проблеми та шляхи вдосконалення виборчого законодавства. Пізніше займався цим безпосередньо – лише за останні два роки Лавринович вніс шість законопроектів щодо проведення виборів, зокрема, був співавтором закону, за яким відбувалися останні президентські перегони, а також автором його скандальних змін, внесених за три дні до другого туру. А ось міністр закордонних справ

рію, на кількох підприємствах завідував культмасовим сектором. Зважаючи на освіту, з усіх напрямів культури більш-менш знається лише на музиці.

Медичну освіту мають міністр охорони здоров'я Зіновій Митник та міністр сім'ї, молоді та спорту Равіль Сафіуллін. Один закінчив медінститут у Львові, інший – у Донецьку. Перший у науковій галузі доріс до ступеня доктора наук, предметом його дослідження були захворювання печінки. Восстанне практикував у столичній лікарні для високопосадовців та нардепів «Феофанія». А лікар-гігієніст та епідеміолог Сафіуллін перейшов до спорту, галузі, що є запорукою здоров'я, з футбольною спеціалізацією – опікувався спортивною підготовкою гравців клубу «Шахтар» на посаді його віце-президента.

КРИЗОВІ МЕНЕДЖЕРИ

Троє нинішніх урядовців свого часу визнали за необхідне вивчити теорію менеджменту (Володимир Сівкович, Михайло Кулиняк та Михайло Єжель), ще троє опанували специфіку державного управління в сучасній ВІІІІ – Академії державного управління при президентові України (Василь Надрага, Микола Присяжнюк, Віктор Бойко).

Доволі цікаво виглядає картина відзначення професійних заслуг нинішніх урядовців керівництвом держави. З 29 членів Кабміну лише семеро не мають державних нагород. Серед тих, чії заслуги перед Батьківщиною визнано на офіційному рівні (у більшості випадків президентом Леонідом Кучмою), – Герой України Юрій Бойко (за заслуги у розвитку ПЕК в часи керівництва Нафтогазом) та четверо повних кавалерів ордену «За заслуги»: Микола Азаров, Віктор Тихонов, Володимир Яцуба, Федір Ярошенко. Але навіть цих достойників президент Віктор Янукович ще матиме можливість заохотити і винагородити за віддане служіння (наприклад, орденами князя Ярослава Мудрого чи Богдана Хмельницького) або ж присвоїти їм звання Героїв України. Можливо, в цьому напрямі він теж намагатиметься наслідувати Леоніда Кучму. ■

ВІДОМОСТІ ПРО ОСВІТУ ДЕЯКИХ УРЯДОВЦІВ НАСТОРОЖИЛИ ВІДОМОГО ВИКРИВАЧА ФАЛЬШИВОДИПЛОМНИКІВ ГЕННАДІЯ МОСКАЛЯ

Костянтин Грищенко зі своїми уподобаннями визначився із самого початку – закінчив Московський державний інститут міжнародних відносин.

УЧИТЕЛІ ТА ЛІКАРИ

У складі Кабміну семеро дипломованих педагогів. Міністр внутрішніх справ Анатолій Могильов за першою освітою вчитель фізики і кілька років викладав у школах Донеччини та Криму. Василь Надрага, Дмитро Табачник, Нестор Шуфрїч та Анатолій Толстоухов можуть викладати історію. Останній ще й англійську мову. З них лише головний мненик за спеціальністю не працював узагалі, пішов у бізнес. А міністр соціалітики Василь Надрага на освітянській ниві трудився лише три роки шкільним завучем, але встиг отримати звання заслуженого вчителя, що, згідно із законом, дається не менш як за десятирічну працю в галузі. Міністр Кабміну Анатолій Толстоухов перекваліфікувався у філософи і є доктором філософських наук. Міністр юстиції Олександр Лавринович може передати студентам специфічні знання з оптичних приладів та спектроскопії. Міністр культури Михайло Кулиняк, закінчивши Київську консервато-

Неандертальці та їхній прем'єр-міністр

Про сексизм нової влади

19 березня новина, оприлюднена УНІАН, ошелешила всіх гендерно чутливих громадян та громадянок України. Представляючи нового губернатора Дніпропетровської області, прем'єр-міністр Микола Азаров заявив: «Одні кажуть, що наш уряд великий, другі, що в уряді немає жінок, немає на кого подивитися під час засідання Кабінету Міністрів. Самі нудні особи. За всієї моєї пошани до жінок – не жіноча справа проводити реформи». Азаров, вочевидь, солідарний зі своїм шефом, який торік, відмовляючись від теледебатів із Юлією Тимошенко, повідомив українським жінкам, що їхнє місце на кухні.

Нам кажуть, що нова влада підходить до своїх обов'язків напролюд серйозно, в уряд дібрані люди, які можуть працювати «без вихідних і прохідних». Чому ж тоді «суперпрофесіонал» Азаров дозволяє собі порушувати українське законодавство та ігнорувати низку міжнародних угод, ратифікованих Україною? Мабуть, він просто не знає Закону «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», у статті 1 якого визначено «дискримінацію за ознакою статі як дії, що спрямовані на обмеження користування чи здійснення на рівних підставах прав і свобод людини для жінок і чоловіків». Заяви керівника уряду про «нежіночу справу» не те що ігнорують, а унеможливають справедливий «рівні підстави». Цікаво, що про таку оцінку власних здібностей

думають рядові чиновниці, яких утричі більше, ніж чиновників (адже всі владні структури у нас сформовано за патріархальним принципом: що нижча посада, то більше жінок). Ті «нереформаторки», які якраз і реалізуватимуть рішення уряду, добре знають, що таке працювати без відпочинку, адже після роботи на них частенько чекає ще й сімейно-кухонний підряд? Слова можновладця викликали обурення і в Україні, і за її межами: представниці громадських організацій подали скаргу уповноваженому Верховної Ради з прав людини за фактом дискримінації за ознакою статі; опубліковано з десяток гнівних статей; британська The Guardian, зокрема, назвала Азарова неандертальцем, а Віола фон Крамон-Таубадель, депутатка бундестагу та прес-секретар із питань України фракції «зелених», оцінила такі заяви як «удар в обличчя цивілізованому суспільству». Деякі ж співгромадяни відреагували і протилежно, мовляв, та що ви паритесь, це ж він про Тимошенко (ще варіант – підкилимні ігри проти Ірини Акімової).

Мені байдуже, кого саме мав на увазі Азаров. Посадова особа, яка виступає з публічною заявою, має

дбати, щоб її слова узгоджувалися із законодавством і не ображали свого роботодавця – народ України. Як учасниця Гендерної експертної платформи, що є незалежним об'єднанням експертів та експерток із питань гендерної рівності, я кілька днів координувала написання публічної відозви щодо висловлювань Азарова, а моя колега Оксана Кісь – офіційного листа до українських чиновників. Довелося пояснювати на пальцях, що особиста думка чи ставлення до політичних конкурентів не може бути підставою для публічного порушення закону та приниження всіх громадян України з боку державної влади, що сексизм – це ідеологія і практика дискримінації за ознакою статі, система уявлень, які приписують жінкам неповноцінність, гірші розумові та професійні здібності, надмірну емоційність та нездатність приймати рішення, що тези на кшталт «немає жінок – ні на кого дивитися» вказують на те, що для жінки головне – зовнішність, зводять її роль до пасивного об'єкта, який існує тільки для чоловічої візуальної насолоди, що заява «нежіноча справа проводити реформи» посилює стереотипні уявлення про жінок як більш консервативних, не здатних до змін та відсталих.

АЗАРОВ СОЛІДАРНИЙ ЗІ СВОЇМ ШЕФОМ, ЯКИЙ ТОРІК, ВІДМОВЛЯЮЧИСЯ ВІД ТЕЛЕДЕБАТІВ ІЗ ТИМОШЕНКО, ПОВІДОМИВ УКРАЇНСЬКИМ ЖІНКАМ, ЩО ЇХНЄ МІСЦЕ НА КУХНІ

кола Азаров заявив дослівно таке: «Зараз міністрам доводиться працювати по 15 годин на добу, і тому я жодній жінці, а тим більше якщо в неї діти, не побажав би таких навантажень».

Красно дякуємо. Фраза не менш сексистська й абсурдна, ніж попередні. Цікаво, наскільки така турбота актуальна для зрілих панянок із Партії регіонів, наприклад, Ганни Герман? Прем'єр-міністр вважає, що професійні жінки, здатні працювати в уряді, зобов'язані власноруч прати підгузки? Понад те, виходить, що ніхто з членів уряду-чоловіків не має дітей. А якщо має, то це неважливо – не чоловіки ж дітьми займаються! Вони взагалі не мають жодних сімейних обов'язків. Діти – це справа жіноча, а жінки – істоти слабкі, як же можна їх додатково навантажувати урядовими справами.

Вочевидь, такими заявами прем'єр-міністр і далі дискримінує жінок, а супутні фрази на кшталт «жодна реформа, не визнана й не підтримана рівною мірою і жінками, і чоловіками, і перспективи» чи «доступ жінок до державної служби не обмежений ні юридично, ні фактично» не можуть компенсувати (неусвідомлений?) сексизму нової влади. ■

Автор:
Тамара
Злобіна,
культуролог

У зв'язку із заявою Миколи Азарова, керівник Інформаційно-консультативного жіночого центру Олена Суслова та президент Міжнародного правозахисного центру «Ла Страда Україна» Катерина Левченко позиваються до прем'єр-міністра

Поліцейська вертикаль

Нова влада бере країну в міліцейські лещата

Автори:
Андрій
Лаврик,
Богдан
Буткевич

Призначення на ключові посади в МВС одіозних кадрів, таких як Олег Сало або Віктор Русин, свідчить про те, що команда Януковича хоче перебудувати правоохоронну систему на путінський чи лукашенківський кшталт. Логіка нової влади зрозуміла: щоб протриматись якомога довше в країні, населення якої схильне до протестів, потрібні чітко керовані силові структури, що виконають будь-який наказ.

ПЕРЕВІРЕНІ КАДРИ

Ротації в Міністерстві внутрішніх справ, що відбулися у 20-х числах березня, виглядають як виклик владі, що пішла. І мільйонам українців, які її колись підтримували. Новий головний міліціонер Анатолій Могильов

на тлі деяких своїх підлеглих справляє враження досить нейтральної персони. Йому можна закинути хіба що недоведений зв'язок із кримськими кримінальними елементами та значну політичну заангажованість – до переходу в міністерство він очолював виборчий штаб Партії регіонів у тому ж таки Криму (див. *Тиждень*, №11/2010).

Заступником міністра внутрішніх справ став «приборкувач Майдану» Сергій Попков. 28 листопада 2004 року в розпал Помаранчевої революції він привів у повну бойову готовність внутрішні війська – солдатам роздали бойові набі. Прикметно, що Попков може бути якимось причетним до придушення «майданів» 20-річної давнини. В офіційній біографії генерал-лейтенанта зазначено,

що у 1990–1992 роках він «був командиром батальйону, заступником командира полку дивізії внутрішніх військ МВС СРСР по Північному Заході та Прибалтиці». У 1991-му радянська імперія, що вже конала, намагалася придушити рух за незалежність прибалтійських республік із допомогою автоматників внутрішніх військ, ОМОНу і десантників.

МВС в Івано-Франківській області очолив Василь Варцаба, який до 2005-го керував міліцією Закарпаття. Потім тривалий час йому довелося переховуватися в Росії – українська прокуратура розшукувала його за підозрою в причетності до зриву виборів мера Мукачевого. Підлеглим Варцаби Віктору Русину (був першим заступником начальника

Закарпатського УМВС) і Валерію Дерновому (екс-начальник міліції Мукачевого) втекти не пощастило – їх запроторили до СІЗО. Обоє підозрювали у причетності до організації масових безладів в Ужгороді під час виборів президента 2004-го (провокації зірвав місцевий УБОЗ, що пристав на бік помаранчевих). Кримінальну справу стосовно Русина закрили 16 березня, а 22-го призначили начальником УМВС у Закарпатській області. Дерновий же очолив Черкаське облуправління міліції.

Подібні звинувачення – порушення виборчого законодавства у 2004-му на користь Віктора Януковича – закидали Миколі Харабарі, який на той час був заступником начальника Чернівецького облуправління міліції. Тепер він начальник ГУМВС у Чернівецькій області. У злочинах проти народного волевиявлення і казнокрадстві звинувачували також Олега Сала, екс-начальника міліції Львівщини. Анатолій Могильов тепер доручив йому міліцію Рівненщини. Провокаціями на виборах-2004 й агітацією за Віктора Януковича також відзначилася Кіровоградська міліція, яку очолював тоді Валерій Нонік, нині начальник ГУМВС у Вінницькій області. Київською міліцією зараз керує Олексій Крикун, колишній начальник ГУМВС на Дніпропетровщині, якого теж підозрювали у порушенні виборчого законодавства в 2004-му.

СТВОРИТИ ВИДИМІСТЬ ПОРЯДКУ

Більшість опитаних *Тижнем* експертів вбачають у кадрових ротаціях МВС ознаки реваншизму. «Регіонали цими призначеннями вкотре хочуть показати несправедливість помаранчевих подій, що конкретних призначенців було незаслужено звинувачено та звільнено», – вважає Віктор Чумак, директор програм політичного аналізу та безпеки Міжнародного центру перспективних досліджень. «Відбувається процес моральної сатисфакції, – погоджується з ним Віталій Кулик, директор Центру досліджень проблем громадянського суспільства. –

Прийшла нова влада, яка намагається максимально відзначити людей, які захищали Януковича в 2004 році й працювали на його перемогу в 2010-му. Зрозуміло, що ця сатисфакція має радше політичну, ніж адміністративну доцільність, бо деякі призначення викликають, м'яко кажучи, здивування».

Водночас простежується бажання регіоналів спиратися на перевірені кадри. «І сам Могильов, і ПР загалом працювали з усіма новопризначеними ще до і під час 2004 року, – продовжує Віктор Чумак. – Природно, що будь-який керівник хоче спиратися на ту команду, якій довіряє. Інша справа, що довіра ця може бути від високого професійного та морального рівня людини, яку призначають, а може від спільного бізнесу та спільно пережитих репресій. У цьому випадку йдеться про другий варіант».

Проте слід зазначити: навряд чи в донецьких достатньо своїх перевірених (настільки, щоб «вожді» могли їм довіряти) і водночас професійних міліцейських кадрів. «Янукович ніколи не мав «своїх» міліціонерів за межами Донецького регіону, – стверджує Віктор Небоженко, директор соціологічної служби «Український барометр». – У цьому клані все завжди було побудовано за мафіозним родоплеменним принципом: хтось відповідає за когось. Як наслідок – у них майже ніде немає людей, за яких міг би поручитися хтось із самих донецьких. Тому вони змушені брати у владу за принципом «ворог мого ворога – мій друг», тобто тих, хто має конфлікт із помаранчевою владою. Таким чином, Янукович змушений ставити не своїх».

«Усі українські силовики пройшли складний шлях 1990-х, після чого відокремилися в могутній прошарок, – зазначає Андрій Мішин, директор Інституту стратегічної політики. – Звісно, на цьому шляху вони не раз в інтересах своїх фінансово-промислових груп переступали через закон, тож компромату в усіх на всіх є більш ніж достатньо. Але всі вони однакові – і «одіозний» Варцаба, і «борець за правду»

Москаль. Як не крути, а новопризначені начальники є професіоналами своєї справи. Мент має ловити злодіїв. А регіоналам потрібна зараз хоча б видимість порядку, і ці люди цілком здатні її забезпечити».

«Ці міліцейські полковники та генерали не можуть нікуди зникнути за помахом чаклунської палички, – додає Віктор Небоженко. – Вони плоть від плоті місцевих еліт, тому для них надважливим є повернути собі той статус, якого вони досягали довгі роки. І тільки-но донецькі стануть до цих призначенців спину, ті їх 20 разів зрадять, бо вони витратили півжиття на досягнення свого статусу і не бояться вже нікого».

Сподівання деяких оптимістів, що з приходом у МВС ставлення Януковича & К* у відомстві нарешті почнуться структурні реформи, навряд чи справдяться. Озвучена у ЗМІ вимога Могильова до підлеглих «терміново посилити дисципліну особового складу» з метою викорінення корупції чи загравання з пресою (міністр наказав інформувати його особисто про затримання міліцією журналістів), найімовірніше, є просто грою на публіку. Затриманню журналіста завжди можна знайти виправдання (а це міліціонери вміють робити ще з часів Леоніда Кучми), а що стосується кадрів...

Навіть за всього бажання ані держава, ані спонсори Партії регіонів не здатні забезпечити правоохоронцям способу життя (автівки, житло тощо), на який вони розраховують. А зменшувати їхні апетити нова влада, вочевидь, не збирається – Віктор Янукович відмовився підписати пакет законів, спрямованих на протидію корупції. Тож міліцейським генералам і полковникам на місцях ніхто не заважатиме «годуватися» з ввірених їм вотчин, натомість від них вимагатимуть видимості правопорядку і виконання наказів із центру без обговорень. А наказати можуть що завгодно. Силкові вертикалі подібної конфігурації успішно діють у таких «розвинених демократіях», як Росія, Білорусь, Венесуела... ■

Тож
міліцейським
генералам
і полковникам
на місцях
ніхто не
заважатиме
«годуватися»
з ввірених
їм вотчин,
натомість
від них
вимагатимуть
видимості
правапорядку
і виконання
наказів
із центру

Україну очікує новий переділ власності, рейдери готуються до жнив

Автор: Богдан Буткевич

\$ 200 тис. – із такої суми починаються розцінки вітчизняних спеціалістів із захоплення чужого майна, що погано лежить. Зараз більшість із них сидять без діла, адже криза знизила привабливість активів і попит на недружні поглинання. Однак прихід нового президента дає рейдерам підстави сподіватися, що невдовзі попит на їхні послуги повернеться. Адже переділ влади зазвичай тягне за собою й переділ власності. **Тиждень** зазирнув за лаштунки цього бізнесу і спробував спрогнозувати його майбутнє.

ЛЬОША-ЦВЯХ, ШТУРМОВИК

Олексій – виходець з окраїнних кварталів Києва, яких із настанням темряви слід уникати. Тато, інженер на заводі реле й автоматики, і мати, бібліотекар, були безжалюбно викинуті за межу виживання на початку 1990-х. Тому єдиною школою для Льоші став двір. У вісім років він уперше потрапив під «гоп-стоп» – під магазином забрали 5 тис. купоно-карбованців. Після цього Льоша записався на рукопашний бій, яким займався понад десять років. Досягнув неабияких успіхів – став членом юнацької збірної. Та вже в 17 років перейшов, грубо кажучи, в іншу лігу.

«Усі в секції знали, що тренер підпрацьовує на Солоху (див. довідку)», – пригадує Олексій. Якось Сергійович попросив його залишитися після тренування. «Синку, – сказав тренер, – я знаю, як важко твоїм батькам платити за те, щоб ти ходив сюди. Я можу зробити так, що ти сам грошей собі зробиш». Льоша погодився.

Наступного дня він опинився в Черкаській області біля цукрового заводу, що виглядав

Недружні

покинутим. Льоша і ще 50 міцних хлопців сиділи в автобусі за рогом вулиці. Раптом забіг бригадир і скомандував атаку. Як потім дізнався Олексій, цей чолов'яга був не ким іншим, як колишнім заступником начальника місцевого «Титану» (див. довідку).

Попереду йшли два десятки бійців у шоломах із битами в руках – характерно, що всі вони були вихідцями з Кавказу. З диким галайканням кавказці подолали паркан і почали бити

ошелешених охоронців. Далі настала черга Олексія. «Перестрибую паркан і бачу, як на землі лежить охоронець, – пригадує «силовик». – Його тримають двоє «штурмовиків», а третій притискає горлянку дубинкою і приговорює з типовим кавказьким акцентом: «Ето всео теперь наше, панимаеш? Не брікайся, дурік!» Раптом на мене наскочив охоронець, вимахуючи гумовим кийком. Під рукою опинилася дошка з великим цвяхом – довелося заса-

ПОГЛИНАЧІ

дити той цвях йому в руку, щоб заспокоївся трохи». За п'ять хвилин усе було скінчено. Штурмовики забралися геть, натомість на територію заїхали три мікроавтобуси з представниками легальної охоронної структури – вони тепер мали охороняти захоплене майно.

Після цього випадку Олексій отримав прізвисько Цвях і став постійно брати участь у таких акціях. Спочатку за наводкою тренера, а за кілька років пішов «на підвищення» – тепер

офіційно працює в охоронній структурі, добирає і готує бійців для рейдерських захоплень. «Мої підлеглі рідко беруть участь у штурмах, – зазначає Олексій. – Їхнє завдання – утримувати захоплену територію і «добивати» в разі потреби тих, хто «вижив» після штурмовиків. Ми стаціонарно працюємо з однієї юридичною конторою, що постійно підкидає нам замовлення».

За словами Олексія, в кожній області є свої торгівці

«м'ясом». Наприклад, у Київському регіоні головними постачальниками бійців є Біла Церква, Фастів та Ніжин (Чернігівщина). У кожній області є приблизно 500–700 бійців, які постійно зав'язані на цьому бізнесі, й приблизно 10–15 бригадирів. Здебільшого бійці – це спортсмени, колишні зеки, експрацівники силових структур, бригадири – переважно колишні мільйонери.

Практично всі угруповання на цьому ринку чудово знають одне одного. Іноді вони конкурують, а буває й об'єднуються задля вигоди. Подеколи трапляється так: одна бригада охороняє об'єкт, за два дні до рейду до її начальника приїздить керівник тих, хто штурмуватиме, і каже: «Ми заходитимемо, ви вдасте боротьбу і тихенько йдете, потім ми вас впустимо назад». Під час штурму охоронці роблять багато галасу, імітуючи спротив, і здають об'єкт. За кілька днів бригади міняються ролями і так раз за разом – ті зайшли, ті вийшли. Так бригади качають гроші із замовників, створюючи ілюзію силового протистояння.

Співрозмовник **Тижня** стверджує, що його бригаду очолює колишній полковник армійського спецназу. В штаті фірми чимало колишніх беркутівців і простих мільйонерів. «У мене навіть один опер працює, – гордо заявляє Олексій. – Він у нас юристам допомагає і за потреби з ментами питання вирішує. Був навіть випадок на одному об'єкті: він домовився з ментівським керівництвом. Ми у штурмову групу набрали «ліве м'ясо» і кинули на охоронців, потім приїхав «Беркут» і за домовленістю всіх «спакував»: і штурмовиків, і охорону. Після цього майже без спротиву на територію заводу зайшли ми».

Та головна функція експравоохоронців – розвідка. «Зрозуміло, що ми не поліземо на об'єкт без його перевірки, – пояснює рейдер. – От він у нас і «пробиває» все: скільки охорони, де краще заходити. Було кілька випадків, коли ставили жучки, – мій опер на всі руки майстер. Тому й отримує кілька штук «зелені» на місяць. «М'ясо» має близько 2–3 тис. ▶

грн на місяць плюс \$300 за кожен день рейду». Про власні прибутки Олексій говорити не захотів. Проте, зазначу, поїхав із нашої зустрічі на власному новенькому джипі.

АДВОКАТ РЕЙДЕРІВ

Павло закінчив юрфак престижного київського вишу на початку 2000-х, коли українська економіка була на підйомі. Син успішного підприємця, він з дитинства мріяв займатися господарськими справами. Працювати за фахом почав ще з другого курсу.

Справи йшли напрочуд вдало. І якось його запросив на зустріч відомий юрист із досить неоднозначним іміджем людини, котра вмє вирішувати «майнові питання». Між омарами та віскі Павлові зробили пропозицію перейти на роботу до його контори. «Я ж бачу, що ти людина талановита, – вкрадливо казав йому на вухо відомий юрист. – А мені саме молодий помічник потрібен. Скажу відверто: основні гроші робимо на рейдах. Надходить замовлення, ми забезпечуємо юридичну частину. Якщо потрібно, то й силову, відповідні люди є». І Павло погодився – сам він по-якне згодю тим, що хотів тоді розібратися, як працює схема. Але з часом втягнувся і, як зізнався **Тижню**, інакше справи вести вже й не хоче.

«У моїй конторі найкраще поєднання юристів – вихідці з прокуратури та цивільники, – розповідає деталі свого бізнесу Павло. – «Прокурорські» вирішують питання із судами та керівниками облуправлінь міліції. Це найважливіше. Бо судові ухвали – це наріжний камінь будь-якого захоплення. Так само й керівник обласного МВС із заступником – ключові для нас фігури. Адже вони єдині, хто може дати команду «Беркуту» втрутитися в конфлікт. Завдання цивільників – знайти якісь темні плями в юридичній частині, за які можна вхопитися. Дивляться, чи не було під час первинної приватизації чи скуповування акцій якихось порушень. Якщо були, тут ми й з'являємося. Наприклад, найліпша зачіпка стосовно землі – неправильно оформлені до-

ДОВІДКА

Солоха – Борис Савлохов, впливовий у 1990-х київський кримінальний авторитет. У червні 2000-го був засуджений на сім років ув'язнення за здирництво і хуліганство. Помер у виправній колонії 4 червня 2004 року.

Мстислав Скоробогатів – київський підприємець, колишній співвласник торгово-розважального центру «Метроград» (збудований під Хрещатиком), готелю «Русь» та інших активів, контроль над якими 2009 року за дивних обставин перейшов до російських бізнесменів. Спробувавши силою відбити майно, Скоробогатів сам потрапив за ґрати.

«Титан» – спецпідрозділ Державної служби охорони МВС України, спеціалізується на охороні важливих об'єктів і персон (також працює за договорами з приватними та юридичними особами).

кументи. Бажано мати свого кишенькового судового виконавця».

Павло розповів, що актуальним трендом у юридично-рейдерських схемах є трудові конфлікти. Тобто коли претензії до власників об'єкта має не юридична структура, а працівник цього підприємства. Це передусім дає змогу оминати потребу розглядати справу лише за місцем реєстрації господарської одиниці. «За лівою ухвалою якогось суду приходять до державного реєстратора і забирають реєстраційну справу в потрібний нам суд, – пояснює суть схеми юрист. – Або купують її за \$30–50 тис. Дорогою дивним чином справа губиться, потім вириває в якомусь Ізюмі з новим директором, складом акціонерів тощо. Наприклад, саме так вчинили з кількома магазинами Скоробогатова в «Метрограді» (див. довідку)».

Важливим елементом є й пошук інсайдера на підприємстві, яке хочуть захопити. «Повірте, силові конфлікти – це вже крайній випадок, – стверджує юрист-рейдер. – Коли людина зсередини нам усе зливає, набагато простіше вирішити справу в суді й потім із судовим виконавцем та міліцією зайти на підприємство. Але так виходить не завжди. Тому ми й маємо своїх суддів, прокурорів, виконавців, мусимо дружити з міліцією». Невтручання прокурора та керівника облуправління МВС у рейдерське захоплення, як зізнався наш співрозмовник, коштує від \$30 тис. до \$50 тис. залежно від регіону та об'єкта.

За словами Павла, стартова сума, з якої починається розмова замовника рейду з його виконавцем, – \$200 тис. «Рейд слід проводити, якщо його ціна не перевищує 30–40% загальної вартості об'єкта, – пояснює Павло. – Бо якщо витратити більше, то вигоди від акції жодної. У моїй практиці середня вартість захоплення невеликого заводу вартістю \$8–10 млн коливалася в межах \$0,5–1 млн. Щонайменше 50% цієї суми спрямовується на хабарі судам і правоохоронцям. Ще 25% – гонорар юридичної фірми, 10% – витрати на PR і близько 15% – силове захоплення».

Однак працювати стало важче, скаржитись юрист. Криза вдарила по всіх без винятку. Тим більше різко знизилася ціна на нерухомість, а саме вона в 90% випадків є ціллю рейдерів. Та й великих, «смачних» підприємств залишилося не так і багато. Тож тепер недружнім поглиначам доводиться притримувати апетит і виконувати дрібні замовлення.

ГРУПА РИЗИКУ

«Рейдерство триватиме в нашій країні ще довго, – стверджує Андрій Семедідько, директор Атирейдерського союзу підприємців України, – оскільки це природний шлях потрапляння власності до реального кінце-

50% ВИТРАЧЕНОГО НА РЕЙД СПРЯМОВУЄТЬСЯ НА ХАБАРІ СУДАМ І ПРАВООХОРОНЦЯМ

вого власника. Спочатку бандіт «виломлює» об'єкт, потім той потрапляє до рук спекулянта. І тільки третім приїде справжній інвестор. Рейдери у потворній формі виступають медіаторами між цими категоріями. Але зараз почався процес розпаду великих угруповань».

Джерело **Тижня** в правоохоронних структурах прогнозує, що сталі угруповання внаслідок браку великих замовлень почнуть розпадатися на дрібні регіональні утворення. «Під ударом передусім опиняться галузі, де діють «швидкі гроші»: базари, виробники та продавці продуктів харчу-

ЯК ЦЕ ВЛАШТОВАНО І ПРАЦЮЄ

Структура рейдерського угруповання та етапи захоплення

вання і, звісно, земля, – стверджує наш співрозмовник. – Рейдери націляються на компанії з вивезення сміття, ринок ритуальних послуг. Усе це відбуватиметься на регіональному рівні, бо в столиці все вже поділено по 20 разів».

Водночас експерти пророкують роль головної жертви бан-

кам. Фінустанови зараз мають у своїй власності чимало заставного майна, що перейшло до них за неповернені 2009 року кредити. Водночас вони надто неомобільні, й поміж їхнього персоналу, якому під час кризи у кілька разів урізали зарплату, легко знайдеться інсайдер, котрий погодиться на «ліву» оборудку.

Новий етап рейдерства почнеться за півроку. Такий термін пов'язаний із ротацією у владних та правоохоронних структурах, що остаточно завершиться саме за п'ять-шість місяців, після чого утворяться нові зв'язки прокурорів-міліціонерів-суддів, із якими рейдери вирішуватимуть питання. ■

Мухи окремо – газ окремо

...або Москва сльозам Миколи Азарова не вірить

Автор:
Дмитро Калининчук

«Ну матом я їх не по-слав!» Гадаю, приблизно так думав прем'єр Росії Володимир Путін після переговорів про газ зі своїм українським колегою. Результати переговорів вийшли вкрай жалюгідними. Росіяни дали зрозуміти: лише проросійськими гаслами і мовним питанням вибити з них дешевий газ уряду Азарова не вдасться. На наших очах руйнується один із найпоширеніших міфів Партії регіонів, мовляв, «це не росіяни підняли ціни на газ, це помаранчеві зіпсували з ними відносини».

«А У НАС В КВАРТИРЕ ГАЗ. А У ВАС?»

Росія нагадала Україні, що та купила газу набагато менше, ніж обіцяла, але єдина з-поміж покупців Газпрому не зазнала жодних штрафів. Росія заявила, що готова переглянути ціну, якщо Україна купуватиме набагато більше палива, ніж тепер. Або ж може здешевити газ, якщо Газпром буде допущено на наш внутрішній ринок. Москва хоче гарантій захисту російського бізнесу в Україні від рейдерів, у перекладі українською – вимагає повернення росіянам 60% компанії «Укртатнафта», відсуджених українським олігархом Ігорем Коломойським. Росія натякнула: Білорусь отримує дешевий газ, бо входить до Митного союзу. А також дала зрозуміти: ідея газотранспортного консорціуму її майже не цікавить.

Російська сторона вважає угоду, підписану в січні 2009 року прем'єрами Путіним і Тимошенко, цілком справедливою.

Варто згадати. Взимку минулого року Росія пропонувала ціну \$235 за куб. Після зриву переговорів Газпром наполягав на \$250 і погрожував підняти до \$400. Після підписання угоди було оголошено ціну \$360, яка здійняла істеріку в українській

біло-бсиній пресі. У підсумку за 2009 рік маємо \$228 за 1 тис. м³ і жодних штрафів за недобір. Ще кілька таких переговорів, й експрем'єра Тимошенко сприйматимуть як генія газових угод.

А уряду Азарова не позаздриш. Якщо дати росіянам зайти на наш ринок, доведеться посунути з нього свого Дмитра Фірташа. Саме його люди контролюють нині Мінпаливенерго, Укргазвидобування, Укртрансгаз і ще 70% облгазів. «Захистити російський бізнес від рейдерів» означає нарватися на конфлікт із Коломойським. Запуск процедури вступу до Митного союзу перешкодить членству України у СОТ. Цьому опиратимуться олігархи-металурги. А якщо залишити все, як було, у тих же «металургів» виникне питання до своїх утриманців: «А чим гіршою за вас була Юля?»

МІФ І БЛЕФ

Говорили ще про газотранспортний консорціум. За словами Азарова, йшлося про створення спільного підприємства, через яке росіяни вклалися б у модер-

нізацію української ГТС, керували б транзитом газу через нашу територію й отримували б частину доходів від нього. Така форма консорціуму росіяни не зацікавила. Офіційно Москва наголосила, що вона вже добряче проінвестувала Північний та Південний потоки, тож не має інтересу до розвитку української ГТС. А це вже відвертий блеф.

Північний потік і справді успішно реалізується. Але. Ідею щодо його побудови було висунуто ще ДО Помаранчевої революції. Його призначення – перекачка газу зі Штокманівського родовища передусім до Німеччини та Голландії. Пропускна спроможність першої нитки Nord Stream становитиме лише 16% пропускну спроможності української ГТС. А за напрямками експорту загрожувати він може не Україні, а швидше Білорусі. Саме її транзитні можливості будуть цілковито перекриті. З Південним потоком все складніше. Після оголошення Болгарією наміру брати участь у газогоні Nabucco будівництво South Stream було відкладено на

невизначений термін. Водночас перша гілка Північного потоку зможе запрацювати тільки наступного року. Отже, Росія ще деякий час залежатиме від української ГТС. Чому ж тоді Газпром і прем'єр РФ прохолодно поставилися до ідеї консорціуму?

Тут варто згадати історію газових відносин України та Росії. Останні десять років (до січня 2009-го) Україна отримувала туркменський і російський газ через посередника. У часи президента Бориса Єльцина ці функції виконувала компанія «Ітера». Після приходу до влади Путіна «Ітеру» змінив Eural Trans Gas, контрольований кримінальним авторитетом Семеном Могилевичем. У липні 2004-го на зміну «Євралю» прийшла RosUkrEnergo Фірташа. Всі ці компанії створювалися з тією самою метою, що й компанії-посередники при заводах, – щоб перенаправляти собі в кишені частину прибутку. Всі посередники купували газ у Газпрому за ціною як для України, але в значно більших обсягах, ніж Україні, продавали. Залишки реекспортували на Захід, а прибутком ділилися з відповідними хлопцями в Кремлі та Газпромі. Були й інші шляхи розподілу газових прибутків. Співвласником РУЕ, наприклад, був Газпромбанк – компанія, що належала братам Ковальчукам, старим товаришам Путіна.

Однак торік цю схему було зруйновано. З подачі Тимошенко Росія на диво легко відмовилася від посередників, прибрала РУЕ і перейшла на прямі розрахунки з Україною. Утім головною причиною зміни правил гри, вочевидь, було обрання Медведева президентом Росії. Передавши посаду керманіча РФ у нові руки, Путін невдовзі переконався, що влада розбещує. У спадкоємця виникло бажання захопити всю владу в країні. А РУЕ заходила на ринок за спри-

тура. Та Медведев заблокував відправку Зурабова. Квиток до Києва він отримав тільки коли стало зрозуміло, що Тимошенко програє вибори. Тепер путінський посол в Україні Медведева не хвилює – він має своїх людей на Банковій та в Нафтогазі.

Єдине лихо – на вимогу власників металургійних і хімічних заводів Януковичу вкрай треба домогтися дешевого газу. А це залежить від Газпрому, тобто Путіна. Тому в Москві українській делегації одразу нагадали про штрафи за недобір. Натяк більш ніж прозорий: «Почнете грати не за нашими правилами, стягнемо штрафи». Підклавши першу свиню, уряд РФ не зупинився і наголосив на цілком справедливій газовій угоді з Україною і на тому, що газовий консорціум їм нецікавий. Мовляв, навіщо росіянам вкладатися в реконструкцію ГТС, щоб отримати частку від доходу на рівні з Україною та Європою? Росія вже має досвід із Білоруссю, де вона володіє половиною Белтрансгазу, але при цьому не може впливати на діяльність компанії. У нинішніх умовах Путінові потрібно вказати новому керівництву України, де його місце. Чи не тому Азаров очікував зустрічі з ним майже дві години у черзі за російськими губернаторами? Весь цей маскарад покликаний пояснити «хохлам»: хочете зменшення ціни на газ – доведіть мені свою лояльність конкретними діями.

Тож наразі вибір в Януковича й Азарова небагатий. Треба обмежити бізнес-інтереси Фірташа, провести реформу газового господарства, зменшити втрати газу під час транспортування, розробити нові родовища, унеможливити тіньові схеми на газовому ринку. Або обмежити інтереси Фірташа і Коломойського, повернути росіянам акції Укртатнафти. Бо інакше невдовзі почувється розчарування олігархів-металургів. З усіма наслідками.

Глюзії мають властивість танути. Спроба команди Азарова знову вициганити в росіян знижку, прикинувшись «бідними хохлами», з тріском провалилася. Коли йдеться про шалені гроші, гасло про «дружбу народів» не працює. Тоді діє інше правило: «Мухи окремо – котлети окремо». ■

ЯКЩО НЕ БУДЕ ДЕШЕВОГО ГАЗУ, ОЛІГАРХИ-МЕТАЛУРГИ РОЗЧАРУЮТЬСЯ В НИНІШНІЙ ВЛАДІ. З УСІМА НАСЛІДКАМИ

яння саме Медведева, тодішнього голови ради директорів Газпрому. Причину виключення посередника найкраще за всіх пояснив сам Медведев, кинувши Путінові при свідках: «Ви гадаєте, що шкодите Ющенкові, а насправді шкодите мені, бо там керують мої люди!» До травня 2008-го виконавчим директором РУЕ був однокашник Медведева Костянтин Чуйченко.

Звільнивши крісло президента, Путін аж ніяк не прагнув ділитися зі спадкоємцем доходами від експорту газу. У 2012 році Путін і Медведев зійдуться у двобой за корону імперії. Тож до планів ВВП не входить дарувати Медведеву будь-які фінансові ресурси, які допомогли б останньому боротися з ним на рівних. До 7 лютого 2010-го зберігалася відносна рівновага. Газпром домовлявся про транзит з Нафтогазом, який контролювала Тимошенко, котра мала певні домовленості з Путіним. Та після її відставки ситуація докорінно змінилася. Тепер газовий транзит контролюють люди Януковича – союзники Медведева.

Саме Медведев, а не Путін забезпечував підтримку Януковича з боку Росії. Саме з Медведевим узгоджував свої дії Янукович напередодні виборів. Тож тепер може статися так, що «ліві кошти» від транзиту перенаправлять на інші рахунки. Контролювати газові трансакції у Києві безпосередньо мав новий посол Росії Михайло Зурабов – стовідсотково путінська креа-

ФОТО: АР

ФІКТИВНИЙ ШЛЮБ

Митний союз – чергове політичне формування, ініційоване Росією, яке навряд чи буде мати хоч якийсь помітний економічний ефект

Автор: Олена Шевчук

«**П**риєднуйтесь до Митного союзу», – сказав Владімір Путін українському президентові Віктору Януковичу у відповідь на пропозицію зробити «крутий поворот» у відносинах України та Росії. В РФ процес створення Митного союзу Росії, Білорусі та Казахстану дуже форсували. Ідея пролунала в червні 2009 року, а на початку 2010-го інтеграційне об'єднання вже запрацювало. Головна приманка для України – нібито привабливіша ціна на газ – на 20–30% дешевше. За інформацією *Тижня*, під час московської зустрічі Микола Азаров і Владімір Путін обговорювали можливе входження України до Митного союзу як одну з умов зниження ціни на газ. Росії, яка ударними темпами буде газогони в обхід України, вже замало газотранспортного консорціуму. В обмін на дешевий газ для українських олігархів, які володіють енерговитратними металургійними та хімічними заводами, Кремль вимагатиме від нової української влади політичних і економічних поступок. Одна з них – входження до Митного союзу.

ПРИМАРНІ ПЛЮСИ

Реверанс у бік Росії у вигляді вступу до Митного союзу дорого коштував би країні, тим паче, що економічна вигода від приєднання неочевидна.

Митний союз – це не тільки домовленість держав скасувати мита всередині об'єднання. Він передбачає формування єдиного митного тарифу щодо третіх країн і потребує від союзників готовності до глибшого рівня інтеграції. Найбільша перевага, яку могла б гіпотетично отримати Україна від такої інтеграції, – збільшення торговельного обороту з Росією, Казахстаном і

Білоруссю. Наприклад, на Росію зараз припадає 20% зовнішньоторговельних операцій (у 2009 році експорт до РФ склав \$8,5 млрд, імпорт – \$13,2 млрд). Однак Україна і Росія вже давно торгують за правилами безмитної торгівлі – в межах угоди про зону вільної торгівлі (підписана ще 1993 року). За чинними домовленостями, лише дві категорії товарів потрапили до винятку – спирт і цукор. Спеціальними угодами оформлюється імпорт російського газу. Проте на практиці це зовсім не означає, що українські підприємства мають вільний доступ на росій-

ський ринок. І навряд чи щось кардинально зміниться, якщо угода про зону вільної торгівлі трансформується в Митний союз, а Київ стане лояльнішим до Москви. Кремль завжди оперативніше реагував на прохання російського бізнесу захистити його від експансії іноземних конкурентів.

На шляху до російського ринку збуту в української продукції постійно з'являються різного штибу бар'єри. Відповідно до двосторонньої угоди про вільну торгівлю, країни все одно можуть застосовувати для захисту національних виробників

антидемпінгові, спеціальні та компенсаційні заходи. Ці інструменти не суперечать міжнародним зобов'язанням країн. І Російська Федерація активно використовує нетарифні обмеження щодо українського експорту. Скажімо, зараз Росія одночасно проводить три розслідування з приводу дешевого імпорту української продукції (стосовно гарячекатаного прокату в рулонах, машинобудівних кріплень та активованого вугілля). При цьому діють обмеження на імпорт із України трубної продукції, машинобудівних кріплень, поліамідної технічної нитки, склосітки.

У різні роки Росія обмежувала ввезення кондитерських виробів, м'ясо-молочної продукції, застосовуючи, зокрема, й ветеринарно-санітарні санкції на імпорт, які офіційно теж не порушують режиму вільної торгівлі між країнами.

Так на початку березня 2010 року російська Асоціація під-

приємств кондитерської промисловості «Асконд» ініціювала спеціальне захисне розслідування проти імпорту української карамелі. Якщо Міністерство промисловості та торгівлі РФ погодиться з вимогами асоціації, українським підприємствам буде ускладнено доступ на ринок, на який вони торік експортували продукції на \$20 млн. «Асконд» уже двічі домагався застосування захисного мита. У 2001 році асоціація пролобіювала введення мита на карамель у розмірі 21% від митної вартості, але не менше 0,18 €/кг. Українські виробники швидко зорієнтувалися й почали експортувати до Росії цукерки з вмістом какао; деякі придбали в РФ виробничі потужності. 2005 року «Асконд» знову переконав владу в необхідності введення 20%-го мита на українські цукерки, яке діяло до 2008 року.

Нещодавно тимчасові обмеження Росія запровадила й стосовно продукції компанії

ДОВГИЙ ШЛЯХ

Митний союз у Європі створювали 35 років

1957 р. – сформульовано мету створити Митний союз, що було відображено в Договорі про утворення Європейського економічного співтовариства. **1958–1969 рр.** – перехідний етап, коли держави-учасниці поступово скасовували мита. **1968–1993 рр.** – держави скасовували митні процедури на кордонах. Протягом кількох наступних років усередині ЄС зберігався митний контроль

«Кременчукм'ясо». Федеральна служба з ветеринарного та фітосанітарного нагляду Росії уточнює, що це сталося у зв'язку з виявленням у продукції підприємства заборонених речовин. Декілька років тому виробники зіткнулися з іще більшими проблемами. Все почалося з заборони ввозити до Російської Федерації м'ясо та м'ясопродукти у 2006 році. Причиною таких заходів було нелегальне постачання до Росії через Україну продукції тваринництва інших країн. Згодом під гарячу руку потрапила й молочна галузь, яка в торговельних війнах із російськими виробниками постраждала найбільше. Частка російського експорту в продажах деяких молочних підприємствах становила 50–60%. Тоді Союз молочних підприємств України офіційно втратив галузь у розмірі \$50–60 млн.

Тож угода про зону вільної торгівлі між Україною та Росією не працює повною мірою. При цьому участь у Митному союзі ніяк не вирішує проблеми використання нетарифних методів захисту внутрішнього ринку. Подібні заходи впливу країни зможуть використовувати і в рамках цього об'єднання.

«У разі приєднання до союзу Україна могла б отримати особливі ціни на енергоносії. Але в такому випадку Росія програє, оскільки українська продукція буде дешевшою за російські аналоги. Тож малоймовірно, що Росія в межах союзу не буде застосовувати нетарифні методи», – переконаний аналітик Міжнародного центру перспективних досліджень Ільдар Газізулін.

Росія – один із найголовніших торговельних партнерів України, але не настільки, щоб заради нього втрачати перспективні ринки збуту. Адже приєднання до Митного союзу перешкоджатиме подальшому посиленню співпраці України з ЄС, особливо в царині створення зони вільної торгівлі. Торік частка країн ЄС у структурі вітчизняного експорту становила трохи більше 25%. «Регіональні союзи для України можуть бути корисними. В нас надто відкрита економіка, щоб нехтувати ринками збуту. Проте західний напрямок для України перспектив-

РІЗНИМИ ДОРОГАМИ. Економіки пост-радянських країн надто різні, щоб їх об'єднувати у митному союзі

ФОТО: REUTERS

ніший. Потенціал покращення та збільшення обсягів торгівлі перебуває саме тут», – наголошує Ільдар Газізулін.

Зрештою, приєднання України до Митного союзу з Росією, Білоруссю та Казахстаном поставити під питання членство України у Світовій організації торгівлі, оскільки в такому випадку Київ не зможе виконувати митних зобов'язань перед країнами-членами СОТ. Рівень імпортного мита в Україні, як правило, вдвічі нижчий за середню ставку аналогічних тарифів членів Митного союзу. Якби Україна вирішила приєднатися до нового об'єднання, їй довелося б істотно підвищувати імпортне мито. А для цього необхідно знову проводити переговори з усіма учасниками СОТ. «Інакше Україна, якій як члену організації надані м'які умови доступу до ринків, стане каналом збуту російських, казахських чи білоруських товарів. Навряд чи це сподобається державам-членам СОТ», – говорить Дмитро Боярчук, директор центру CASE. До того ж процедура подібних переговорів украй складна й уже точно не безпрограшна для України.

ПОЛІТИЧНИЙ СОЮЗ

Віктор Янукович підтвердив, що тема вступу до Єдиного економічного простору Росії, Білорусі та Казахстану (а Митний союз – один із кроків у цьому напрямку) залишається актуальною. Щоправда, новообраний президент при цьому зауважує: «Ми взагалі не знаємо, як глибоко просунулися в цьому процесі наші партнери – Росія, Білорусь і Казахстан...»

А просунулися вони зовсім недалеко. Утворений Митний союз фактично не відповідає визначенню цього інтеграційного об'єднання, що наводиться у ГАТТ/СОТ: єдиний тариф та інші заходи регулювання мають охо-

плювати істотну частину торгівлі Митного союзу з іншими територіями. Однак на практиці все відбувається інакше. Приміром, Росія запровадила мито на експорт нафти до Білорусі, а Мінськ, який наполягає на безмитному постачанні нафти в межах союзу, своєю чергою за-

НАВІТЬ В МЕЖАХ МИТНОГО СОЮЗУ РОСІЯ Й БІЛОРУСЬ ЗАСТОСОВУЮТЬ ОДНА ПРОТИ ОДНОЇ ЗАХИСНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗАХОДИ

з 42% до 15% скоротилася частка Росії в експорті країн СНД

провадив мито на транзит російської нафти своєю територією. Зрештою, Білорусі вдалося домовитися про безмитне оформлення 6,3 млн т російської нафти у 2010 році для внутрішнього споживання, все інше – з виплатою мита. Втім, президент Білорусі Аляксандр Лукашенко залишився незадоволеним і на знак протесту відмовився від участі в зустрічі російського та білоруського прем'єрів, що відбулась у Бресті. Натомість відвідав Венесуелу, де підписав з Уго Чавесом угоду про поставки до Білорусі 3,9 млн т нафти на рік.

Ба більше, Росія й Білорусь не відмовляються застосовувати захисні заходи одна проти одної. Білорусь, приміром, запровадила проти російських товарів більше 20 обмежень. Так і не вирішено питання щодо розподілу імпортних мит між країнам. Загалом із початку року кількість зауважень до митного кодексу Росії, Білорусі та Казахстану перевищила дві сотні. Росія ніколи не поступиться економічними інтересами, зауважують незалежні експерти, зокрема російські. Тож усілякі мита, обмеження в будь-якому разі діятимуть і в рамках нового об'єднання. Відтак із економічної точки зору Митний союз, ЄЕП – це профанація.

Запрошуючи Україну до Митного союзу, Росія керується політичними міркуваннями. «Такі союзи існують переважно на папері й створюються про всяк випадок», – коментує директор центру CASE Дмитро Боярчук. Адже Росія не полишає спроб посилити свій економічний і політичний вплив у СНД. Оскільки економіка Російської Федерації найбільша в регіоні, тож логічно, що Москва може розраховувати на провідну роль у будь-яких об'єднаннях і наднаціональних органах, які Росія постійно намагається утворити. Ще 2000 року з ініціативи Росії було створене Євразійське економічне співтовариство. 2003 року виникла ідея Єдиного економічного простору між Росією, Україною, Білоруссю та Казахстаном. Проте істотного ефекту російська економіка так і не відчула. Частка РФ в експорті країн СНД і далі стрімко падає – порівняно з 1995-м вона скоротилася з 42% до 15%. Частка РФ в імпорті знизилася з 48% до 32,5%.

«Вдихнути життя в ЄЕП уже навряд чи вдасться і через наш вступ до СОТ, і через газові проблеми з Росією», – каже Дмитро Боярчук. Тож виникла потреба в новому формуванні. Зараз Владімір Путін наполягає на запровадженні в межах союзу, який має проводити загальну макроекономічну й промислову політику, єдиної валюти. По суті, це чергова спроба відтворити невеличку копію ЄСРП. Уже до кінця третього кварталу 2010 року прем'єр-міністр Росії сподівається узгодити єдині правила гри. Цікаво, що в 2004 році країни у рамках ЄврАзЕС уже збиралися підписати подібні угоди, проте плани так і не були реалізовані. Країни, точніше лідери держав, за якими стоїть великий бізнес, не готові йти на великі фінансові поступки заради гіпотетичної інтеграції. ■

ВЕЛИКІ ТОРГИ

ЧАСТКА ЄС, РОСІЇ, КАЗАХСТАНУ ТА БІЛОРУСІ У ЗОВНІШНІЙ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ В 2009 РОЦІ

	Зовнішньоторговельний оборот, млн \$	Експорт, млн \$	Імпорт, млн \$	Частка у ЗТО, %	Частка в експорті, %	Частка в імпорті, %
Усього	99828,1	49223,7	50604,4	100	100	100
ЄС	30885,9	12489,9	18396,0	30,9	25,4	36,3
Росія, Білорусь і Казахстан	32493,8	14805,3	17688,5	32,5	30,1	34,9

ЗА ДАНИМИ ДЕРЖКОМСТАТУ

19 березня 2010 року відбувся розіграш квартири від АБ «КИЇВСЬКА РУСЬ» та ЖК «ОЛЬЖИН ГРАД»

19 березня 2010 року о 16.30 у зв'язку із закінченням акції «Нова квартира» поміж вкладників АБ «Київська Русь» відбувся розіграш нової однокімнатної квартири в ЖК «Ольжин Град» у м. Вишгороді Київської області (вул. Хорива, 11а, конференц-зал, АБ «Київська Русь»)

Учасниками розіграшу стали понад 7185 договорів клієнтів, фізичних осіб, які відкрили депозитний рахунок «Нова квартира».

На розіграш були запрошені представники ЖК «Ольжин Град»: директор центру продажу Наталя Братко та директор ТОВ «Енерголізинг» Ольга Сторожук, незалежний нотаріус Наталя Коваленко, а також представники ЗМІ, фотографи.

Розіграш проводився за чітко встановленими правилами, які можна переглянути на сайті банку www.kruss.kiev.ua

Легітимність проведення розіграшу засвідчувала комісія у складі:

- заступника голови правління АБ «Київська Русь» Тетяни Лобашової;
- директора департаменту роздрібного бізнесу Андрія Шила;
- незалежного нотаріуса Наталії Коваленко;
- директора центру продажу ЖК «Ольжин град» Наталії Братко;
- директора ТОВ «Енерголізинг» Ольги Сторожук.

Перед початком розіграшу прозвучали вступні слова та побажання успіхів від голови правління АБ «Київська Русь» Віктора Братка, заступника голови правління АБ «Київська Русь» Тетяни Лобашової та директора центру продажу ЖК «Ольжин Град» Наталії Братко.

Картку з ім'ям переможця витягнула незалежна нотаріус Наталя Коваленко. Нову однокімнатну квартиру в ЖК «Ольжин Град» виграла Тамара Вікторівна Гогоці, яка є вкладником АБ «Київська Русь» з 2007 року.

Після основного розіграшу квартири поміж присутніх розіграли десять злитків банківського золота як захоплювальний приз і два набори курток та блейзерів із банківськими логотипами.

Клієнт, який щойно виграв злиток банківського золота

Голова Правління КБ «Київська Русь» Віктор Братко демонструє сертифікат на однокімнатну квартиру в ЖК «Ольжин Град»

Офіційна частина розіграшу закінчилася підписанням протоколу та поздоровленням від голови правління АБ «Київська Русь».

Завершився розіграш фуршетом і невимушеним спілкуванням під звуки живої музики.

ДЛЯ ДОВІДКИ:

АБ «Київська Русь» – сучасний універсальний банк, що динамічно розвивається, входить до групи середніх банків України. Успішно працює на фінансовому ринку України понад 13 років. На сьогодні його регіональна мережа налічує 136 підрозділів по всій території країни, серед них шість філій та 130 відділень. У 2009 році збільшив статутний капітал на 150 млн грн, а в 2008-му увійшов до рейтингу «ТОП-100. Найкращі компанії фінансового сектору», опублікованого компанією «Економіка».

Житловий комплекс «Ольжин Град», розташований у м. Вишгороді за адресою просп. Шевченка, 2, – проект компанії «Енерголізинг». Тут є всі зручності міського життя, але немає суєти і скученості мегаполісу. Комплекс вирізняється рідкісним поєднанням хорошої екології, транспортної доступності, безпеки та комфорту.

Естонський спринт

Історія системного реформування Естонії доводить, що постколоніальні травми і дисбаланси можуть бути цілковито подолані

ФОТО: REUTERS

Автор:
Володимир
Геник

Учаси СРСР республіки Прибалтики (нинішні країни Балтії) радянська людина сприймала майже як закордон. Там багато що було краще, ніж деінде на одній шостій земної кулі. Естонія, якою її можна побачити сьогодні, здається в позитивному сенсі набагато більшим закордоном, ніж можна собі припустити.

В ОБИЙМАХ ВИЗВОЛИТЕЛІВ
1940-го незалежну Естонію, згідно з пактом Молотова – Ріб-

бентропа, «визволила» Радянська армія, однак уже за рік почалася Велика Вітчизняна війна, що розкидала естонців по різних арміях. Одні потрапили до радянської, інші – до вермахту у складі Естонського легіону (аналог української дивізії «Галичина»). А дехто пішов у «Лісові брати», що так само, як і «Лісові брати» з Литви й Латвії, а також Українська повстанська армія, вели збройну боротьбу водночас проти фашизму й сталінізму. Ці загони активно діяли аж до початку 1950-х. Після

війни десятки тисяч осіб було депортовано до Сибіру, багатьом вдалося втекти від сталінського режиму за кордон.

Радянський період в Естонії характеризувався, з одного боку, інтенсивним промисловим розвитком, а з іншого – масовим напливом мігрантів з інших республік, передусім із Росії, поступовим витісненням із різних галузей естонської мови. Якщо в 1934 році естонці становили 85% населення Таллінна, то в 1989-му – лише 47%. Тож відновлена Естонська держава

була змушена розвиватися, долаючи і зовнішній, і внутрішній тиск. Країна обрала шлях реформ, подекуди болісних, але не програла.

РЕЦЕПТ ОЧИЩЕННЯ

Під час відвідин Естонії авторів цієї статті пощастило послухати виступ легендарного колишнього прем'єр-міністра Марта Лаара. Він очолював уряд двічі: у 1992–1994-му і 1999–2002-му. Реформи 1992–1994 років, проведені під гаслом «Очистимо місце!», заклали основу для швидкого економічного зростання й підготували країну до вступу до НАТО та ЄС. «Нейтралітету в цій частині світу (Східній Європі. – Ред.) бути не може. Чітка орієнтація на Захід для нас є важливою не лише на папері, а й у практичному житті. У 1992–1993 роках ми прийняли спочатку дуже непопулярне рішення про розрахунки за енергію з Росією: відтоді платити за неї мали самі люди, а не держава, – розповідає экс-прем'єр. – Ми провели реформи уряду та держслужби. Колишніх комуністів і кадебістів усунули від влади. Скептики закидали, що без старих кадрів у нас нічого не вийде. Але ми усвідомлювали, що найстрашніший ворог – корупція, а старі радянські кадри перенесли б її у нові владні кабінети». Поміж важливих реформ того часу Март Лаар називає також судову, а також ліквідацію банків, які мали зв'язки з кримінальним світом і російським бізнесом. У сусідній Латвії цього не зробили, як наслідок – там вищий порівняно з Естонією рівень корупції.

Якщо Україні на початку 1990-х потрібно було значно зменшити армію, то естонцям довелося формувати її майже з нуля. «Європа нас не чекала, але коли видно, що двері туди таки можна відчинити, треба шукати й використовувати можливості, – наголошує Лаар. – Естонська політична еліта і вся система об'єдналися задля цього. Я був непопулярним прем'єром, сварився з президентом Ленартом Мері, але ми діяли злагоджено в зовнішньополітичній галузі». Це був час, коли у владу прийшло ба-

гато молоді: міністрові юстиції було 27 років, а міністрові оборони – 32. Спецслужби укомплектовували людьми, які боролися проти радянської влади.

Реформи принесли свої плоди. З 2000-го валовий внутрішній продукт зростав на 7–11% щороку. Поліпшувався і добробут: середня зарплата торік становила €812. Звісно, глобальна економічна криза завдала важкого удару по всіх балтійських економіках, але естонська з-поміж них виявилася найздоровішою. Естонія має збалансований бюджет і практично не має боргів, тож економісти очікують, що вже цього року ВВП країни зросте на 2%. 1 січня наступного року країна планує вступити до єврозони.

Е-ВРЯДУВАННЯ

Велике значення мала в Естонії реформа публічного адміністрування, що утвердила систему, суть якої формулюється вкрай просто: створено передумови, що перешкоджають хабарництву поміж бюрократів. У країні діє «електронний» уряд. Ще з 1995 року стали впроваджувати програму із забезпечення всіх шкіл доступом до інтернету. Уряд вирішив подати приклад громадянам і оголосив себе «електронним». Рада Міністрів Естонії цілковито інтернетизувалася: всі урядові рішення, крім таємних, за лічені хвилини після їх прийняття викладаються в мережі. Це революційний метод управління: він допомагає заощадити час, уникнути нескінченних паперів і підтримувати політикам імідж рішучих новаторів.

Будь-який громадянин може в інтернеті перевірити, як використовують кошти платників податків. Така прозорість сприяє подоланню корупції. Нині 80% мешканців Естонії декларують податки через інтернет. Програма виявилася успішною – на сьогодні за поширеністю й доступністю всесвітньої мережі Таллінн належить до першої світової десятки столиць разом із Лондоном і Токіо. Мало хто знає, що Skype – програма, яка дає змогу безплатно телефонувати через інтернет, – це естонський винахід. WI-FI в Естонії доступний у громадських місцях, міських

парках, на заправках. У лютому 2007 року 30 тис. виборців із 940 тис. голосували на виборах до парламенту по інтернету.

НАТО – ЦЕ БЕЗПЕКА

Останні російські війська покинули країни Балтії 1994 року, а 2004-го Естонія вступила спочатку до НАТО, а за місяць до ЄС. Містечко Палдіскі, розташоване на захід від столиці, у добу СРСР було закритою зоною. Тут базувалися радянські атомні підводні човни. Тоді у Прибалтійському окрузі дислокувалися 100 тис. радянських військових. Сьогодні іноземних військ на території суверенної Естонії немає. А в Палдіскі діє навчальний центр естонської армії, в якій служать близько 6 тис. вояків. Контрактники проходять тут підготовку перед службою в гарячих точках. Сьогодні лише в Афганістані служать 170 естонців. За роки незалежності Естонія брала участь у воєнних та миротворчих операціях у Боснії та Герцеговині, Косові, Лівані, Іраку. Колишні

40 місце

посідає Естонія за Індексом людського розвитку ООН (найвище з усіх пострадянських країн)

БУТИ ЧЛЕНОМ СИСТЕМИ КОЛЕКТИВНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕШЕВШЕ, НІЖ БУТИ НЕЙТРАЛЬНИМ

радянські казарми естонці вважають непридатними для життя, але, щоб добро не пропадало, успішно використовують їх для відпрацювання контртерористичних операцій. Частина контрактників живуть із родинами в містечку. На службу багато з них їздять велосипедами, хоча власне авто має практично кожен.

Ощадливі естонці знають, що бути членом системи колективної безпеки дешевше, ніж бути нейтральним. На оборону Естонія витрачає 1,6% ВВП, тоді як нейтральні сусіди – Фінляндія та Швеція – вкладають у це значно більші кошти. Приєднавшись до Північноатлантичного альянсу, Естонія отримала гарантії безпеки, що випливають зі статті 5 договору. Відповідно до неї напад на Естонію став би нападом на всіх членів НАТО. Тож успішна країна під надійним захистом. ■

Незалежність за межею можливого

Врятувавши в 1918–1919 роках свою землю від окупації і більшовиками, і німцями, естонці здобули цінний квиток у власне державницьке майбутнє

Автор:
Кирило
Галушко,
кандидат
історичних
наук

Були колись естонці прудкими та непереможними... Це було в далекому XII столітті, коли войовничі естонські племена займалися морським розбоєм на Балтиці. Втім, недовго тоді панували естонці у своїй країні: в I половині XIII століття північ захопили данці й заснували там укріплення Ревель, яке місцеві мешканці прозвали «Таллінн» («Данське місто»). Після останнього невдалого повстання естонських селян у 1346 році данці позбулися неспокійного заморського володіння, продавши його Лівонському ордену. Відтоді те, що сьогодні ми називаємо Естонією, на довгі віки стало частиною гордовитого світу остзейського німецького лицарства. Естонці ж орали землю, працюючи на німецьких фермах-мизах. У містах, важливих для ганзейської торгівлі, жили німецькі бюргери. Орден то продав війни, то мирився, то сам відбивав чужі навали. Але торкалося все це лише місцевих німців, селюки ж естонці перебували «поза історією». Потім остзейське баронство переходило під верховну владу то Речі Посполитої, то Швеції, то Російської імперії (після 1721 року). Але за всіх варіантів непорушним залишався «особливий балтійський порядок», коли кілька відсотків німецької меншини неподільно панували над масою естонського та латиського селянства. Разючі зміни принесло лише XX століття.

ПАРАДОКС №1

Найбільшим парадоксом російської революції та громадянської війни стало те, що такий

народ, як українці, 30-мільйонна людність, програв у визвольних змаганнях, а ось деякі набагато менші – фіни, естонці, латиші, литовці – вибороли власну незалежність. Естонці налічували заледве один мільйон – менше ніж відсоток населення Російської імперії. Як же таке трапилося?

Державницький старт естонців не був рішучим. Навіть в умовах російської Лютневої революції 1917-го, коли всі народності імперії заворушилися й почали висувати національні вимоги, естонці мало на що претендували. На 1917 рік вони взагалі не мали власних самостійників. Якщо українець Іван Франко на початку XX століття вважав навіть українську самостійність річчю «за межею можливого», то що говорити про естонських національних діячів? Їхніми єдиними вимогами, які мало змінилися з початку національного відродження у 1860-х, були: освіта естонською мовою та об'єднання естонських теренів, поділених між двома губерніями (Естляндською та Ліфляндською), в один край. Після подій 1905 року ще залунали гасла на підтримку автономії в межах майбутньої демократичної Росії. Ось і все. Якими ресурсами володіли естонці? Провідні економічні й адміністративні позиції у Балтійському регіоні належали остзейським німцям, традиційно близьким до верхівки Російської імперії. Етнічних росіян було небагато: лише в Таллінні та Нарві, провідних промислових центрах. Як і українці, естонці були соціально неповноцінною нацією: сформувалися лише селянство та інтелігенція. Ще однією їх-

ньою «зброєю» була освіченість: кожен лютеранин мав уміти читати Святе Письмо. Тож чи може такий маленький народець дозволити собі амбіції суверенної нації? Спочатку естонці пливли за течією подій Першої світової війни, що об'єктивно розвалювали Росію. Але якоїсь миті взяли ініціативу з власного порятунку в свої руки. І, попри всі перешкоди, витримали свій курс дій до кінця.

МІЖ НІМЦЯМИ І БІЛЬШОВИКАМИ

Від Тимчасового уряду естонці отримали чимало: самоуправління з естонською мовою освіти й адміністрації та об'єднання їхніх етнічних земель в одну адміністративно-територіальну одиницю – Естляндську губернію. Але восени 1917 року війну в Естонію принесла німецька армія, що наступала від Риги на Петроград. Невдовзі у російській столиці владу захопили більшовики. Від Гельсінкі до Києва ланцюжком проголошувалися національні суверенітети (ще не незалежності). Естонці оголосили про свій суверенітет 15 листопада 1917 року, але насправді не знали, куди рухатися далі. Більшовики явно не симпатизували національним рухам. Німеччина також була не проти приєднати Естонію до себе, адже еліта краю була німецькою. З інших великих держав події на Балтиці могли зацікавити лише Велику Британію, але та була далеко й втрутитися не могла. А як

щодо союзу з дещо міцнішою Фінляндією? Там точилася власна громадянська війна. Цікавою до сьогодні для нас, українців, тезою естонського проводу була думка про те, що коли вже відокремитися Україна, то великій Росії кінець. А отже, решті «національностей» треба шукати власний шлях.

ЕСТОНСЬКІ ВОЯКИ В СІЧНІ 1919 РОКУ САМОТУЖКИ ВИГНАЛИ ЧЕРВОНУ АРМІЮ ЗА МЕЖІ ЕСТОНІЇ

Проте в Естонії поки що все вирішував російсько-німецький фронт. Владу на ньому захопили більшовики. Остзейське лицарство натомість просить прийняти їх до Німецького рейху. Німці знову наступають і ні про яку Естонію й чути не бажають. Утім, місцеві патріоти свою «непомітність» явно передбачали. Тому вони прийняли доленосне, як виявилось потім, рішення скористатися тим, що росіяни вже йдуть, а німці ще не прийшли, і хоч на годину взяти у свої руки владу в Таллінні, проголосивши незалежність. Що й сталося у славетний день 24 лютого 1918 року. Сформували навіть уряд на чолі з Константином Пятсом. А німці прийшли вже наступного дня...

Брестський мир, укладений більшовиками, віддав Прибалтику під німецьку окупацію, хоча формально все, що на північ від Риги, мало потім повернутися до Росії. Але за будь-яких варіантів Естонії тут місця не знаходилося. Провідників естонського уряду відправили до концентраційних таборів. Німецька військова адміністрація 5 листопада 1918 року визнала легітимним прагнення місцевих остзейських поміщиків на утворення Балтійської держави, що перебуватиме в міцному союзі з Рейхом. Було заплановано, що протягом одного-двох поколінь естонці перейдуть на німецьку мову й зникнуть як окрема етнічна спільнота. Аж тут у Німеччині відбулася революція... Що ж далі? Естонці зрозуміли, що ніхто у світі не подарує їм волі. Єдиний вибір: або російська комунa, або онімечення. А може, пошукати третій варіант? Адже в травні 1918 року вчасно відправ-

лена на захід естонська делегація таки досягла того, що Антанта визнала де-факто незалежність Естонії.

Німці тимчасово тримали Балтію, оскільки Антанта не була зацікавлена у поверненні туди більшовиків. Естонці тим часом впритул зайнялися розбудовою війська, зокрема запровадили примусову мобілізацію, хоча населення вже втомилася від війни й відверто боялося погуги росіян. Утім, естонський командувач Йохан Лайдонер наполіг: без власної армії можна просто забути про Естонію як державу. Єдність місцевого проводу проявилася у тому, що в цій країні не відбулося власної громадянської війни, того, що трапилося навіть із фіннами.

БАЛТІЙСЬКА ОТАМАНЩИНА

Повторювалася стандартна того часу ситуація: відходили німці, а за ними йшли червоні з Росії. Тут естонські діячі вдалися до позірно божевільної ідеї: попросили прийняти Естонію як «самоврядну колонію» до Британської імперії! Чим не варіант для приречених? Невідомо, чи відіграв якусь роль цей нахабний проект, але в грудні 1918 року на рейді Таллінна з'явилася англійська ескадра. Натхненні цією «демонстрацією підтримки», естонські вояки в січні 1919 року самотужки вигнали Червону армію за межі Естонії. Відбулося «диво під Таллінном», відоме набагато менше, ніж подібне «диво на Віслі». Невдовзі до естонців приєдналися фінські добровольці.

Врешті-решт, встигнувши сформувати національну армію і не допустивши ідеологічного розколу країни, «селянська естонська нація» стала разом із фіннами єдиною з-поміж учасників російської громадянської війни, хто спромігся не допустити окупації своєї країни протягом 1919-го будь-ким. І завдяки цьому однією з перших вийшла з цієї війни 1920 року, підписавши з Росією мирний договір. У тієї тоді була така кількість великих ворогів, що хотілося позбутися хоча б другорядного «естонського фронту». Для «великих» цей фронт, може, й був другорядним, але естонці, які на ньому героїчно витримали всі випробування, здобули за те 20 років незалежності. ■

ЗА СВОБОДУ!
На відміну від Української Центральної Ради естонські провідники розуміли важливість розбудови національної ради

ФОТО: АР

A close-up portrait of a middle-aged man with wavy, light brown hair and black-rimmed glasses. He is looking slightly to the left of the camera with a thoughtful expression. He is wearing a dark jacket over a light-colored collared shirt. The background is a warm, out-of-focus brown.

МИСЛИТИ – значить навчитися ЖИТИ

Французький філософ Мішель Онфре про релігію, опозиційність до влади, інтелектуальну спорідненість Європи з Україною та обстоювання ідентичності

Спілкувалися: Анатолій Дністровий, Наталія Петринська

М'я доктора філософії Мішеля Онфре добре знане у Франції, однак у країнах Східної Європи він відомий поки що у вузьких колах. Онфре не лише засновник Народного університету Кана – недержавної установи, де кожен охочий незалежно від віку, статі, переконань і статків може безплатно здобути знання, а й автор оригінальної філософської моделі сучасного гедонізму. Спираючись на античних греків, Онфре вчить, як можна завдяки філософії приємно жити й мислити, працювати і кохати. Свої погляди філософ розвинув у низці книжок, присвячених етичним, політичним, естетичним та сексуальним аспектам «гедонізму сьогодні».

Онфре, певною мірою відштовхуючись від анархічних ідей Прудона та традиції французького інтелектуального атеїзму, вибудовує власні взаємини з усіма можливими владами (державними, релігійними чи інституційними), зокрема на користь опозиційності, в якій можливі незаангажованість, свобода і чесність. Саме ці риси, на думку філософа, втратили нинішній політикум і можливо-владці. Мішель Онфре відвідав Україну в межах спільного проекту Книгарні «Є» та Французького Культурного Центру «Європейський досвід: Франція».

У. Т.: Яким саме досвідом ви хочете поділитися з українцями?

– Я європейський філософ, однак презентую Європу не в тому сенсі, як вона зараз сприймається – ліберального спрямування чи високого рівня життя. Тут дещо глибший момент. Я вважаю, що до неї треба залучати країни Східної Європи, що ґрунтуються на християнстві як спільній культурі. Тому мені дуже цікава Україна, думаю, нам є що сказати одне одному. Я хочу познайомитися з вашою країною та культурою і взаємно поділитися досвідом.

У. Т.: Ви згадали про християнство, і це дуже дивно, адже ви маєте атеїстичні погляди...

– Так, я атеїст, але слід визнати, що весь перебіг історії, цивілізаційний шлях людства базуються на релігії. Немає цивілізації без релігії, вони наскрізні та взаємопов'язані. Й коли закінчується якась релігія, закінчується і цивілізація, в якій вона існувала. Навіть якщо цивілізація має терпиме ставлення до різних релігій, одна завжди є домінуючою, панівною. Європа побудована на християнстві греко-римського зразка. Якщо ми вималюємо контури Європи, включивши туди Україну, це буде повна, доконана структура, побудована на спільних культурних і цивілізаційних засадах. А якщо у цю схему внести, приміром, мусульманську Туреччину, вималюється зовсім інша конфігурація, заснована не на цивілізаційних принципах, а радше на ринкових і торговельних.

У. Т.: Якщо ми вже торкнулися теми релігії, цікаво дізнатися, чому ви стали атеїстом. В одній зі своїх книжок ви згадуєте, що в дитинстві перебували в інтернаті ченців-сезезіанців. Що саме вас підштовхнуло відвернутися від християнства?

– Так, я справді перебував в інтернаті. Утім, якби цей факт моєї біографії був вирішальним, впливав на мене, я міг би вирости, приміром, пастором-педофілом. Але цього не сталося. Звісно, дитинство позначилося на моєму подальшому житті, залишило певні відбитки. Думаю, перебування поміж ченців зробило з мене не атеїста, а радше анархіста. Я страшенно не люблю порядку, педантизму, влади над собою і не сприймаю в цьому сенсі й релігію.

У. Т.: Тобто для вас релігія – це гамівна сорочка? Чи поділяєте ви думку американського філософа Річарда Рорті, що будь-яка релігійна практика – це фундаменталізм і несвобода?

– На мій погляд, релігія – це система найрізноманітніших обмежень. Вона весь час твердить, що треба діяти так, а не інакше, вказує, як потрібно думати, вдягатися, їсти тощо. Релігія спонукає до того, щоб ми певним чином жили в реальному світі задля примар-

ного майбутнього життя, якого насправді не існує.

ЗАНЕПАД ЄВРОПИ

У. Т.: І досі тривають дискусії про те, чим має займатися філософія. Наприклад, Гоббс учив, що завдання філософії – розгрібати проблеми, Дьюї – підштовхувати людей до суспільного життя, а яке завдання філософії за Мішелем Онфре?

– Філософія має навчати жити в цьому світі. Добре жити. Про це говорили ще філософи античності, зокрема улюблені мною Діоген, Арістипп та Епікур. Треба вміти з приємністю зростати, кохати, старіти, зрештою, вмирати. Я сповідаю ось такого зразка філософію, якщо говорити спрощено. Звісно, слово «навчати» вживаю у широкому, а не у виховному, дидактичному сенсі.

БІОГРАФІЧНА НОТА

Мішель Онфре

Доктор філософії, автор понад 30 книжок. Народився 1 січня 1959 року в родині робітника і домогосподарки. У дитинстві виховувався в католицькому притулку. Закінчив університет у місті Кан (Université de Caen Basse-Normandie). Впродовж 20 років викладав філософію в старших класах технічного ліцею. В жовтні 2002-го створив Народний університет Кана. У 2006-му – Народний університет смаку (навчає кулінарного мистецтва) в Аржантані. Твори Мішеля Онфре постійно перевидуються у Франції та перекладені більш ніж 20 мовами, зокрема й українською

У. Т.: Ви досить оригінально трактуєте сучасний гедонізм, зокрема у світлі філософії «іншого»: «моє задоволення спільно із задоволенням інших людей». Чи не боїтеся, що це може перетворитися на одну з форм колективістського мислення?

– Не думаю, що ми можемо зробити щасливими інших проти їхньої волі, адже щастя індивідуальне. Тому я завжди виступаю проти політиків, які звикли вказувати людям, що щастя – ось це, а не інше, тобто маніпулювати у досить примітивний спосіб.

У. Т.: Наскільки ваші ідеї потрібні Європі?

– Інтерес, безумовно, є. Я знаю, що мої книжки активно купують. Гедонізм цікавить людей, вони хочуть дізнатися, як позбутися страждань, як отримати задоволення і вижити у світі, де зникає релігія. Європейська цивілізація нині перебуває на стадії занепаду – християнство стирається, на зміну приходять іслам, що у планетарному масштабі дедалі більше набирає потужності. І це, своєю чергою, сприяє демографічному розвитку. Адже європейці, на жаль, лінуються народжувати дітей, на відміну від мусульман. В Україні який рівень народжуваності?

У. Т.: Низький...
– Ось бачите.

У. Т.: Як би ви окреслили поняття «французька ідентичність»?

– Я використав би тут форму множини – «ідентичності». Їх кілька, й одні можна поважати, пишатися ними, а інших слід остерігатися. Наприклад, була Франція Анрі Петена, тобто колабораціоністський режим Віші під час війни, і водночас був рух опору Шарля де Голля. Або Французька революція – це також Франція, але не слід виключати й терору, що її супроводжував. Ще одна протилежність – Франція бідна і Франція багата, коли, приміром, за часів Людовіка XIV можна було нагодувати безліч людей, вилучивши кошти за один день існування Версальського палацу. Якщо ж говорити про ідентичність у загальному розумінні, тут варто послатися на девіз Французької Республіки «Свобода, рівність, братерство». Однак я ще додав би до цього новіші слогани, якими можна було б окреслити сучасні французькі ідентичності: фемінізм, солідарність і світськість.

У. Т.: Чимало інтелектуалів Східної Європи ще впродовж ХХ століття закидали французьким інтелектуалам їхню вроджену «русофілію» і непомічання долі «малих народів». Яка ваша позиція щодо цього питання?

– Французькі інтелектуали завжди жили у замкненому, елітарному колі світського життя Парижа. Відтак я не стверджував би, що вони надто переймалися Росією чи долею інших країн. Їх узагалі не цікавила політика у міжнародному масштабі. Якщо вони й використовували якусь країну у своїх дискусіях чи працях, то радше як заручницю власних філософських поглядів і цілей. Наприклад, коли була війна у Югославії, хтось із них обирав Сербію, а хтось ставав на бік Косова, щоб зачепити опонента. Є забуті народи, які вже давно нікого не цікавлять, однак французькі інтелектуали використовують їх як ставку у своїй внутрішній грі.

САРКОЗІ – ЦЕ АНТИКАМЮ

У. Т.: Як знаємо, поміж інтелектуалів Франції завжди були дуже сильні, з одного боку, ліві,

а з іншого – консервативно-релігійні позиції. Чи вважаєте ви себе хоча б трішечки неомарксистом і хоча б трішечки неоконсерватором?

– У жодному разі. Якщо взяти Карла Маркса і П'єра Жозефа Прудона (один із батьків анархізму. – Ред.), який був його опонентом і висував протилежні марксизму ідеї, то я, звісно, обираю останнього. Я сповідаю ідеї французького соціалізму ХІХ століття, оскільки за Марксом стоїть ГУЛАГ, а соціалістичні ідеї Прудона не можуть призвести до цього. Понад те, вони унеможливають такі наслідки.

У. Т.: У статті «Нещастя (й велич) філософії» ви торкаєтеся пікантної теми взаємин філософа і влади. Ваша думка приблизно така, що кожна влада має свого великого філософа. Платон і Діонісій, Карл Шмітт і Гітлер, Жак Аталлі й Франсуа Міттеран. Чи хоче Мішель Онфре мати свого сюзерена і бути повелителем його дум?

– Ні. Я опозиціонер до будь-якої влади.

У. Т.: 11 листопада 2009 року ви опублікували відкритий лист до президента Ніколя Саркозі, протестуючи проти його наміру перенести прах Альбера Камю до Пантеону. В листі ви також закидаєте президентові й те, що він трохи прогинається перед США. Чи дослухався до вас Саркозі щодо праху Камю та США?

– Мета цього листа була дещо інша – я прагнув привернути увагу до того, що Ніколя Саркозі – це антиКамю. Камю був чесною, прямою людиною, натомість Саркозі дволикий і хитрий. І цю ініціативу з перенесенням праху Камю французький президент використав лише у власних піар-цілях. Саркозі руйнує і соціальне забезпечення, і державні лікарні, і народну освіту й при цьому намагається прикритися видатними людьми. А щодо США, то мені здається, що в Ніколя Саркозі якість невротичне ставлення до Америки, це така собі мрія підлітка, який вірить, що приїде добрий дядько і все вирішить. Спочатку він прогинався перед Бушем, тепер пе-

ред. Обамою, якого називає своїм другом.

У. Т.: Продовжуючи цю тему, хотілося б дізнатися ще про один скандал, пов'язаний із французьким президентом. У квітні 2007 року Саркозі, даючи вам інтерв'ю, зізнався, що «схильний думати про себе як про вродженого педофіла», на що дуже жорстко відреагував архієпископ паризький Андре Вентруа. Зізнайтеся, цей «скандал» був вашою політехнологічною затовкою?

– Не зовсім. Розумієте, французам соромно за той образ, який створює Ніколя Саркозі за кордоном. Треба визнати, він страждає на нарцисизм, нічого і нікого не боїться, не бере до уваги жодних суджень інших людей. Вважає, що може все, навіть пробігти стометрівку на Олімпійських іграх. І коли Саркозі почав зі мною філософський диспут із притаманною йому самовпевненістю, я намагався не переривати його «поток свідомості». Однак коли людина не є фахівцем у певній галузі, вона неодмінно вскопить у халепу. Що з цього вийшло, ви бачите самі.

БІБЛІОГРАФІЯ. ВИБРАНЕ

«Скульптура себе», 1993

«Політика бунтаря», 1997

«Теорія закоханого тіла», 2000

«Антипідручник із філософії», 2001

«Анатомічні феєрії», 2003

«Археологія теперішнього», 2003

фосний військовий концерт із фанфарами.

У. Т.: Чи переживали ви «інтелектуальний сором» і за що саме?

— Це сталося, коли мені було 11 років і батько привів мене до інтернату. Моя родина була дуже бідна, і я відчував сором за соціальний статус тата. Він був робітником, носив негарний одяг і виглядав, як мій дід, оскільки був значно старший порівняно з батьками інших утриманців закладу. Але дуже швидко мені стало надзвичайно соромно за цей сором. Усе своє життя я спокуюту почувття, яке я тоді відчув перед своїми батьками, перед бідністю. Тепер пишаюся тим, що вийшов із такого середовища, і тому завжди стою на його боці.

УКРАЇНІ ТРЕБА ВМІЛО ВИБИРАТИ СОЮЗНИКІВ

У. Т.: Що ви очікуєте від України: пізнання традиції та культури, вражень, ідей?

— Я хочу, щоб в Україні утворилася спільнота молодих філософів, які цікавилися б тим, що відбувається зараз в інтелектуальному сенсі у Франції, Європі. Тобто щоб їхні знання не обмежувалися Мішелем Фуко та іншими класиками. І це очікування справдилося під час мого виступу в Києво-Могилянській академії: я побачив таких людей.

У. Т.: Що б ви порадили Україні стосовно її місця на цивілізаційній мапі людства: плекати свою ідентичність чи поступово асимілюватися в інших культурах?

— Звісно, поєднати обидва підходи: не потрібно відмежуватися від світу й водночас не слід втрачати своєї ідентичності. Однак цю ідентичність треба вміти представити, особливо в культурному сенсі. Я побачив, що в Україні дуже багате минуле. І вам варто було б його показати. Але треба також вміти вибирати своїх союзників, щоб долучитися до світової спільноти, а не законсервовуватися у власному соку. Безумовно, Україні варто приєднатися до Європи і показати свої надбання, довести, що вона може збагатити європейську цивілізацію. ■

ФОТО ОЛЕКСАНДР ЧЕМЕНОВ

УНІВЕРСИТЕТ БЕЗ ДИПЛОМІВ

У. Т.: Гарзд, давайте закінчимо з політикою й поговоримо про особисте. Розкажіть про ваші улюблені заняття.

— Їх безліч. Передусім жити. Мислити. Працювати. Читати. Спілкуватися. Прогулюватися. Готувати. Отримувати задоволення від кожного з цих занять. Зараз спілкуватися з вами — це також приємне для мене заняття.

У. Т.: Що для вас природніше — писати книжки, їздити світом із лекціями чи викладати в Народному університеті, який ви заснували?

— Я не можу відокремити ці три види діяльності, адже вони взаємопов'язані й випливають одна з одної. Чимало філософів їх розділяють, тобто пишуть одне, думають інше, а живуть взагалі інакше. Я пишу і викладаю те, що думаю насправді, те, що пережив.

У. Т.: Розкажіть детальніше про діяльність Народного університету в місті Кан. Що там вивчають, чим займаються?

— Народний університет ґрунтується на добровільності й безоплатності. Він відкритий для всіх без жодних обмежень. Там викладають зовсім інші дисципліни, ніж у звичайних університетах, не видають дипломів, тобто знання не оцінюються. У Народному університеті можна прослухати найрізноманітніші курси: філософію для дітей, джаз, сучасне мистецтво. Я, наприклад, викладаю антиісторію філософії.

У. Т.: За рахунок чого існує Народний університет?

— Усі викладачі працюють там безоплатно. Лишається проблема орендної плати й витрат на електроенергію та інші комунальні послуги, які покриває місцевий бюджет регіону Нормандія.

У. Т.: Ваші філософські погляди дуже дотепні й водночас екстравагантні. Ви поділяєте думку покійного Жюльєн Дельоза, що сучасна філософія має бути схожою на рок-концерт?

— Так, чому б і ні. Мені подобається таке порівняння значно більше, ніж це був би па-

ЛИКУВАННЯ НАСОЛОДОЮ. «Гедонізм цікавить людей, адже вони хочуть дізнатися як позбутися страждань і отримати задоволення»

«Немає часу на поразку...»

ФОТО: УКРАЇНОРМ

*Кричали ледарі: Нам лідера!
Хоч поганенького. Аби!
На цю біду немає лікаря.
Не дай Бог бути лідером юрби!*

Ліна Василівна каже, що зараз ми потрібні одне одному, що настав час, коли вона вирішила повертатися в літературу, адже важкі часи – то її доба. Розповідає, як емігрувала до Чорнобиля – «там можна відчутти справжню Україну», говорить спокійно і твердо: «...ми не програли, ні. Це не поразка, це кроки історії... Бо є високовольтна лінія духу, яка проходить через усі віки, – от до неї і слід підключитись. Це й буде рух опору. Це не означає, що треба виходити на вулиці й бити один одному морди, робити якісь демарші. Треба просто бути людьми». І радить «набратися спокою, набратися сили». Наголошує, що книга «Берестечко» не про поразку Богдана Хмельницького в тій битві, а про його перемогу над поразкою. «Немає часу на поразку», – лунають актуальні й нині рядки. І вже прощаючись: «Господи, пробач мені моє зухвальство, що я сподіваюсь бути почутою. Дякую».

Вечір другий. Людей так само море, тільки вже поприходили години за дві. Ліна Василівна говорить дуже коротко: «Ви думаєте легко – після самотності, відлюдності, Чорнобиля – витримувати аплодисменти? Людина ж зіщулиться й захоче після такого тікати! Не хочу забирати в Олі Богомолець час, який вона може віддати вам... Я дякую долі, що дала її душі почути моє слово... Хочу побільше написати, щоб встигнути, а буде чи не буде це надруковано, для мене не так важливо... Є одна приказка японська: перемагає той, хто витримає... на 15 хвилин довше. Всім нам зичу витримати це все на 15 хвилин довше. І тоді на 16-й хвилині ми переможемо!».

А далі – пісні Ольги Богомолець йа поезію Ліни Костенко: щем і мужність безмежного космосу її віршів і спрагли очі принишклої зали. Це про тих, хто вмів «бути людьми», про нас усіх:

*Було нам важко і було нам зле.
І західно, і східно.
Було безвихідно. Але
нам не було негідно.*

*І це, напевно, головне.
Якої ще фортуни!
Не відступитися. І не
покласти лжу на струни.*

Ще давньогрецькі філософи відкрили світові просту істину: устами поета говорять Бог і Народ. У наші часи Голоду на справжнє Слово та другого Голодомору, коли нищиться все українське, коли знецінені слова й поняття, а зневіра роз'їдає душі, відбулося довгоочікуване повернення Поета. Тож чекаємо на його Слово. В дорозі до читача – роман «Записки українського самашедшого», дві нові книжки поезії... ■

автор:
Олена Чекан

На це чекали, сподівалися, вірили й не вірили, а воно таки сталося. З внутрішньої еміграції, де вона так довго «мовчала віршами», до нас повернулася наш Поет, наша Ліна Костенко. Тож її поверненню маємо завдячувати насамперед видавництву «Либідь», яке до ювілею Поета видало історичний роман у віршах «Берестечко» та книжку поезій «Гіацинтове сонце» й презентувало їх в Українському домі 22 і 28 березня.

Вечір перший. Ще за годину до початку вшент забита зала, люди в усіх проходах, між рядами, за лаштунками. Навіть біля плазм, які завбачливо розпорядилося виставити у фойє керівництво Українського дому, ніде яблуку впасти: стільців не вистачало, тож ми вмогстилися на підлозі. Аж ось промчали бігцем телеоператори, люди зіскочили з місць, хвилею цунамі нас накрило оплесками, і – тиша.

Упродовж трьох годин, перечікуючи привітання (зокрема й від Папи Римського), вручення подарунків, виступи митців і чорнобильських побратимів Ліни Василівни, люди вірили, що почують Поета. Навіть інцидент із Ганною Герман та новим міністром культури Кулиняком, які, не діждавшись слова, демонстративно пішли з зали, пройшов якимось непомітно...

«Марудне діло ювілей, всі пера вмочені в елей», – перші ж слова Поета на друзки розбили напругу: зала сміялася, враз стало легко, вільно, ніби всі ми повернулися до рідної домівки. А вона, така молода й красива, дуже по-жіночому молода й красива, наче звертаючись до кожного особисто, щедро дарувала свою поезію, коли сумну й світлу, а коли – іронічну й колючу:

СПІВАВТОРИ

«Берестечко»:
художник Сергій Якутович, літературознавці Іван Дзюба, Володимир Панченко. До цього видання ввійшов також диск із текстом твору, який записав н. а. України, диктор Національної радіокомпанії України, протоєрей УПЦ Петро Бойко.

«Гіацинтове сонце»:
художник Іван Марчук, автор передмови й двох сольних дисків («Гіацинтове сонце» та «По-Лицю-Доцю») – Ольга Богомолець. Автор статті про Ольгу Богомолець – письменниця та культуролог Оксана Пахльовська, дочка Ліни Костенко

ДЕВІЗ ЯРМАРКУ: "КНИГА - ДОРОГА В МАЙБУТНЄ"

МЄДВІН: V ВЕСНЯНИЙ КИЇВСЬКИЙ КНИЖКОВИЙ ЯРМАРОК

Асамблея фантастики "ПОРТАЛ"
Фестиваль Християнської книги
Міжнародна експозиція спортивної книги

В ПРОГРАМІ ЯРМАРКУ:

- зустрічі, прес-конференції, творчі вечори, автограф-сесії, поетичні читання,
- лекції та семінари для студентів з актуальних питань видавничої та книготорговельної галузі,
- художні виставки та фотовиставки,
- концерти, театральні вистави та кінопокази,
- студентські конференції

Книга і кухня, Літературна кав'ярня,
Бістро "У Пегаса"

10 квітня - ДЕНЬ ДИТЯЧОЇ КНИГИ (конкурси,
концерти, ігри, майстер-класи, подарунки для дітлахів)

Генеральний спонсор:

2010
8 - 11
КВІТНЯ
КИЇВ

ЕКСПОЦЕНТР "СПОРТИВНИЙ"
вул. Фізкультури, 1
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЗВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ

РОЗПОРЯДНИК:
ВИСТАВКОВА КОМПАНІЯ
"МЄДВІН"

Тел./факс: +380 44 501-03-42,
+380 44 501-03-44,
+380 44 501-03-66,
8 050 358-75-92.

E-mail: mail@medvin.kiev.ua
www.medvin.kiev.ua

ІНФОРМАЦІЙНІ СПОНСОРИ:

ВИСТАВКИ
МЄДВІН

Орієнтал із України

Агатангел Кримський досконало вивчив східний світ, а водночас завжди підкреслював пієтет до своєї батьківщини

У СХІДНОМУ ВИМІРІ

Щоб зрозуміти зворотний бік «війни цивілізацій», варто заглибитись у спадщину академіка Кримського

Автор: Юрій Кочубей

Нині можна почути, що людство вступило в епоху глобалізації. З цим можна погодитись, але частково. Порівняйте життя людей у Британії з життям населення Ботсвани й ви побачите, що глобалізація ще не дуже «глобальна»: вона охоплює тільки розвинені країни Заходу й деякі країни-тигри Азії. Причому явища глобалізації проявили себе в економічно-фінансовому житті країн та в царині комунікацій. Меншою мірою глобалізація зачепила духовну сферу, хоча тенденція

до нівелювання різноманітності виявив культурного життя народів за допомогою деяких чинників намагається пробити собі дорогу. На заваді цьому стоїть прагнення народів, великих і малих, зберегти свою ідентичність, неповторність, мати право та можливість плекати й розвивати свою мову і культуру, зберігати культурно-історичну спадщину. Також у світовому дискурсі з'явилася назва «Альянс цивілізацій». Стало модним говорити про цивілізації, цивілізаційний

вибір тощо після появи у 1993 році статті американського вченого Семюеля Гантінгтона «Сутичка цивілізацій», де він досить чітко заявив, що наступне, XXI століття може стати століттям воєн не з економічних чи ідеологічних причин, як було досі, а внаслідок протистояння цивілізацій, насамперед, християнської та мусульманської. Він писав: «Я вважаю, що у світі, який народжується, головним джерелом конфліктів буде вже не ідеологія й не економіка [...] найважливіші конфлікти в гло-

Автор:
Юрій Кочубей,
дипломат,
член Асоціації
українських сходознавців,
головний редактор
журналу «Східний світ»

Якщо згадати таку науку, як сходознавство, першим в уяві виринає Агатангел Кримський – людина, спадщина якої є не лише нашим національним, а й світовим здобутком. Сходознавство досліджує мови, літератури, історію, етнографію та релігії народів Сходу, більшість із яких тривалий час перебу-

вали під колоніальним пануванням. Ця наука до останнього часу була «європоцентричною»: розглядала історію й цивілізацію цих народів однією, з погляду європейців, які все, що було на Сході, вважали примітивним і відсталим, а колоніальне гноблення – природним і нормальним. Багато було вчених, які досліджували Схід і накопичили великі знання про східні цивілізації, але мало хто розумів усю трагедію колонізованих народів. Видатному вченому Агатангелові Юхимовичу Кримському, котрий присвятив життя вивченню мусульманської цивілізації, було легше зрозуміти почування орієнтала, ніж комусь іншому, оскільки його батьківщина – Україна, теж перебувала в статусі колонії.

ЛЮДИНА-ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

Народився він 15 січня 1871 року в місті Володимир-Волинський у родині вчителя. Здобув добру домашню освіту та навчався в різних закладах України, закінчив Колегію Павла Галагана в Києві, після чого пройшов курс у Спеціальних класах Лазаревського інституту східних мов у Москві, а крім того закінчив історико-філологічний факультет Московського університету. Після дворічного стажування на Близькому Сході став приват-доцентом, а потім – професором у тому ж Лазаревському інституті, де пропрацював до 1918 року. Він був надзвичайно працездатним і мав феноменальні здібності до засвоєння іноземних мов: знав понад 60 мов За-

ходу й Сходу. З молодих років Кримський паралельно з викладанням займався науково-дослідницькою працею та літературною творчістю як поет, перекладач і прозаїк. Співпрацював із низкою наукових установ Російської імперії, а також зробив величезний внесок у створення російського варіанта відомих довідкових видань – енциклопедій Брокгауза–Єфрона та братів Гранат.

Беручи до уваги нинішній стан української орієталістики, спадщина академіка Кримського цілком відповідає сучасним потребам науки й освіти й має стати надбанням нових поколінь дослідників і педагогів. Видатний російський арабіст Гнат Крачковський зазначав, що великі праці Агатангела Кримського з арабістики та інших дисциплін виникли з необхідності викладання: «Більшість сходознавчих праць виникло в нього з намагання задовольнити потреби своїх студентів; він швидко створив цілу бібліотеку відсутніх раніше посібників із арабістики – й історії ісламу...» Підручників із дисциплін, які він викладав, у Росії не було. Першою великою працею з арабістики була солідна книга «История арабов, их халифат, их дальнейшие судьбы и краткий очерк арабской литературы». Особливе місце серед його досліджень займає робота, присвячена збірці казок «1001 ніч». Спочатку це був вступ до перекладу з англійської мови українською книги Вільяма Александра Клоустона «Народні казки та вигадки. Їх мандрівки та переміни». Потім

БІОГРАФІЧНА НОТА

Агатангел Кримський – український історик, письменник, перекладач * кримськотатарського походження. Народився 15 січня 1871 р. Секретар Української академії наук (1918 р.) Директор Інституту української наукової мови (з 1921 р.) У 1930 р. звільнений з усіх посад У липні 1941 р. арештований НКВС. Помер 25 січня 1942 р. у тюремній лікарні в Кустанай (Казахстан) Реабілітований у 1957 р.

у розширеному вигляді він послужив передмовою до перекладу російською книги данського дослідника І. Еструпа про ці казки. За обсягом цей вступ майже дорівнює текстові самого перекладу. Агатангел Кримський вважав за необхідне в названій книзі тричі підкреслити – «перевод с малорусского». До революції Кримський був шанованим професором і помітним науковцем, праці якого набули значної популярності, й навіть Лев Толстой відзначав, що вивчав Коран «по Кримському», а також тепло відгукнувся на його дослідження про казки «1001 ніч».

Післяреволюційний період назвати сприятливим важко. Піднесення, викликане відродженням України й створенням Української академії наук, дуже швидко згасло, коли Радянська влада показала своє справжнє обличчя. Кримський став жертвою гонінь і наклепів. Чого варті провокативна стаття-донос у газеті «Комуніст» від

бальній політиці відбуватися між націями та групами, що належать до різних цивілізацій. Зіткнення цивілізацій стане домінуючим фактором світової політики. Лінії розлому між цивілізаціями – це і є лінії майбутніх фронтів». Його теорія відображала думки неоконсерваторів у США – групи політиків і політологів, а також пов'язаних із ними науковців зі сходознавчих центрів, котрі вважали, що настав час поставити орієнталів, насамперед мусульман, на місце, оскільки вони замахнулися на керівну роль США на Близькому та Се-

редньому Сході, на шкоду американським політичним й економічним інтересам. Реалізацію їхніх ідей бачимо сьогодні в тому, що відбувається навколо Ірану, в Іраку та Афганістані. Слова про християнство, іслам присутні як димова завіса, щоб приховати справжні загарбницькі плани. Насправді воюють не цивілізації, а держави за цілком конкретні матеріальні інтереси, за нафту, газ, стратегічні плацдарми, як у давні часи вели війни за золото, срібло, прянощі, торговельні шляхи тощо, а говорили про «захист святинь». Як свідчить наша дій-

сність, глобалізаційні процеси не призводять до припинення міжнародних конфліктів і зменшення напруги у відносинах між державами. Необхідні інші підходи, щоб зарадити лихові. Відповідальні діячі зі Сходу й Заходу вважають, що треба встановити «діалог цивілізацій», звільнитися від негативних стереотипів, народжених у минулі століття, сіяти в кожній країні об'єктивні знання про інші народи та їхні духовні надбання. На Близькому й Середньому Сході, в Азії, Африці – їх здобувають сходознавці. Нашою перевагою може бути те,

що ми маємо змогу користуватися багатоманітною спадщиною великого сходознавця Агатангела Кримського й зайняти справедливу та гідну позицію в діалозі цивілізацій. Потрібно встановити через відповідні державні установи тісні зв'язки з Програмою ООН «Альянс цивілізацій» і взяти активну участь у її реалізації, що, безперечно, відповідатиме національним інтересам українського народу. Якщо, звісно, в інтересах нової української влади розуміти й використовувати Схід так, як це робив Агатангел Кримський.

У АЛУПЦІ.
Кримські
татари перед
власною
саклею

Деревня Гурзуф

СХІДНИЙ СВІТ.
Так виглядав
Гурзуф на
початку ХХ ст.

8 липня 1926 року під заголовком «Не вір очам своїм» чи оцінка його літературної творчості у виданій «Комакадемією» «Літературної енциклопедії». А з кінця 1920-х до 1939 року в час погрому української науки Кримський був відлучений від академічної та викладацької роботи, хоча й не потрапив під арешт у зв'язку з процесом так званої Співки визволення України (1930 року), бо, як свідчать документи, його «приберегли» для іншого процесу. Вченого заарештували за фальшивим звинуваченням улітку 1941 року й він помер у в'язниці в січні 1942-го в Кустанай. Це була велика втрата для науки взагалі, а надто для української. Наслідки розгрому орієнталістики в Україні даються взнаки й нині.

НА СТОРОЖІ ПРАВДИ

Попри важкі моральні та матеріальні умови, Кримський ак-

тивно працював над кількома фундаментальними роботами, які побачили світ значно пізніше. Першою слід згадати «Історію нової арабської літератури. ХІХ – початок ХХ століття», що вийшла в Москві тільки 1971 року. Про це видання академік Інат Крачковський писав: «Так широко задуманої спроби ні в нашій, ні в західній науці ще не було; значення її набуває цілком виняткової важливості в зв'язку з використанням особистого архіву й різноманітних матеріалів мемуарного характеру сучасників літературного руху, починаючи з середини ХІХ ст.» Частково свій задум йому вдалося реалізувати лише в Енциклопедичному словнику братів Гранат.

Якщо уважно придивитися до нинішнього стану світового сходознавства, то побачимо, що академік Кримський поси-

дає в ньому досить значне місце. Про це свідчить як *кількість* зробленого ним, так і його *якість*. Хоча наукова робота вченого припинилася на початку 1940-х, твори його, що вийшли в постреабілітаційні роки, а також рукописи не можна вважати застарілими й непотрібними сучасному дослідникові. По-перше, вони є щедрим джерелом фактів, зібраних із важкодоступних матеріалів десятками мов; по-друге, всі його праці насичені багатого, практично вичерпного бібліографією.

У своїх дослідженнях вчений дотримувався принципів історизму, вже в роки після революції, розглядаючи літературні явища на широкому тлі тієї чи іншої доби, намагався враховувати й соціологічні чинники (й термінологію). Обставини вимагали вставляти в тексти такі ідеологічні вкраплення, як «комуністи», «пролетаріат» тощо. Але коли йшлося про принципові речі, він був твердим і непохитним. Після повернення вченого до активного життя в передвоєнні роки його було включено до Редакційної комісії з укладання російсько-українського словника. В листі від 4 травня 1941 року він заявляє про свою цілковиту незгоду з Інститутом мовознавства щодо підходів до створення словника і *безповоротний* (виділення самого Кримського. – Авт.) вихід зі складу комісії. Він пише: «Словник складено не просто в обрусительному дусі (це було б ще півбіді): складено його із свідомим напрямком систематично *покалічити* нашу мову, спотворити її перекрутити її *структуру*». Треба було мати неабияку громадянську мужність, щоб після років опали в ті беріївські часи таке заявити.

Наукова творчість Агатангела Кримського традиційна – він був людиною своєї епохи, але водночас є нашим сучасником: твердо стояв на гуманістичних позиціях, виступав на захист поневолених чужинцями народів Сходу, відзначав їх внесок у скарбницю світової культури. За своїм духом вони вписуються в сучасні постколоніальні студії. ■

ВИБРАНІ ПРАЦІ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО

История Персии, ее литературы и дервишеской теософии. – 1901.

История Турции и ее литературы от расцвета до начала упадка. – 1916.

Перський театр, звідки він узявсь і як розвивавсь. – 1925.

Тюрки, їх мови та літератури. – 1930.

Література кримських татар. – 1930.

Семитские языки и народы. – 1960.

Низами и его современники. – Баку, 1981.

История хазарів з найдавніших часів до Х віку. – 2008

СВІТ ЯКИМ ВІН Є

24

телеканал новин

ВСЕ ВКЛЮЧЕНО

ЛІЦЕНЗІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ТЕЛЕБАЧЕННЯ І РАДІОМОВЛЕННЯ СЕРІЯ НР№0057-М ВІД 10.01.2006

Нова
колекція

ТИЖДЕНЬ МОДИ

СТАРТУЄ УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ МОДИ,
НОВІ КОЛЕКЦІЇ ПРЕДСТАВЛЯТЬ 48 ДИЗАЙНЕРІВ

НОВИНИ

Київ

www.24tv.com.ua

Тест на зрілість нації

300 років тому було прийнято Конституцію Пилипа Орлика

Автор:
Олексій
Сокирко

Цього року Україна відзначатиме 300-річчя Конституції прав і вольностей Війська Запорозького, більше відомої загалом як Конституція Пилипа Орлика. Неважко передбачити, що нинішня влада з її хронічним невдоволенням сучасною Конституцією цілком проігнорує ювілей конституції 1710 року. Втім, суспільна і культурна значущість цього доку-

мента варта того, щоб знати про нього більше, ніж скупі рядки енциклопедії або шкільного підручника.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРОЦЕС

Пульс історії часом парадоксальний. У сучасному світі Конституція як найвищий нормативно-правовий акт, що скріплює засади політичного та правового устрою держави й

основи правового статусу особи, є вже цілком статусною річчю – це ознака цивілізованості й правового характеру держави та суспільства. Дарма, що конституціями цілком несуперечливо споряджені як демократичні держави, так і країни з диктаторськими режимами. Українська держава п'ять років своєї незалежності взагалі прожила зі старою, ще радянською Конституцією зразка 1978 року, що самим лише фактом свого існування спростовувала чи не всі її базові принципи. Офіційною точкою відліку українського конституціоналізму за радянських часів уважалася Конституція УСРР, ухвалена III з'їздом Рад 1919 року. Історики та правники скромно замовчували, а часто й зовсім нічого не знали про вищі закони національних державних утворень початку XX століття: Конституції УНР 1918 року, «Закони про тимчасовий державний устрій України» Павла Скоропадського тощо. Зрештою, на довгий час було забуто й витвір політико-правової думки Козацького Гетьманату XVIII століття, який навіть у своїй назві містив слово «конституція». Бурхливі часи горбачовської перебудови й не менш карколомні перші роки суверенної державності породили ейфорійний міф про цілковиту й абсолютну першість української «козацької» Конституції, що випередила традиційно визнаного чемпіона і піонера – Конституцію США 1787 року. Що в цьому міфі є правдою, а що в правді стало міфічним, ми й спробуємо розібратися.

Історія створення цього документа напрочуд яскраво підтверджує вислів про те, що «немає пророка у своїй вітчизні», – Конституцію створювало перше покоління української політичної еміграції, яка після Полтавської битви разом зі своїми шведськими спільниками знайшла прихисток у володіннях сусідньої Туреччини. Після смер-

Contenta Pictorum inter Duces et
Exercitum Zaporozensem euren-
torum, in Compendium brevi-
ter collecta

Religionem in Terris a Patre S. P. M. in
Catholica Orientalis Confessione
Semel proferentibus ab Episcopis et Sede Con-
stantiniana sive Cosacica tunc inchoata
instituta et Christiana, ita in perenne
obedientia Eiusdem Sedis Christianae
Sacrosanctae maneat, nullamque Libertatem
non admittat, que pro maneat
in vigiles Duce, fundati
des...

ПАМ'ЯТКА ВОЛЬНИЦІ.
Хрест на могилі
сподвижника Пилипа
Орлика – кошового Костя
Гордієнка (Херсонщина)

ті гетьмана Івана Мазепи у вересні 1709 року у вигнанні залишилося близько 5 тис. козаків на чолі зі старшиною, які свого часу кинули виклик московському пануванню в Україні. Вибори нового очільника відбувалися бурливо, хоча всі претенденти добре усвідомлювали: в їхньому становищі омріяна булава стане не так символом реальної влади, як невимовно важким тягарем. На плечі новоспеченого гетьмана мали б лягти не лише фінансові проблеми емігрантів, залагодження конфліктів із турецькою владою та мінливими в настроях шведськими союзниками, а й, головне, повернення законної влади до «бідної України», звільнення її з-під російської зверхності. В умовах, коли вигнанці не мали для реалізації своїх намірів достатньої сили, основні сподівання покладалися на сусідні держави, які могли б виступити дієвими союзниками, підтримавши військом і фінансами:

БУКВА ЗАКОНУ.
Договір Орлика із козаками написаний за взірцем пактів Сейму Річі Посполитої із новообраними королями

Туреччину, Францію, Швецію. Щоправда, останні не поспішали з допомогою, зважаючи кожен свою обіцянку з погляду власної вигоди. Такого «інвестування» у свої національно-державні проекти шукали й інші сучасники мазепинців, які стали першими поколіннями європейської політичної еміграції: вигнані з батьківщини польський король Станіслав Лещинський та угорський князь Ференц Ракоці, кожен із яких у свій спосіб обстоював суверенітет власної країни, змагаючись чи то з російським, чи то з австрійським пануванням.

У виборчих перегонах, що завершилися 5 квітня 1710 року, булава потрапила до рук найдостойнішого претендента – 38-річного генерального писаря Пилипа Орлика (1672–1742). Саме йому, зважаючи на деякі повідомлення, і належало авторство своєрідної угоди, ухвалені того самого дня поміж новообраним гетьманом – керів-

ником держави та старшиною й козацтвом – «політичним народом». Документ, згідно з тогочасною практикою, був складений українською та латиною й мав назву «Конституція прав і вольностей Війська Запорозького» (Pacta et constitutiones legum libertatumque Exercitus Zaporoviensis). Сама форма такої угоди не була чимось новим для українського політикуму: взірцем для неї послужили так звані Pacta Conventa (договірні пакти), які укладав сейм під час виборів нового короля в Речі Посполитій, застерігаючи його права і відносини з політичною елітою. Відтепер влада як результат договору між володарем і політичною верхівкою суспільства юридично закріплювалася і в козацькій державності – Орлик, подібно до польських монархів, отримуючи булаву, мав присягнути на дотримання договірних пактів. З цього погляду Конституція (швидше конституційна угода) аж ніяк не

була Конституцією в сучасному розумінні слова. Але...

PRO BONO PUBLICO*

...Але тепер слід уважніше придивитися до її змісту. Текст угоди розпочинається з історичної преамбули про витоки козацько-руської державності, потугу й могутність якої шанували ще візантійські імператори, а за допомогою хоробрості й войовничості її народу польські королі прирощували собі нові землі. Користалися нею і московські царі, але, забувши страх Божий, вирішили уярмити вільних козаків, звівши їх у солдати і встановивши в Україні свої порядки. Така своєрідна історична візитівка підводила до головної ідеї, точніше образу ідеальної державності, будвання якої брав на себе гетьман-володар разом із «козацьким народом». «Конституція прав і вольностей», подібно до свого історичного прототипу, містила й чимало ситуативних положень. Тож сучасному читачеві, який звик до іншого формату конституційних текстів, сусідство в такому поважному документі прав козачих вдів із настановами щодо стосунків зі шведським королем може видатися дещо екстравагантним і незрозумілим.

Утім, головне місце Конституція відводила каркасу й вуз-

лам державного механізму, гідного «вільної нації». Хоч як дивно, але сам Пилип Орлик заклау у нього й певні обмеження гетьманської влади, які забезпечувала традиційна система старшинських виборних урядів. Саме верхівка козацького стану – старшина – мала творити верхню палату українського парламенту (Генеральну раду), до якої долучалася палата «послів» (депутатів), обраних від реєстрового козацтва і запорожців. Гетьман мав право вирішувати всі найважливіші справи лише спільно з радою, скликаючи її не рідше ніж тричі на рік. Генеральна рада силою «прав і вольностей» мусила недремним оком стежити за зверхником держави, утримуючи його від самоправства (старшина добре пам'ятала спроби практично всіх володарів гетьманської булави впровадити спадкову владу у формі козацької монархії).

Очільник козацької держави зберігав за собою функцію її презентації на зовнішньополітичній арені, координування діяльності генеральної та полкової старшини, командування збройними силами. Істотно поступився він своїми правами у фінансовій та економічній сферах: із настанням миру мав бути проведений тотальний перепис (ревізування) всієї державної власності, а при гетьманах від-

ВЛАДА НАРОДУ.
В основу Конституції Пилипа Орлика лягли традиції козацької демократії

новлювався інститут міністра фінансів – генерального підскарбія, що дублювався в усіх провінціях країни відповідними урядниками місцевого рівня. Генеральна рада також мала переглянути і наявні податки, щоб вони не шкодили ані торгівлі, ані ремеслу, ані нужденній українській людині. Залишаючи за гетьманом нагляд за дотриманням законності, Конституція, втім, ставила над ним верховну судову владу – Генеральний суд, який відтепер мав стати вищим мірилом справедливості, «хоч би яке неприхильне, а проте безсторонне рішення він ухвалив».

ВИМІРИ ПОЛІТИЧНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ

Гетьманським Pacta Conventa, ухваленим у 1710 році в молдавському містечку Бендери, випала символічна роль. З одного боку, норми Конституції офіційно не набрали чинності, оскільки Орлик і його прихильники лише спорадично контролювали деякі українські території, так і не спромігшись вибороти собі владу в «материковій» Україні. З іншого – більшість прописаних у ній положень реально діяли і до, і після її укладення – козацькі правники й політики просто узгодили їх між собою й законодавчо закріпили на рівні документа. Тож із погляду застереження соціальних прав козацтва, організації економіки й фінансів Лівобережжя Гетьманщина, що лишалася під російською протекцією, продовжувала жити за мазепинською за своїм духом Конституцією.

Зрештою, прийняття козацькою державою такого зведення прав і, головне, перше озвучення власної тотожності свідчили про політичну зрілість її «вільної нації». Козацький народ зважився не лише заявити про свою ідентичність, а й формально закріпити її на рівні владних інститутів. Саме тут найвідчутнішим виявився відгомін мазепинства як ідейної начинки і кредо козацької старшини: інтереси Вітчизни раз і назавжди ставилися вище від інтересів володаря, хоч би ким він був на поточний момент – гетьманом чи монархом ■

*З лат. «для загального блага».

Ferris
ресторан

Працюємо для Вас
24 години на добу

ЛІТНЯ ТЕРАСА
ВІРТУОЗ ФРАНЦУЗЬКОЇ КУХНІ АНДРЕ ПЕЛЬТРЕ
З СЕЗОННИМИ НОВИНКАМИ МЕНЮ

м. Київ, вул. Городецького, 5
Телефон: 279-5462, 279-6822

у житті-як у кіно...

VIII

Міжнародний конкурс молодих піаністів пам'яті Володимира Горовиця

середня група
старша група

12-26 квітня 2010

НАЦІОНАЛЬНА ФІЛАРМОНІЯ УКРАЇНИ

12 КВІТНЯ
ВІДКРИТТЯ КОНКУРСУ

13-24 КВІТНЯ
КОНКУРСНІ ПРОСЛУХОВУВАННЯ

25 КВІТНЯ
КОНЦЕРТ ПЕРЕМОЖЦІВ КОНКУРСУ (СОЛЬНІ ВИСТУПИ)

26 КВІТНЯ
УРОЧИСТА ЦЕРЕМОНІЯ НАГОРОДЖЕННЯ ПЕРЕМОЖЦІВ КОНКУРСУ
ТА КОНЦЕРТ ЛАУРЕАТІВ ПЕРШИХ ПРЕМІЙ

Як переводяться стрілки

Головний годинникар столиці продемонстрував **Тижню** вуличні й баштові хронометри, а також куранти і карильйони на дзвіницях Києва

Автор:
Костянтин Раковський

Раніше була така традиція – домовлятися про зустрічі під годинником. Чому? Та тому, що великі «слуги часу», прилаштовані на стовпах або десь угорі на будівлях, вважали обов'язковим атрибутом будь-якої вулиці, а надто – центральної. Однак усередині ХХ сторіччя їх витіснили наручні годинники, які стали на той час доступними всім.

Утім, як це часто трапляється, втрачаючи функціональне призначення, такі годинники залишилися як архітектурні

прикраси, а в деяких випадках і як пам'ятки історії. Так інколи буває з антикварними речами, коли колекційна й символічна вартість значно вищі за споживчу цінність.

ХРОНОМЕТР ІЗ ПАРИЖУ

Київ – місто десятків годинників, знаних і не знаних широким загалом. Про них **Тижню** розповідає Валерій Шевчук, директор столичної Служби часу, провідного підприємства з монтажу та обслуговування великих годинникових пристроїв.

У народі ходить легенда про те, що цей механізм якимось чином пов'язаний з Оноре де Бальзаком, який нібито привіз його з Парижа, щоб подарувати графині Евеліні Ганській, бердичівській красуні, в яку закохався. Монахи, котрі раз на тиждень заводять механізм, спростовують це і запевняють, що годинник замовив сам преподобний Іона – засновник тутешньої обителі. З огляду на клеймо годинник справді виготовили в Парижі 1858-го (щоправда, на цей час Оноре де Бальзак вже вісім років як спочивав із миром). На сьогодні це найстаріший хронометр у столиці.

НАЙВИЩІ КУРАНТИ

Унікальність годинника на дзвіниці Києво-Печерської лаври, – пояснює директор Служби часу, поки ми наближаємося до вулиці Івана Мазепи, – в тому, що він... не має стрілок і циферблата. Йдеться, звісно, про куранти. Щочверть години вони грають особливу мелодію, а на початку кожної нової години відбивають удари.

Перший механізм на дзвіниці було встановлено ще 1744 року, відтоді його міняли тричі. Нинішні куранти встановив у 1903-му московський годинникар Андрій Єнодін. Від старих курантів залишилися лише дзвони – вісім маленьких та один великий,

метр – 3,5 м. До того пальму першості за розмірами тривалий час тримав годинник із циферблатом діаметром понад 2,5 м. Він – от парадокс! – найменш відомий киянам. І розташований не де-небудь, а в самому центрі Києва, на початку вулиці Грушевського. Але вже 20 років минуло відтоді, як механізм... безнадійно зупинився. Вдень і вночі його стрілки вказують дванадцятю годину, а кияни тільки іноді зі здивуванням помічають його циферблат.

Трохи поблукавши коридорами Інституту історії, ми таки знаходимо на сьомому поверсі невеличку кімнату, майже цілковито зайняту величезним годинниковим механізмом. Працівники наукового підрозділу, які розмістилися тут не так давно, з подивом дивляться на те, як журналіст *Тижня* залазить усередину давно закинутого пристрою, при цьому щедро притрушуючи пилюкою і павутинням їхні робочі столи. У круглій ніші за матовим склом почуваєшся, як у великому барабані, за яким видно контури чавунних стрілок – і все.

Годинниковий механізм, як запевняє майстер, майже цілком справний. Відремонтувати пристрій, за словами Шевчука, коштує лише кількасот гривень, та й обслуговувати його навряд чи обходилося б у більш ніж тисячу гривень на рік. З'являється спо-

ЩЕ ОДНА МОДЕРНІЗАЦІЯ ВІДБУЛАСЯ, КОЛИ КИЇВСЬКИЙ ЧАС СТАВ НА ГОДИНУ ВІДРІЗНЯТИСЯ ВІД МОСКОВСЬКОГО

відлитий ще в 1743-му. Майстер гарантував відмінну роботу годинника впродовж 15 років, а в разі поломки обіцяв безплатно лагодити. Проте механізм курантів виявився таким надійним, що й досі не потребує капітального ремонту. Хоча один раз він таки зупинився – в 1941-му, коли злетів у повітря підірваний Успенський собор, а на самій дзвіниці почалася пожежа, внаслідок якої згоріли сходи. Тож до 1947 року до годинникового механізму просто не можна було дістатися, щоб його завести.

МИНУЛЕ В ПАВУТИННІ

Найбільший баштовий годинник у Києві зараз установлений над торговельним центром поблизу метро «Лук'янівська». Його ді-

куса негайно оплатити ремонт і подарувати місту ще один хронометр. Утім, ремонт цього пристрою потрібно ж хоча б із кимось узгодити. А господаря він... не має!

«Колись цей хронометр належав Інституту історії, – каже Шевчук, – потім кімнати тут здали в оренду іншим підрозділам Академії наук, сама ж Академія вважає, що годинник у підпорядкуванні міської влади... А з нічийним механізмом ніхто не хоче зв'язуватися – внаслідок несанкціонованого поводження з чужим майном можуть бути зайві проблеми».

ПЕРШИЙ РЕКЛАМНИЙ

На Хрещатику, як годиться, баштових годинників найбільше. ■

Починаємо ми з Печерська, де збереглися найдавніші годинникові механізми міста. Один із них розташований в акуратному будиночку на території Іонівського монастиря, що посеред нового ботанічного саду НАНУ.

«Тут один із небагатьох суто механічних хронометрів міста Києва, – каже Валерій Шевчук. – Гирі, що приводять його в рух, тримаються на десятиметрових тросах. Для них під будинком навіть вирито спеціальну шахту».

СОНЦЕ НА ЛІТО. Леонід Ботвинко опікується карильйоном на дзвіниці Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря

ФОТО: ОЛЕКСАНДР ЧЕРМЕНЬОВ

Знайдеться на будь-який смак, зокрема й хронометри-ветерани. Добре відомий киянам механізм на Бессарабському ринку. Ринок, як відомо, було збудовано на цьому місці 1912 року, годинник фірми «Сіменс» встановлено на рік пізніше. Перший електричний годинник у Києві, до речі.

«Один із найважчих в обслуговуванні, – констатує Шевчук. – Проблема не так у його старовині, як у тому, як до нього добиратися. Розміщений він на вертикальній стіні зі скла й заліза, і щоб дістатися до циферблата, працівникам ринку доводилося зводити спеціальні ристування».

ЧАС ДО ХРАМУ. Цей механізм (фото угорі), виготовлений ще 1858 року у Парижі, урухомлює годинник на дзвіниці Свято-Троїцького Іонівського монастиря (фото унизу)

Бессарабський хронометр теж має проблеми з власником. Свого часу фірма «Мінольта» прикрасила його першою в УРСР іноземною зовнішньою рекламою. Чимало тодішніх підрадянських газет уміщували символічну фотографію: гранітний Ленін навпроти ринку вказує правицею на повернення капіталістичної рекламної практики. Мовляв, часи змінилися – вперед до капіталізму!

Аж до недавнього часу зарубіжне підприємство оплачувало ремонт і догляд за механізмом, а також корекцію часу. Однак нещодавно міська влада дала розпорядження про демонтаж усієї га-

баритної реклами з історичних будинків у центра міста, тож кудись зникли і сліди «Мінольти» на Бессарабці. А хто тепер опікуватиметься механізмом, невідомо. «Хоча такі точні пристрої треба перевіряти і налаштовувати щонайменше раз на місяць», – каже директор Служби часу.

ПОШТАМТ ІЗ МУЗИКОЮ

Електронне табло на Будинку профспілок на майдані Незалежності під час нашої екскурсії вимкнене. Валерій Гнатович пояснює це холодною погодою: сильний вітер пеє лампочки, які за негоди виходять із ладу десятками. Та й сам годинник частіше служить рекламним щитом, аніж хронометром.

«Бо за стрілки принаймні чіпляється око, – впевненим тоном спеціаліста каже Шевчук. – Погляньте на модні й дорогі марки годинників: поміж них з електронним циферблатом ви не знайдете жодного!»

На Майдані є й годинник зі стрілками – прямо над входом до поштамту. Ще один такий самий розміщений на вулиці Володимирській, теж на приміщенні пошти. Виготовлені ці механізми в 1950-х і обладнані додатковим обертальним колесом, що має показувати час в інших містах світу. Помітно, до речі, що скло з назвами міст також не раз заміняли. Зокрема, тоді, коли київський час став на годину відрізнятись від московського. Ще одна модернізація відбулася з механізмом зовсім недавно: на ньому встановили динаміки, з яких щогодини лунає мелодія.

ЕЛЕКТРОННИЙ КАРИЛЬЙОН

Із дзвіниці Михайлівського Золотоверхого монастиря летить музика. Годинник тут встановили 1998 року австрійські майстри. Мелодію, яка лунає щогодини, виконує математично точний музичний інструмент – карильйон. У чомусь він нагадує куранти, тільки дзвони в карильйоні не хитаються, а закріплені стаціонарно. І б'є по них не язичок зсередини, а молоточок ззовні.

Тут ми знайомимося з керівником науково-дослідного підприємства «Синтез» Леонідом Ботвинком, творцем карильйонів. «Понад десять років тому,

ФОТО: МАКС ЛЕВІН

ФОТО: МАКС ЛЕВІН

ФОТО: ОЛЕКСАНДР ЧЕРМЕНЬОВ

коли проводилися роботи з відновлення монастиря, з ідеєю побудувати карильйон виступив професор Київського університету культури Георгій Черненко. Свого часу він відвідав Бельгію, де такі інструменти є практично в кожному місті, – розповідає Ботвінко. – Звідти привіз детальні креслення і відеофільми, за якими ми й створили наш інструмент, бо виїхати за кордон, щоб запозичити досвід, не мали можливості».

«Карильйони бувають різні, – веде далі творець інструмента, доки ми вузькими сходами піднімаємося на дзвіницю, – деякі пристосовані для гри руками, деякі – електронікою. Наш інструмент змішаного типу. Мелодії щочверть години відбиває електронний механізм, але за бажання можна сісти за клавіатуру й зіграти щось власноруч».

Заглядаємо до пульта управління музичним інструментом. Металева скриня і комп'ютер – ось і все, що розташовано всередині тісної кімнатки. Щоб змінити програму, через роз'єм до комп'ютера підключають музичну клавіатуру, і музикант про-

ХВИЛИНИ ДИТИНСТВА. Хронометр на Ляльковому театрі оздоблений напівдорогоцінним камінням

сто награв ту мелодію, яка пізніше виконуватиметься на дзвіниці Михайлівського Золотоверхого.

БЛИЗНЮКИ МОЗАЙЧНІ

Загалом у прикрашанні своїх виробів фантазія годинників іноді не знає меж. У хід іде все: дерево, полімери, мармур... А ось на Ляльковому театрі годинники з позолоченої латуні оздоблені мозаїчним каменем.

«До речі, башти з годинниками біля дитячого театру монументні, жодних пустот у них

буває, загрожують вандалі, вони псуються під час ремонтів і реконструкції будівель, а в мінливу зимову погоду в їхньому механізмі замерзає конденсат і крига зупиняє загальний рух. Тому регулярний профілактичний огляд майстра – це не примха.

За словами керівника столічної Служби часу, колись у його підпорядкуванні було понад 170 тільки вуличних годинників, не рахуючи великих хронометрів у школах, підприємствах, громадських закладах.

Чи є майбутнє у баштових годинників столиці? «Маємо замовлення для замських котеджів, особливо для побудованих у стилі палаццо або фортечному. Але поки що попит на такі речі штучний. Вочевидь, традиція ще не сформувалася», – каже годинникар Шевчук. Водночас бачимо моду на різноманітні елементи міського дизайну. Офіси й торговельні центри намагаються прикрасити свої будівлі й хронометрами.

Тож годинники на баштах – це не вчорашній день, а радше завтрашний. ■

ДОНЕДАВНА НАЙБІЛЬШИМ ГОДИННИКОМ У СТОЛИЦІ БУВ... НАЙМЕНШ ВІДОМИЙ КИЯНАМ — РОЗТАШОВАНИЙ НА ПОЧАТКУ ВУЛИЦІ ГРУШЕВСЬКОГО

немає, – пояснює директор Служби часу. – Весь механізм, що приводить стрілки в рух, компактно схований одразу за циферблатом».

Між іншим, усі вуличні годинники – істоти вразливі: їм,

Красиве та корисне

Сімейна мелодрама про користь травматичних подій для суспільства

Голлівуд, схоже, нарешті знайшов нового Джеймса Діна. Привабливого бунтівного романтика з замріяним поглядом, дещо жіночними рисами обличчя, скуйовдженим волоссям та схильністю до самодеструктивної поведінки. Як одноставно стверджують західні рецензенти фільму «Пам'ятай мене» (Remember Me), відтепер цей образ заброньовано за «вампіричним» секс-символом Робертом Патісоном. І хоч останньому, можливо, й не вистачає харизми його легендарного прототипу, але для завоювання подібного кіноамплуа було зроблено все можливе. Для більшої переконливості режисер Алан Култер пожертвував навіть модною в галузі романтичних історій комедійністю та цинізмом і наважився запропонувати глядачеві ностальгійний сюжет у стилі знаменитих (завдяки участі Діна) сімейних мелодрам 1950-х, таких як «На схід від Едену» та «Бунтар без ідеалу». Тож за законами жанру справжнім джерелом драматизму тут є не центральна любовна історія, яка радше слугує засобом захоплення глядацької уваги, а так званий конфлікт поколінь.

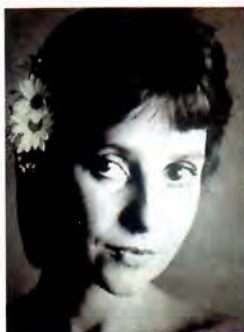
«Пам'ятай мене».
В кінотеатрах України з 25 березня

Точніше, бунт проти батьківського авторитету (втіленого Пірсом Броснаном), що, зрештою, виявляється ні чим іншим, як пошуком батьківської любові, та закінчується утвердженням родинних цінностей. Слід віддати належне авторам і акторам (зокрема виконавиці головної жіночої ролі Емілі де Равін), яким удалося зобразити всі дидактичні колізії досить зворушливо. Це заслуга й сценариста Вілла Феттерса, котрий вигадав безпрограшний спосіб надати цій старомодній історії сучасного звучання. «Модернізацію» стрічки він здійснив у простий

Анонси 4 квітня, 16.00

«О, дивна квітко України...»

Книгарня «Є» (Харків, вул. Сумська, 3)
Вечір-спомин, присвячений американській співачці українського походження Квітці Цісик. На її творчому шляху — співпраця з відомими поп- та рок-виконавцями, нагорода «Оскар» за саундтрек до фільму «Ти осяяла моє життя» (You Light Up My Life, 1977). «О дивна квітко України, що висохла на чужині», — пишуть про цю співачку, яка передчасно померла від раку, так і не виступивши з концертами на історичній батьківщині. У вечорі пам'яті візьмуть участь бандуристка Віка Ліра, поетеси Олена Рибка та Настася Велес.

5 квітня, 18.00

Dying Fetus, Hate

Клуб «Бінго» (Київ, пр-т Перемоги, 112)
У межах європейського туру Thrash and Burn в Україні вперше виступлять зірки світової брутал-сцени Dying Fetus (США). Гурт, заснований у 1991 році на хвилі популярності стилю death metal, прославився напрочуд технічною манерою виконання, майстерним вокалом лідера Джона Геллахера і соціальним звучанням текстів, що порушують питання релігії, антиглобалізму та війни. На підтримку хедлайнера гратиме колектив Hate (Польща), що поєднує традиції американської метал-школи з польським колоритом.

5–10 квітня

«Музичні прем'єри сезону»

Національна музична академія ім. П.І. Чайковського, Національна філармонія, Києво-Печерська лавра (Київ, вул. Городецького, 1-3/11; Володимирський узвіз, 2; вул. Мазепи, 25)
Міжнародний фестиваль сучасної академічної музики розпочнеться хоровим концертом за участю капели «Думка», камерних хорів «Кредо», «Софія», «Ніка» та інших, що виконуватимуть твори сучасних київських композиторів. Також у програмі виступи симфонічного та камерного оркестрів, ансамблю солістів «Київська камерата». Гості фестивалю — польські віолончелісти з Warszawska Grupa CelloNet і композитор Франгіз Алізаде (Азербайджан — Німеччина).

CD

Gorillaz. Plastic Beach, 2010

Після п'ятирічного мовчання Gorillaz презентували третій студійний альбом Plastic Beach. До анімаційного квартету цього разу приєдналися Снуп Догг, Лу Рід, Мос Деф, Боббі Уомак, репери De La Soul, шведські електроніки Little Dragon, духовий ансамбль і два різножанрові симфонічні оркестри. Хоча «Plastic Beach» спочатку справляє враження дещо нагромадженого та водночас нуднуватого й флегматичного альбому, насправді зроблений він віртуозно. Прикро лише, що реліз не містить таких підричних хітів як Clint Eastwood.

Marina and the Diamonds. The Family Jewels, 2010

Ця збірка – гучний дебют валлійки грецького походження Марини Діамандіс. Ця дівчина ненавидить поділила слухачів на два табори: перший вважає її надзвичайно талановитою, а другий стверджує, що її голос тільки псує досить непогані пісні. Проте ці дискусії свідчать – нова британська зірка не залишиться в тіні численних співвітчизниць. The Family Jewels – це інді-поп, який підтверджує моду на «істеричних» виконавиць із дещо специфічною, але оригінальною манерою співу.

Groove Armada. Black Light, 2010

Шостий студійник Groove Armada є доказом того, що автори хіта Superstylin' знову в чудовій формі. Оскільки їм уже не цікаво повторювати самих себе, то замість звичної суміші реггей і хаусу в збірці домінує синті-поп в стилі 1980-х, а характерні легкі безтурботні мелодії змінилися драматичними сюжетами й чіткими ритмами. Black Light – диск із присмаком ретро та чудовими голосами Брайана Феррі, Джесс Ларрабі, Віла Янга, Ніка Літлмора та інших.

спосіб – додавши до сімейної проблематики актуальну сьогодні тему травми. Починаючи з того, що саме особисті душевні травми стають тим ґрунтом, на якому виростає близькість головних героїв, вихідців із різних соціальних прошарків. І закінчуючи сумнозвісним 11 вересня 2001-го (саме цією датою несподівано завершуються події фільму), яке виконує подібну об'єднуючу функцію вже для значно більшої кількості людей.

Олександра Киричук

8 квітня, 19.00**Пьотр Мамонов****Жовтневий палац (Київ, вул. Інститутська, 1)**

Російський актор і музикант, засновник гурту «Звуки Му» Пьотр Мамонов представить у Києві нову концертну програму. Це оновлена версія культового альбому «Велике мовчання вагонів метро», а також усі хіти золотого періоду гурту: «Муха – джерело зарази», «Шуба-дуба блюз», «Люляки баб», «Крим» тощо. Харизматична легенда психодел-року Мамонов перетворює свої концерти на театралізовані виступи одного актора, що супроводжуються грою на гітарі, читанням власних поезій, пантомімами та гримасами.

8 – 11 квітня**«Медвін»****Експоцентр «Спортивний» (Київ, вул. Фізкультури, 1)**

Програма книжкового ярмарку орієнтована на студентів та школярів, які матимуть змогу відвідати лекції видавців, письменників, журналістів і визначать найкращу книжку ярмарку. Поміж учасників традиційної розважальної рубрики «Книжка і кухня» Світлана Пиркало, Сергій Пантюк, Олесь Ільченко, Галина Вдовиченко. Відбудуться вистави «Самогубство самоти» за п'єсою Неди Нежданой, «Ромео і Жасмин» Олександра Гаврюша.

Низка заходів відбуватиметься у межах програм «Книжка і кіно», «Книжка і музика», «Книжка і мода».

До 14 квітня**Non Stop Media****«Єрмілов-центр», Муніципальна галерея, кінотеатр «Боммер» (Харків, пл. Свободи, 4; вул. Чернишевського, 15; вул. Полтавський шлях, 6)**

Фестиваль зібрав проекти 25 молодих авторів з України, Росії, Німеччини, США і Литви. Ці роботи охоплюють усі види сучасного мистецтва: живопис, графіку, скульптуру, фотографію, інсталяцію, відеоарт, перформанс. За час експонування творів на десятих мистецьких майданчиках відбуватимуться майстер-класи, круглі столи, вистави. Це, зокрема, презентація литовських короткометражних фільмів, літературний вечір з Анастасією Афанасьєвою та Олегом Коцаревим, виступ етно-хаус-гурту «ДахаБраха».

ЗАТОКИ ВРАНІШНЬОГО СОНЦЯ

Уельс – земля середньовічних замків,
покинутих шахт і скелястих берегів

Автор:
**Жанна
Безп'ятчук**

«Золотий берег». Так валлійці називають своє Гламорганське узбережжя Брістольського каналу. Ця велика морська затока відмежовує Уельс від Англії. 22 км скель, рифів і пісків, щоправда, не завжди золотих, – феєрія стихій, нерукотворної краси й свободи, якої шукають поодинокі подорожні. За свою унікальність і рекреаційну привабливість це узбережжя отримало статус природної пам'ятки. Саме в цій частині валлійського краю народився журналіст Гарет Джонс, який першим у світі написав правду про Голодомор в Україні ще в березні 1933 року.

На вершини скель і пагорбів південного узбережжя Уельсу вітер приносить аромат Атлантики. Десь там, у морських глибинах, поховані кораблі, суденця й човни, що сотнями гинули від бур у кораблетрощах, не знайшовши порятунку на неприступному скелястому березі. Кладовище кораблів, легенд і привидів минулого на дні затоки – це пам'ять про колишню валлійську велич і розквіт, що обірвалися після Другої світової війни.

ВУГІЛЬНА ЕРА

У XVIII–XIX століттях Уельс славився виробництвом заліза. У середині XIX століття йому на

зміну прийшли вугілля, мідь, антрацит. Заповзяті валлійські власники шахт і корабельних верфей будували швидкими темпами вантажні доки в Кардіффі, перетворюючи колишнє рибацьке селище на вугільний порт світового значення. Водночас розрослося місто Свонсі, друге за величиною в Уельсі, воно спеціалізувалося на торгівлі міддю. На початку XX століття у Свонсійську бухту заходили кораблі зі всіх океанів.

У 1880-х валлійці збудували в Кардіффі Вугільну біржу. В її будівлі у сквері Маунта Стюарта вугільні товстосуми підписували контракти на мільйони фунтів стерлінгів, колосальні гроші для

ТРИЄДНІСТЬ.
Небо, земля
й вода
зійшлися
разом у затоці
Трьох скель
на півострові
Говер

«І птаха
спустилась
На тлінний
білий пагорб
понад
сонною фермою».

Ділан Томас

ВАРТО ПОБАЧИТИ

**Валлійський
Мілленіум
Центр
у Кардіффі** –
мистецький
осередок, де
вирує куль-
турне життя
Уельсу в різних
його вимірах
(опера, балет,
театр, літера-
тура).

**Центр Ділана
Томаса
у Свонсі** –
меморіальний
музей валлій-
ського поета на
його малій
батьківщині.

**Бухта Оксвіч
на півострові
Говер** –
заповідна,
вважається од-
нією з най-
мальовничіших
у Британії.

Мамблс –
передмістя
Свонсі, де роз-
ташовані нор-
манський за-
мок Ойстер-
маус
та Мамблський
маяк

СІРИЙ ПИЛ І ЗОЛОТИЙ ПЛЯЖ

Однак і донині ця земля не змила із себе сірого пилу «чорного золота»: регіон довго й напружено виходить із депресії. Терасовані житлові будинки (шеренги однотипних споруд, що мають спільні бічні стіни. – **Ред.**) у свонсійському передмісті Мамблс, дешеве житло, яке будували для шахтарських родин; занедбані провінційні залізничні станції, дещо схожі на українські; бідно вдягнені місцеві мешканці, які розмовляють малозрозумілим іноземцям діалектом англійської, – це люди й речі, все ще заглиблені в минулий історичний час.

Особливо непросто пристосуватися до нової реальності мешканцям Верхніх вугільних долин Південного Уельсу. 30–40 років тому їхнє життя було від юних років до старості цілковито пов'язане з видобутком вугілля. 35-річний Ніколай Нільсон, журналіст за фахом,

як соціальний працівник займався з підлітками із неблагополучних родин, нащадками цих нещасливих поколінь гірників: «Це таке клубоччя проблем, сімейних драм, нереалізованості людей. Багато дітей не уявляють життя без пиятики, скандалів і неробства. Їхні батьки або втратили роботу, або ніколи її не мали. Вони звикли жити за рахунок соціальної допомоги».

Утім, попри всі труднощі, Уельс рухається вперед, все більше уваги приділяє розвитку науки. Так, при Свонсійському університеті створили Інститут науки про життя – унікальний науково-дослідний заклад, що розробляє нові підходи до феномену хвороби як такої, шукає формули міцного здоров'я та довголіття. У супермодерній скляній будівлі Інституту стоїть мегакомп'ютер Blue C – ультрапотужна обчислювальна машина, яка уможливорює проведен-

ВІДЕРШТРАЛЬ Ліцензія ДСРК № 202792 від 25.12.2006 р.

ВІДЕРШТРАЛЬ
Туристична фірма
www.wrs.com.ua

☎ (044) 49 44 000

Україна, Київ
вул. В. Житомирська, 40
✉ wrs@wrs.com.ua

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ	від 507 €
АВСТРІЯ	від 702 €
ФРАНЦІЯ	від 674 €
ІТАЛІЯ	від 598 €
СКАНДИНАВІЯ	від 550 €*
ЧЕХІЯ	від 333 €
ШВЕЙЦАРІЯ	від 1258 €

* Авіапереліт не входить у вартість туру

тих часів. Свою першу кризу вугільна промисловість пережила в період між двома світовими війнами. Після Другої світової розпочався цілковитий занепад: індустрію чорного золота не врятували ані націоналізація, ані боротьба профспілок гірників за збереженням їхніх робочих місць. За врядування Маргарет Тетчер валлійська вугільна ера завершилася.

Проте двері Вугільної біржі сьогодні відчинені для всіх зацікавлених, як і століття тому. Тільки тепер там замість перемовин про постачання вугілля проводять художні виставки й організують концерти. Життя триває з новою силою й сенсом.

Центр, нещодавно відкритий на популярній у місті вулиці Армаділло. Він став спільним домом для валлійської національної опери й різних театрів.

Якщо ви вирушаєте до Кардіффа вперше, то на запитання про оптимальний туристичний маршрут містом можете почути: «Не хвилюйся, у Кардіффі неможливо загубитися. Там усі дороги ведуть до замку». Життєвий досвід це справді підтверджує: незалежно від того, плануєте ви заздалегідь відвідати Кардіффський замок чи ні, широкі й вузькі вулички валлійської столиці вас туди приведуть.

Ця споруда складається з двох частин: середньовічної норманської фортеці й палацу початку XIX століття. Першу збудував Роберт Фітцхамон, лорд Глауестера й завойовник навколишніх земель, близько 1091 року. Палац же зводили за вказівкою Джона Крічтона-Стюарта, одного з наступних господарів тих земель. Цю людину вважають одним із фундаторів сучасного Кардіффа. Крім палацу, шотландський аристократ долучився до будівництва знаменитих у часи вугільного буму вантажних доків порту. А вже інший Джон Патрік Крічтон-Стюарт у 1860–1870 роках реконструював палац, перетворивши його на дещо еклектичний архітектурний феномен, який має водночас риси серед-

СТОЛИЧНИЙ ПРОМЕНАД.

Колись на набережній затоки Кардіффа кипіла робота докерів, сьогодні – вирує туристичне життя

ньовіччя, вікторіанської готики, а в інтер'єрі навіть арабської архітектури.

Вийшовши на свіже повітря з цього царства розкоші й фантазії британських аристократів, для контрасту варто одразу попрямувати до фортечної башти. Середньовічні грубо тесані сходи, аскетичний камінний коридор ведуть на верхівку фортифікацій, із яких кельти визирали кораблі ворогів. Звідси відкривається широка панорама сучасного міста. Розгледіти можна не все, чим славиться столиця, але її спокій і гідність із цієї висоти видно дуже добре.

СОННІ ФЕРМИ

«Якщо хочете пізнати Уельс уповні, то обов'язково з'їздіть далеко від гамірних міст, на схід у гори», – каже своїм іноземним студентам викладач університету Свонсі Герант Еванс. І попереджає: «Ви побачите іншу землю». І справді, дві-три години їзди автобусом від Кардіффа та Свонсі крученими гірськими до-

рогами – і відкривається пасторальний світ, мешканці якого, здається, гадки не мають про якісь депресії, сірий пил чи золоті береги.

На розлогих пагорбах пасуться великі отари овець. Рановранці вони блукають у туманах і голосно мекають. У цих місцях багато де навіть немає мобільного зв'язку. Так, в університетському конференц-центрі, ошатному аристократичному палаці, подарованому університету Свонсі міс Маргарет Девіс, зв'язку немає. Зате в сусідньому лісі є. Гості палацу, з-поміж яких багато іноземців, курсують у лісові хащі – і летять із валлійських лісів есеменки у різні країни й на різні континенти. Відрізаний від зовнішнього світу палац – це ще й сховок від суєти для науковців і письменників, які мають змогу, отримавши грант, місяцями працювати в будиночках, розкиданих навколо нього, над своїми дослідженнями й книжками. А тим часом сонні ферми, такі самі сонні вівці, гірські озера й затуманені долини немов ілюструють поезію Ділана Томаса.

СХІД СОНЦЯ У ЗАХІДНІЙ ЄВРОПІ

Програючи поки що за соціальними та економічними показниками іншим регіонам Об'єднаного Королівства, Уельс уславився наймальовничішими пляжами, затоками й бухтами. Журнал Country Living 2005-го визнав бухту Оксвіч на півострові Говер найкращим місцем для зустрічі сходу сонця у Великій Британії. А пляж Россілі на тому самому Говері щороку потрапляє у верхівки рейтингів найкращих пляжів світу. На вершині скелі, що здіймається над ним, дмуть все ті самі холодні атлантичні вітри й вчуваються призабуті кельтські мелодії. ■

МАНДРІВНИКОВІ НА ЗАМІТКУ

Зменшити витрати на дзвінки в роумінгу можна, скориставшись послугою TravelSIM. Вона працює в 180 країнах світу і в 70 з них передбачає безплатні вхідні дзвінки. Вартість вихідних дзвінків з Великої Британії – \$0,59/хв, вхідні тут безплатні. Ціни на стартові пакети TravelSIM доступні: мінімальний старtpакет «Проба» з \$5 на баланс коштує \$14. А ще є «Еліт» зі \$100 на рахунок, вартість якого становить \$109. При цьому замовлений «Еліт» безплатно доставлять абоненту в будь-яку точку України, а також запропонують обрати такий номер, який йому сподобається. Послуга TravelSIM має й багато інших переваг: відсутність абонплати і плати за з'єднання, безкоштовна деталізація дзвінків Online, GPRS-інтернет. Абоненти також можуть заробляти бонусні милі за кожну хвилину розмов, для чого необхідно зареєструватися і стати учасником програм лояльності авіакомпаній – «Панорама клуб» від МАУ або «Меридіан» від «Аеросвіта».

Тиждень

український www.ut.net.ua

ПЕРЕДПЛАТА НА 2010 РІК

Передплатити

«УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ»

ВИ МОЖЕТЕ:

1. У редакції:

– заповніть квитанцію у відділенні будь-якого банку (отримувач: ТОВ «Український тиждень», р/р 26007026823721 у Печерському відділенні КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК». МФО 322012. Код ЄДРПОУ 35392656. Передплата на журнал «Український тиждень»);
 – розбірливо зазначте адресу доставки та контактний телефон;
 – оплатіть квитанцію у найближчому відділенні банку;
 – надішліть копію сплаченого бланка замовлення (квитанцію про оплату):
 * факсом: (044) 351-13-00 (01);
 * поштою: ТОВ «Український тиждень», м. Київ, 03067, а/с № 2.
 Вартість редакційної передплати журналу «Український тиждень» на 2010 рік:

1 місяць – 20 грн;
 3 місяці – 60 грн;
 6 місяців – 120 грн;
 8 місяців – 160 грн.

2. У будь-якому відділенні зв'язку Укрпошти. Передплатний каталог на 2010 рік, стор. 156. Передплатний індекс – 99319.

3. У передплатних агенціях вашого міста (детальніше див. на сайті <http://www.ut.net.ua>).

4. На сайті www.portmone.com.

За детальною інформацією звертайтеся за тел. (044) 351-13-00.
 Менеджер з передплати Каріна Семяновська
K.sem@ut.net.ua

<http://www.ut.net.ua>

повідомлення	отримувач платежу		ТОВ «Український тиждень»		26007026823721	35392656	
					поточний рахунок отримувача	код отримувача	
	назва установи банку		Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»		322012		
					МФО банку		
	Прізвище, ім'я та по батькові платника						
	Адреса платника, телефон						
касир	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»						
	період:						
						сума, грн	
	платник (підпис)						
квитанція	отримувач платежу		ТОВ «Український тиждень»		26007026823721	35392656	
					поточний рахунок отримувача	код отримувача	
	назва установи банку		Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»		322012		
					МФО банку		
	Прізвище, ім'я та по батькові платника						
	Адреса платника, телефон						
касир	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»						
	період:						
						сума, грн	
	платник (підпис)						

АНДРУХОВИЧ + КАРБІДО

ЦИНАМОН 2010 ТУР
МУЗИКА + ПОЕЗІЯ
ВІЗУАЛІЗАЦІЯ УJ-ГРУПА КУБ + АРТПОЛЕ

НОВІ ПАЛІТІВКА

АНДРУ
ХОВИЧ
+ КАРБІДО
ЦИНАМОН
з додатком Індія

Вірші зі збірки "Екзотичні птахи і рослини"
з додатком "Індія"

організатор туру

АРТПОЛЕ
АГЕНЦІЯ ПОДІЙ

більше інформації:
www.artpole.org
тел. 067 232 5734

14 квітня - Івано-Франківськ, Обласна державна філармонія (вул. Леся Курбаса, 3)

16 квітня - Львів, Міський палац культури ім. Гната Хоткевича (вул. Кушевича, 1)

17 квітня - Вінниця, Обласний музично-драматичний театр ім. Садовського (вул. Театральна, 13)

19 квітня - Одеса, Єврейський культурний центр (вул. Ніжинська, 77/79)

21 квітня - Дніпропетровськ, Палац дітей та юнацтва (вул. Набережна Перемоги, 5)

23 квітня - Київ, Будинок офіцерів (вул. Грушевського 30/1)